DE PRINCIPUM, QUIBUS ELECTIO IMPERATORIS IN GERMANIA COMMENDATA...

Simon Schard, Giovanni Battista Coccini

DE PRINCIPUM, QUIBUS ELECTIO IMPERATORIS IN GERMANIA COMMENDATA EST Origine, seu institutione, Liber unus:

SIMONIS SCHARDII J. C. ET Imperialis Cameræ adsessoris:

IN QUO RECENTIORUM QUORUNDAM sententia refutata, communis opinionis veritas defenditur.

EJUSDEM

ΑΝΑΜΝΗΣΙΣ

Iuris quod in approbandis.

ARGENTORATI,
Impensis LAZARI ZETZNERI Bibliopol.

M. DC. VIII.

ſententiam. Etſi verò tantam hiſtoriarum ac antiquitatis cognitionem mihi minimè arrogarem, ut quid eximii in ea re me poſſe præſtare conſiderem: & neutiquam ignorarem, quàm gravem plerorumq; cenſuram ſubiturus eſſem, ſuſcipiendo defenſionem cauſæ quæ ipſis deplorata videtur: tamen cum hiſtoriarum patriarum ſtudium, ſcientiæ Juris ſemper jungēdum eſſe duxerim, id & memoriæ præſtantiſsimi Imperatoris Othonis tertii, & obſervantiæ erga ampliſsimum collegium Celſitudinum veſtrarum, & amori patriæ, à me deberi putavi, ne laborem refellendæ novæ ſententiæ Panvinianæ, veteres patriæ conſtitutiones labefactantis, veteri Athenienſium exemplo vel ſolus ſuſcipere horreſcerem: quod non minus unumquemq; noſtrûm natura, quæ ſanctum patriæ amorem omnibus indidit, ad defenſionem legum ejus obliget, quam ipſos juſiurandum quo adoleſcētiam egreſsi aſtringebantur, ſe non minus ſolos quàm cum plurimis pro legibus patriæ dimicaturos, nec permiſſuros ut à quoquam reſcinderentur.

Perſpicere jam reverendiſsimas ac illuſtriſſimas Celſitudines veſtras ex hac qualicunque narratiuncŭla credo, me non vel ocii abundantia, vel ſtudio rei cujuſpiam novæ adinveniendæ, ſed amore patriæ, ac obſervantiæ dignitatis Celſitudinum veſtrarum, ad hanc lucubrati-

unculam adornandam inductum. Ac licet in spem optimam veniam, hanc submissæ observantiæ meæ qualemcunque significationem reverendißimis ac illustrißimis Celsitudinibus vestris minimè displicituram esse: tamen etiam atque etiam oro, ut munusculum oblatum non tam tenuitate, quàm animo offerentis æstiment, cum recordatione dicti veteris, Mola salsa litari ab his qui thura non habent: tum exempli regi Persarum Artaxerxis, qui à rustico pomum oblatum his verbis accepisse dicitur, Videri eũ talem esse, qui ex parva etiam urbe magnam posset efficere: animum videlicet, à quo dabatur, magis spectandum ratus, quàm quod offerebatur munus. Id quod si mihi in reverendissimis ac illustrissimis Celsitudinibus vestris acciderit tanto sum gratius habiturus, quanto magis hanc meam opellam vestrarum Celsitudinum favore ac patrocinio indigere video: quas ut Deus æternus pater liberatoris nostri Jesu Christi ita regat, ut ipsarum gubernatio, pia, fausta ac fœlix sit cùm patriæ, tũ Ecclesiæ Christi, ex animo ardentibus votis precor & opto. Datæ Kal. Martii, anno 1566.

Reverendissimarum ac illustrissimarum
Celsitudinum vestrarum

observantiss.

Simon Schardius D.

PROOEMIUM.

IN rebus ad decus Imperii Germanici pertinentibus, cùm aliæ complures, ſunt dignæ liberalium ingeniorum cognitione: tum verò meo judicio digniſſima eſt inveſtigatio hiſtoriæ, de origine & inſtitutione Principum, quibus electio Imperatoris in Germania eſt commendata. Si enim vel genealogiæ illuſtris alicujus familiæ, vel originis præclaræ civitatis cognitio, homini in rerũ liberalium ſtudiis verſanti convenire putatur: quanto cognitio ordinationis Principum, quos dixi, rerum patriarum ſtudioſo convenientor honeſtiorque erit? Ea ſiquidem inveſtigatio præterquam, quod pars eſt liberalis eruditionis, & amorem erga patriam cum aliqua virtutis laude conjunctum arguit, & debitam reverentiam erga principes ipſos alit, fovet & auget. Quis enim non omni reverentiæ cultu eos honoret, quos multis jam ſæculis amplitudine dignitatis & meritorum in rempublicam cæteris præcelluiſſe cognoſcit? Nam etſi nec aliorum Principum autoritas, atque in Rempublicã ſtudia contemnenda vel elevanda putentur: hi tamen & dignitate & meritis, multis partibus ali-

os ſuperant. Nam quæ major vel ſublimior dignitatis amplitudo, hiſce principibus deferri vel tribui potuiſſet, quàm quòd præ cæteris digni ſunt habiti, quorum humeris, tanquam firmiſſimis columnis (ut verbis legis Carolinæ utar) Germanici, imò Occidentalis Imperii celſitudo committeretur: & ut ex ipſis tanquam ex generoſiſſimo germine, Imperatore decedente, Aquila, quæ umbra alarum ſuarum Occidentem tegeret, produceretur? Sit ſanè aliorum principum ac regum dignitas magna: hæc verò ea tanto major auguſtiorque eſt, quanto Imperiali faſtigio propior, ejusque quaſi legitima & ordinata creatrix eſſe videtur. Ut verò hic Principum ordo dignitate, ſic quoque meritis in patriam cæteros antecellit. Nam poſtquam hi principes inſtituti fuêre, eorum prudentia atque conſilio factum eſt, ut & graviſſimis diſſenſionibus, quæ antè de electione Imperatoris ſæpius inter potentiores nobilioresque gentes æmulatione Imperii exarſerant, conquieſcentibus atque ſopitis, pax & tranquillitas qualiſcunque in Germania ſit conſervata: & inſidioſis atque clandeſtinis conſpirationibus exterorum, Imperii majeſtati inhiantium, repreſſis, Germani in poſſeſſione majeſtatis Imperii jam multis

ſæculis

ſæculis permanſerint, & in poſterum quoque permanſuros ſperandum ſit, ſi ut hactenus fecère, vera ſeſe benevolentia complexi conſentient: ac quem Imperii faſtigio dignum duxerint, ut par eſt, pro virili juverint. Quid quod cùm apud alias quamplurimas gentes, monarchia facilius in tyrannidem tranſiiſſe, imperiaque evertiſſe legatur, quòd, ut Hippodamus Pythagoræus inquit, Stobæo referente, ταχέως ὑπὸ τρυφᾶς ϗ ὕβριος ἀλλάσσονται, hi reipublicæ Germanicæ forma, ita contemperata, ut & regium principatum, & optimatium gubernationem contineat, eò conſilia ſua plerunque direxerint, ut boni, honeſti, ſapientes, juſti, patriæ ac religionis amantes imperio præficerentur. Quæ quanta bona ſint, quilibet ſanæ mentis ita perſpicit, ut id copioſiore oratione explicari, magis oſtentationis quàm neceſſitatis eſſe videatur.

Ac etſi pontifices pro ſua tyrannide ac ambitione nihil non juris ac authoritatis in Imperium ſibi vendicantes, diſſenſionibus in hoc ordine ſparſis id effecerint, ut interdum vel de electione vel remotione Imperatorum bella civilia nata ſint, quemadmodum hiſtoriæ Heinrici v. Friderici utriuſque, Philippi Suevi, & Ludovici Bavari teſtantur: tamen tam accuratam circumſpe-

ctionem

ctionem & considerationem rebus adhibuère, ut bellorum ac dissensionum incendiis extinctis, Imperii majestas sarta tectaque maneret, nec qua vel fraude, vel conspiratione, vel rabie Pontificum Romanorum, ad aliam gentem transferretur.

Cum ergo principum horum qui Electores dicuntur, dignitatem merita in Rempublicã æquent, digna est liberalibus ingenii investigatio ordinationis eorum. Nam etsi communis opinio atque sententia scriptorum, hucusque fuerit, eam ab Othone tertio Saxonico Imperatore factã fuisse; extitère tamen hoc tempore viri cùm aliarum artium multivaria cognitione, tum vetustatis ac historiarum indagatione celebratissimi, qui quasi cornicum oculis confixis, communem historicorum opinionem non tantum in dubium revocavère, sed & tam speciosis ac eruditis argumentis & rationibus impugnavère, ut ordinatio hæc, quæ vetustissima habita fuit, recentior opinione multorum plerisque esse videatur: non obscuro sermone interdum agitantibus ea, quibus ordinis amplissimi autoritas elevetur, qui cum se vetustate venditet, ignorantiam originis vel institutionis suæ probat.

Cæterùm cum (quod pace tantorum vi-

rorum

rorum dictum esse volo) hæc nova opinio, quantũvis argutis argumentis colorata, à veritate aliena, ejusq; authores (quod sæpe aliàs etiam doctissimis accidere consuevit) humani quid passi esse deprehendantur, operæ precium facturum eum existimo, qui communem historicorum sententiam, ab impugnationibus doctissimorum virorum vindicatam, pristinæ authoritati restituat. Etsi verò dum vires ingenii mei pondero, non tantum eas perquàm debiles & exiguas esse agnosco: sed & ego jam diu horum amœnissimorum studiorũ cultu intermisso, aliis multo severioribus, negociisq; à literis remotissimis vacarim, ut verè de me dicere possim quod alicubi de se poëta,

Scilicet ingenium longa rubigine læsum
Torpet, & est multo quàm fuit antè minus:

Tamen cum prædicta opinio doctissimorum virorum, à veritate rei dissona, & cum imminutione aliqua non tantum dignitatis Principum, sed & laudis præstãtissimi Imperatoris Othonis conjuncta sit, amore veritatis & reverentia erga amplissimum ordinem Electorum, deniq; propensione erga præstantissimum Imperatorem Othonem adductus, communis sententiæ patrocinium suscipere, ac in arenam cum viris eruditissimis, & omnis antiquitatis in-

daga-

dagatoribus ſagaciſſimis, de diſceptatione hujus rei deſcendere non ſum veritus. Non quidem, ut quenquam gladiatorio animo impetam, ſeu cum ipſo pugnaciter contendam, vel ejus ſtudia elevem atque inſecter: ſed ut placidè, tranquillè ac moderatè ſententiis collatis, veritas rei eruta in lucem proferatur. Nihil etenim veritatis inveſtigationi magis contrarium duco, quàm ad eam odium, iram, æmulationem, vel alias vitioſas cupiditates afferre, quæ menti lucem eripiunt, quaſiq; nebulas offundunt. ut veriſſimè ille dixit, καθάπερ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς οὐκ ἔστι θεάσασθαι ἀσθενεῖ καὶ ἀδυνάτῳ τῇ ὄψει, οὕτω καὶ ἔτι μᾶλλον τὴν ἀλήθειαν οὐκ ἔστιν ἰδεῖν ἀσθενεῖ καὶ ἀδυνάτῳ τῇ διανοίᾳ. Id, ut contrariæ ſententiæ defenſores perpenſuros ſpero: ſic & me facturum polliceor. Ut verò rei hujus veritas tanto facilius pateſiat, initiò quæ de electione Principum Electorum ſententia hactenus fuerit, obiter explicabo: deinceps aliorum opiniones contrarias recenſebo: ac in quibus eæ ceſpitent ac hallucinentur, oſtendam. Poſtremò, ex fide dignis monumentis rei veritatem ſubjungam.

REVERENDISSIMIS AC ILLUSTRISSIMIS PRINCIPIBUS, AC DOMINIS: D. DANIELI Moguntino, FRIDERICO Coloniensi, JOHANNI Trevirensi, Archiepiscopis, &c. FRIDERICO Comiti Palatino Rheni, &c. AUGUSTO Duci Saxoniæ, &c. JOACHIMO Marchioni Brandenburgensi, &c. Sacri Romani Imperii Electoribus, &c. Dominis suis clementissimis, S. P. D.

MIRUM quibusdam haud dubiè videbitur, Reverendissimi ac Illustrissimi Principes, Domini clementissimi, quæ me cõfidentia invaserit, quòd Celsitudines vestras in maximis ac gravissimis Reipub. curis hac mea quasi allocutione interpellare non erubescam: nec cogitem, in neminem perinde atq; in me dici posse, nihil referre, sisne planè inimicus, an importunè benevolus. Sed si cui justæ causæ unquam fuerunt, vestras reverendissimas ac illustriss. Celsitudines compellandi, iisq; suas lucubratiunculas offerendi, eas mihi hoc tempore præ cæteris esse censeo. Nam ne commemorem, quantopere vel publicè intersit, ut cùm alia scripta, tum verò Rempub. concernentia, ab his qui ad gubernacula sedent, cognoscantur: vel etiam privatim expediat, monumenta ingeniorum, au-

toritate ac patrocinio Principum muniri: sanè quantulacunque sit hæc lucubratiuncula, quæ à me in lucem profertur, ob id præcipuè illustrissimis nominib. vestris inscribenda est visa, quòd pro assertione antiquæ originis, ac institutionis dignitatis vestræ amplissimæ, singulari quadam ejus observantia suscepta fuerit. Facilè verò video, dum hæc dico, reverendissimis ac illustrissimis Celsitudinibus vestris occasionē ejus scriptionis novam ac singularem videri posse. quare humillimè subjectissimeq́; oro, ut vestræ, ex me, eam exposituro, benignè atque clementer cognoscere dignentur. De amplißimi collegii vestri Electoralis origine, jam multis seculis, communem authorum, præsertim Historicorū ac Chronographorum sententiam, reverendißimæ ac illustrißimæ Celsitudines vestræ obtinuisse, benignè noverunt, eam authore Othone tertio Saxone Imperatore laudatißimo, annis abhinc quingentis sexaginta quinq; cœpisse, ita ut omnis Imperatoris creandi potestas penes ipsas, earumq́; antecessores fœlicißimæ memoriæ fuerit. Qua quidem sententia, reverendißimi ac illustrißimi Principes, non solum collegii vestri amplißimi dignitas, ex antiquitate ejus augetur, & confirmatur: sed & divinæ voluntatis clementia erga id ostenditur. Quis etenim aliis Imperiorum ac Rerumpublicarū fatalibus periodis consideratis, divinitus Aristocratici

colle-

collegii vestri formam conservatam esse non videt? Ampla Persarum monarchia fuit: at ea ducentos annos vix attigit. Macedonum imperium magnis virib. Alexandri incipiens, post ejus mortem intra trecentos annos penitus concidit. Et Romanorum longè potentissima monarchia, post quadringentesimumquartum annum à Gotthis miserrimè devastata est. alia quoq; quamplurima regna florentissima, cum vix trecentesimum annum conscendissent, penitus collapsa fuêre. Tanto itaq; divinæ Majestatis clementia erga Imperii Germanici formã major conspicitur, quanto ea cæteris Imperiis diuturnior stabiliorq; fuit.

Ac quidem omnes patriæ amantes, ut par est, hanc Dei misericordiam piis ac gratis animis agnoscunt, & antiquitatem amplissimi collegii Celsitudinum vestrarum, debito honore prosequuntur. At ut nulla ferè res tam certa ac indubitata est, quæ hujus seculi ingeniorum vel subtilitate, vel petulantia in dubium non sit revocata: sic & collegii vestri amplissimi antiqua institutio, paucis abhinc annis à quibusdam nostræ gentis hominibus in dubium trahi: deinde verò ab Onuphrio Panvinio fratre Augustiniano Italo, cognitiõe antiquitatis præ cæteris celebri, ita impeti & oppugnari cœpit, ut is nõ tantum ejus institutionem ad tempora Rodulphi Habspurgici redactam, ducentis septuagin-

ta annis recentiorem efficere conatus sit: sed & eos qui tantam dignitatem Imperatoris eligendi in manibus reverendißimarum ac illustrißimarum Celsitudinum vestrarum collocatam permittant, nescio cujus insimularit. qui hominis conatus quò spectarit, non meum est judicare. Sed cum multis, spe optima jam diu fui, fore, ut nonnulli gentis nostræ, qui historiæ studiũ profitentur, rerum patriarum amore ac studio inducti, novæ huic opinioni, sub qua plures sententiæ plerorumq; latere videntur, sese opponerent, nec eam ulterius grassari vel invalescere paterentur. Nam, si Plato in suo de Repub. Dialogo octavo sanxit, tutores civitatis diligẽter curare debere, ne quid præter ordinem à se datum, circa modos canendi à Musicis studio novitatis immutetur: quòd ex sententia Damonis existimarit, nusquam Musicæ modos immutari absq; maxima legum civilium mutatione: quanto magis resisti oporteret opinionibus, quib. non saltem novitatis studiũ, sed & labefactatio dignitatis Magistratus amplissimi, ac dißipatio ordinis in Re.pub. quæri videtur?

Cæterùm dum hi, qui id præ cæteris possent, aliis occupantur, ac opinio Panviniana, non citra Germanorum reprehensionem hinc inde serpens diffunditur, viresq́; eundo acquirit: fuêre qui magis amore quàm judicio inducti, me hortarentur, ad redarguendam Onuphrianam senten-

cipibus post tempora Friderici secundi, idque quidem tempore Rudolphi Habspurgici institutos, falsam, ac à veritate historica penitus alienam esse censemus: quin imó multo antè tempora Friderici (Deo dante) fuisse Electores, ostendemus.

Quia verò præcipuas atque gravissimas sententiæ nostræ rationes, ex memorabili atq; decantata illa epistola decretali Innocentii tertii, incipiente, *Venerabilem*, Ext. *de Elect. & electi potest.* Desumemus, quæ à Canonistis (ut vocantur) materiæ Electorum tanquam propria sedes est destinata, ut aliis materiis aliæ sedes: ideo operæ precium censemus illam decretalem hic præmittere, ut quilibet lector ea ob oculos posita, videat quàm verbis ipsius atque sententiæ consona sint ea, quæ inde tanquam ex pharetra quadam munimina sententiæ nostræ, depromemus. Cum autem Magister Petrus Beneventanus, subdiaconus Innocentii, decretalem istam famosissimam (ut canonistæ loquuntur) in compilatione Decretaliũ, ut & alias plerasq; mutilarit, & eã nobis vir eruditione virtute ac pietate clarissimus Amãdus Potgiesserus i.v. Doctor, olim in Italia studiorũ nostrorum consors suavissimus, nunc celebratissimi judicii Cameræ Imperialis assessor, ante trienniũ

Extat integra in Epistolis Decretalib. ipsius innocentii iii.

integram communicarit, eam ita hic ſubjungemus, non tantum hac de cauſa quam diximus, ſed & quò cùm inter illas decretales referatur (teſte Alberico de Roſate in ſuo Dictionario, in verbis, *Electio imperatoris*) in quibus pontifices falcem in alienam meſſem miſerunt, hi qui eam ſua explicatione aliquando pro Imperii majeſtate ornādam duxerint, ea integra in ſuis meditationibus juvari queant, verba ejus hæc ſunt.

INNOCENTIUS III. PONTIfex, Bertholdo Zaringiæ duci.

VENERABILEM fratrem noſtrū Saltzburgenſem archiepiſcopum, & dilectum fratrem abbatem de Salamona, & notabilem virum marchionem Orientalem, quorundam principum nuncios ad ſedem Apoſtolicam deſtinatos benignè recepimus, & eis benevolam duximus audientiam indulgendā: literas quoque quas per eos quidam nobis principes deſtinarunt, diligenter perlegi fecimus, & quæ continebantur in eis notavimus univerſa. Inter cætera verò quæ dicti principes per eaſdē nobis literas intimarunt, hac præcipuè objectione uſi ſunt, dicentes: quòd venerabilis frater noſter Prænestinus epiſcopus, Apoſtolicæ ſedis legatus, aut Electoris geſſit, aut cognitoris perſo-

personam. Si electoris, in messem alienam miserit falcem suam: & electioni se ingerens principum derogaverit dignitati. Si cognitoris, absente altera partium videtur perperam processisse, cum ea citata non fuerit, & ideo non debuit contumax judicari.

Verùm nos, qui secundum Apostolicum sollicitudinis officium sumus singulis in justicia debitores: sicut justiciam nostram nolumus ab aliis usurpari, sic jus principum nobis nolumus vendicare. VERUM illis principibus jus & potestatem eligendi Regem & Imperatorem postmodum promovendum recognoscimus (ut debemus) AD quos de jure & antiqua consuetudine noscitur pertinere. præsertim cum ad eos & potestas hujusmodi ab Apostolica sede pervenerit, quæ Romanum Imperium in personā magnifici Caroli à Græcis transtulit in Germanos. Sed & principes recognoscere debent; & utique recognoscunt, sicut iidem in nostra recognovere præsentia; quòd jus & authoritas examinandi personam electam in regem, & promovendum ad Imperium, ad nos spectat, qui eā inungimus, consecramus & coronamus. Est enim regulariter & generaliter observatum, ut ad eum examinatio personæ pertineat, ad quē impositio manus spectat. Nunquid enim si principes non solùm in discordia, sed etiam in concordia, sacrilegum quemcunque; vel excō-

municatũ, tyrannum vel fatuum, hæreticumve in regem eligerent, aut paganum, nos inungere, consecrare, ac coronare hominem hujusmodi deberemus? Absit omnino.

Objectioni ergo principum respondentes, asserimus: quòd legatus noster episcopus Prænestinus, approbando in Christo filium nostrum regem Othonem, & reprobando Philippũ ducem Sueviæ, nec Electoris gessit personam, juxta quod nobis per literas suas quidam principũ exponebant: ut pote qui nec fecit aliquem eligi, nec elegit: & sic electioni se nunquam ingessit, nec cognitoris personã exhibuit, cum neutrius electionem (quo ad factum eligentium) confirmandam duxerit, aut infirmandam: & sic jus principum nullatenus usurpavit aut, venit cõtra illud, exercuit autem denunciatoris officiũ, quia personam ducis ejusdem denunciavit indignam, & personã ipsius regis denunciavit idoneam, quo ad imperium obtinendum, non tã propter studia eligentium, quàm propter merita Electorum: quamvis [illegible]ures ex illis qui eligendi regem in Imperatorem promovendum, de jure ac consuetudine obtinent potestatem, consensisse perhibeantur in ipsum regem Othonẽ: & ex eo quòd fautores Philippi, absentib. aliis & contemptis, ipsum eligere præsumpserunt, pateat eos perperam processisse. cum explorati sit juris, quòd electioni plus contemptus unius, quàm contradictio multorũ obsistat, Unde privilegiũ

meruerũt amittere, qui permissa sibi abusi sunt potestate: quia hujusmodi injuria non obstante, cæteri uti poterãt iure suo. Et quoniã dux prædictus, nec ubi debuit, nec à quo debuit coronatus unctionẽ accepit: memoratus vero rex & ubi debuit, videlicet Aquisgrani; & à quo debuit, scilicet à venerabili fratre nostro Coloniensi episcopo, recepit utrumq;. Nos ergo non Philippũ, sed Othonẽ, reputamus & nominamus regẽ, iusticia exigente. In reprobatione privata, Philippi ducis Sueviæ propter manifesta impedimẽta personæ, nõ accusatione, sed cõdẽnatione potius fuit opus. quia non accusatione, sed condẽnatione indigent manifesta. Quando autẽ vota principũ in electione dividũtur post admonitionẽ & expectationẽ, alteri partiũ favere possumus, & maximè postquã à nobis unctio & consecratio & coronatio postulantur, sicut utraq; pars à nobis multoties postulavit; ex jure patet pariter & exẽplo. Nunquid enim, cũ principes admoniti & expectati, vel nõ potuerũt, vel noluerunt in unũ propositũ consentire: sedes Apostolica advocato & defensore carebit? eorumq́; culpa ipsi redundabit in pœnã? Sciũt autẽ principes, & tua nobilitas nõ ignorat, quòd cum Lotharius & Conradus in discordia fuissent electi, Romanus pontifex Lotharium coronavit, & imperium obtinuit coronatus eodem Cunrado tum demum ad ejus gratiam redeunte. Nos ergo per

nuncios principum memoratos, eos duximus commonendos: ut quemadmodum nos à juribus ipsorum cessamus, sic ipsi contra jus nostrum se nequaquam injuriosos ostendant: sed à præfato duce, justo quidem judicio reprobato, recedant, & præfato regi Othoni non abnuant adhærere; nisi tum demum, cum contra personam ejus, vel factum, legitimum aliquid objectum fuerit, & ostensum. Sunt enim notoria impedimenta ducis Sueviæ, scilicet excommunicatio publica, perjurium manifestum, & persecutio divulgata, quam progenitores ejus & ipse præsumpserunt in Apostolicam sedem & alias Ecclesias exercere. Fuit enim à bonæ memoriæ Celestino papa prædecessore nostro, propter invasionem & devastationem patrimonii beati Petri, commonitione sæpius præmissa, publicè & solenniter vinculo excommunicationis innodatus, cum in Tuscia moraretur, quod ipse postmodum recognovit, dum per nuncium suum ab ipso prædecessore nostro absolutionis beneficiũ postulavit: & postquã à Sutrino episcopo, quem cum abbate sancti Anastasii pro liberatione venerabilis fratris nostri, Salernitani archiepiscopi nos in Teutoniam miseramus, contra formam mandati nostri, de facto solummodo, quia de jure non potuit, post suam electionem apud Vuormaciam occultè se fecit absolvi. Unde patet, quòd excommunicatus, fuit electus: & videtur

Impedimẽtum, Excõmunicatio.

Episcopus Sutrinus natione Teutonicus Philippum absoluit, unde à papa deponitur. Vrsperg. & Nauclerus gen. 40.

detur non immeritò, quòd adhuc excommunicationis sententiæ sit innodatus, cum prædictus episcopus eum authoritate sua non posset absolvere, authoritate verò nostræ legationis nec plus nec aliter hoc licuit ipsi, quàm quando ei fuerat ab Apostolica sede concessum. Ex eo enim excommunicationis sententiæ subiacere creditur manifestè, quòd cum perfidus Marquardus Dei & Ecclesiæ inimicus, cum universis fautoribus, tam de Teutonicis, quàm de Latinis excommunicationis vulgatæ vinculis, suæ iniquitatis meritis astrictus (sicut etiam vobis per literas nostras, directas per Petrum iudicem Placentinū, ipsius Philippi nunciū, intimasse meminimus, quas ad ipsius Philippi audientiàm credimus pervenisse) ipse nihilominus, quamvis id non tantum ex relatione ipsius judicis, sed & per publicam famam ad noticiam eius devenerit, eidem excommunicato non solum communicat, sed eum in malitia sua fovet, & per nuncios & literas suas exacuit furorem ipsius, ut charissimum in Christo filium nostrum Fridericum regem Siciliæ, illustrem nepotem eius, quem iam hæreditate paterna privavit, adhuc privet possessione materna. Idem etiam contra proprium iuramentum, super quo nec consilium à sede Apostolica requisivit, ambitionis vitio, regnum sibi usurpare præsumpsit, non alium causa necessitatis in regem eligere, quod utrumque tole-

Hic Marquardus cognomento Anwyler, ab Henrico Dux Ravenna & Marchio Anconitanus cōstitutus, eo defuncto verbis quidem tutorē Friderici se professus, re autem ipsa viam ad regnum occupandum affectans: hostis regni ab Innocentio tertio. & Constantia matre Friderici est

Iudicatus. De quo Collenutius in historia Neapol. in vita Friderici, statim sub initiũ.

II Periuriũ manifestũ.

rabilius videtur, cum super illo iuramento sedes Apostolica prius consuli debuisset, sicut & eã quidam consuluêre prudenter, apud quam ex institutione divina plenitudo resident potestatis.

Nec valet ad plenam excusationem ipsius, si iuramentum illud dicatur illicitum: cum nihilominus super eo nos consulere debuisset, quã contra ipsum propria temeritate venire, illo præsertim exemplo: quod cum Gabaonitæ à filiis Israel per fraudem surripuerunt iuramentum, cognita fraude, noluerunt contra illud sua temeritate venire. Utrum verò dictum iuramẽtum licitum sit, an illicitum, & ideo servandũ an non servandũ extiterit, nemo sanæ mẽtis ignorat, ad nostrũ iudiciũ pertinere. Quod autẽ Philippus de genere persecutorum extitit, principes non credimus dubitare: cum Heinricus, qui primò de genere hoc Imperium accepit, bonæ memoriæ Paschalem papam prædecessorem nostrum, cum episcopis & cardinalibus multis Romanorum præsumpsit captivare. Fridericus verò pater ipsius Philippi, contra felicis recordationis Alexandrum papam, prædecessorem nostrum, longo tempore schisma fovit: Heinricus frater ipsius Philippi, qualiter se habuerit circa interfectores sanctæ memoriæ Leodiensis episcopi, quem ipse prius coegerat exulare, Cunradum, qui Hostiensem episcopum ceperat, satis nostris, qui & qualiter venerabi-

III Impedimentum. Persecutio Ecclesiæ.

lem fratrem nostrum Auximonensem alapis cædi fecerit, & pilos de barba eius avelli, & tractari eum in pluribus inhonestè, qualiter quoque quosdam Romanæ ecclesiæ familiares naso fecerit mutilari, qualiter prædictum Salernitanum archiepiscopum captivavit, & quosdam viros Ecclesiasticos flammis torreri fecit, quosdam verò in mari submergi, ad tuam & aliorum Principum audientiam credimus pervenisse. Insuper si prædictus Dux (quod absit) Imperium obtineret libertas in electione periret, & Imperii obtinendi decæterò cæteris fiducia tolleretur. Nam si, prout olim Fridericus Cunrado, vel Heinricus postmodum Friderico, sic nunc Fridericus Philippo, vel Philippus Heinrico succederet: videretur imperium non electione, sed successione deberi, præsertim cum multi principum ex Imperio æquè sint nobiles & pontentes, in eorum præiudicium redundaret, etsi non nisi de domo ducum Sueviæ videretur aliquis ad Imperium assumendus. Cum ergo nos flecti à nostro proposito nulla penitus occasione possimus, sed in eo potius firmissimè persistamus, & tu nobis sæpe per literas tuas duxeris suggerendũ, ut eidẽ duci nullatenus faueremus: nos te monemus & exhortamur in Domino, & per Apostolica scripta mandamus, quatenus sicut de gratia nostra confidis, & nos de tua devotione speramus,

Imperium electione, non successione constat.

decætero à præfato duce recedas: omnino non obstante iuramento, si quod ei ratione regni fecisti cum (eo quantum ad obtinendum Imperium reprobato) iuramentum huiusmodi non debeat observari. Prædicto verò regi Othoni, quem nos (disponente Domino) ad coronam Imperij disponimus evocare, patenter adhæreas, & potenter, ut cum ei ad monitionem nostram adhæseris, inter primos gratiam & benevolentiam eius obtinere præcipuè merearis, ad quod pro tuæ nobilitatis amore operam dabimus efficacem.

Sic itaque hac Decretali præmissa, nihil vel de occasione vel authore ejus, vel principe ad quem scripta est, dicendum nobis arbitramur; quod qui hæc scire velit, ea ab historicis, maximè verò Urspergense petere possit. Hoc saltem monemus, eam scriptam esse circiter annum Domini millesimum ducentesimum, decem annis antè quàm Fridericus junior ad Imperium pervenit, secundum supputationem Urspergensis: quo rectè notato, quilibet facilimè perspiciet, ante tempora Friderici jus eligẽdi non penes universos, sed certos quosdam principes Germaniæ fuisse. Ita siquidem pontifex dicit: *VERUM illis principibus ius & potestatem eligendi Regem, in Imperatorem postmodum promovendũ, recognoscimus, ut debemus, ad quos de iure & antiqua consuetudine noscitur pertinere.*

Re-

Rectè singula hæc verba ponderentur, & ea firmamenta immobilia nostræ sententiæ esse perspicientur. Initio siquidem, dum dicit, *ILLIS principibus*; non vult omnes vel universos intelligi. & dum adiicit, *AD quos*: orationem ad certos quosdam, & speciales restringit. Id quod communis dicendi consuetudo docet, & Jureconsulti de relativi natura restrictiva tradidere, in l. ea tamen adjectio. Delegat. 3. l. à filio. §. testator. §. seq. de alim. leg. l. nam quod liquidò. §. fin. de penu. leg. c. fin. de cler. non resid. Bart. & Dd. in l. omnes populi. de justicia & jure, Bald. in l. præcipimus. in prin. C. de appellat. Aretinus in §. jus autem civile. Instit. de jur. nat. gen. Jason §. omnium. nu. 24. Instit. de act. cardin. Clem. 2. in prin. de statu monachorú, & Clem. 1. quæst. 9. col. 4. de foro compet. Abbas c. ego. de jurejur. Alexan. consil. 46. col. 2. vol. 1. & consil. 207. col. 2 vol. 3. Socinus consil. 188. visa bulla Plauli, col. 3 versic. ex quibus videtur inferri. Aretinus l. si quis duobus. C. de impub. substit. Dd. & Jason in l. cunctos populos. C. de summa trinit. Ac ut in hoc §. numerum Electorum ad certos coarctat, sic quoque paulo pòst in §. objectioni versic. exercuit. ubi dicit, *Quamvis plures ex illis qui eligendi regem, in Imperatorem promovendum, de iure*

Relativum Qui restrictivum.

de jure ac consuetudine obtinent potestatē. &c.

Geminata Verba.

Nec existimandum, quòd sine causa Innocentius hanc restrictrictionem geminarit: sed singulari emphasi bis eam insernit, ut ostenderet non universis, sed certis eligendi jus competere. Verba siquidem geminata semper quid energiæ majoris, quā simpliciter & semel prolata, habent, & augmentum operari consuevère. Jureconsulti dixerunt in l balista. ff. ad Trebel. l. si mulier. C. ad Velleian. l. generali. §. non solum. ff. de usufruct. leg. notatur per Gloss. magnā ad fin in l. 4. § quæsitum. ff. si quis cautionibus. De quo latius per Romanum in l. si verò. §. de viro. in 12. charta. ff. solut. mat. Similibus quoque restrictus ac penè iisdem Innocentius quartus, in sua decretali, qua Fridericum secundum, anno post decretalem Innocentii tertii editam, plus quàm quadragesimo, annathemate notat, circa finem utitur dicens: *ILLI autem ad quos in eodem imperio, Imperatoris spectat electio, eligant liberè successorem*.

Ex quibus denuò quilibet coniicere potest, pontifices tam sollicitè verbis limitativis vel restrictivis (ut vocant) usuros minimè fuisse, si (quod Onuphrius existimat) jus eligendi Imperatorem æquè ad omnes spectasset: nec certi quidam fuissent, qui

præ

præ cæteris hanc præeminentiam habuiſſent. Quare etiam gloſſa ibidem rectè hos principes qui nunc Electores ſunt, eorum nominibus expreſſis ibi intelligi tradit. Quinetiam ad confirmationem præcedentium, videlicet quòd hæc verba (*AD quos de iure & antiqua conſuetudine*) ſint reſtrictiva, ac intelligenda de ſeptem Electorib. facit conſtitutio celebratiſſimi acerimiq; jurium Imperii propugnatoris Ludovici Bavari, relata, & de verbo ad verbum poſita apud Albericum de Roſata l. benè à Zenone. C. de quadriennii præſcript. ubi iiſdem verbis utitur. cum tamen certo certius ſit, eo tempore Electores fuiſſe. Verba cõſtitutionis antea cum ἀιαμνήσει mea impreſſę ſic habent: *Licet iura utriuſq; Teſtamenti manifeſtè declarent, Imperialem dignitatem & poteſtatem immediatè in filio Dei ab antiquo proceſſiſſe, & Deum per Imperatorem & Reges mundi iura humano generi apertè tribuiſſe, & quòd Imperator ex ſola electione eorum, AD quos pertinet, verus efficitur Imperator, nec alicuius alterius eget confirmatione.* & in decreto adverſus papæ Johannis 22. bullã quę extat apud Naucleru͂ generatione 45. in ſecunda objectione, ſimiliter inquit: *PER ſuos proceſſus caſſavit ac annullavit electionem de nobis factam,*

& nos

& nos postea nõ potuisse administrare iura Imperii, sed quod administratio pertinebat ad ipsum, quia omnia sunt contra iura Imperii, & contra iura ac libertates eorum, ad quos vacãte Imperio pertinet electio, & contra iura & libertates principum Alemanniæ, & subditorum Imperii, &c. An non iisdem verbis, quibus Innocentius III & IIII usi fuere, & Imperator Ludovicus IIII eo tempore utitur, cũ jam certum fuit Electores esse? Cum ergo hæc verba in Cõstitutione Ludovici ad certos referantur, quare & in Decretalib. pontificum referri non debebunt? Non est siquidem novum, ut priores leges ad posteriores trahantur, & econtrà. l. non est novũ. cum legib. sequentibus, ff. de legib. & Senatuscon.

Secundò & hoc notetur, quòd pontifex ad Bertholdum Zaringiæ scribat, qui & ipse princeps Imperii fuit, isque non minimus: sed tantæ authoritatis atq; potentiæ, ut Rex Romanorũ electus fuerit, licet postea Philippo cesserit. Si itaque penes omnes ac universos jus eligendi fuisset, ratio loquendi ac proprietas sermonis postulasset, eum æquè numero eorũ includi, ac alios; per hæc vel similia verba: *VERUM vobis Principib.* &c. recognoscimus, nunc aũt per hæc verba; *ILLIS principibus ad quos*: magis exclu-

di

di quàm includi videtur. Nec ſolum id ex iſtis verbis quæ allegavimus, ſed & aliis omnibus, quæ agunt de Principibus jure eligendi inſignitis, apparet. Ita namque concepta ſunt, ut neutiquam Bertholdum ducem comprehendant. Vulgaris verò Jureconſultorum regula eſt: unius incluſionem eſſe alterius excluſionem, & econtrà. l. cum prætor. ff. de judiciis. l. cum ita. ff. de condit. & dem. l. Pomponius. ſ. ſed etſi is. ff. de procurat. l. maritus. C. de procur. l. quod Labeo. ff. de compenſ. l. cum de lanionis. ſ. cui fundum ff. de fundo inſtruct. & c. qualis. 25. diſt.

Tertiò, hiſce accedit authoritas Friderici Aenobarbi, qui apud Radevicum lib. 3. c. 16 Germaniæ epiſcopis eum commonentibus, ut debitam reverentiam Pontifici exhiberet, ita reſpondit: *Debitam patri noſtro reverentiam libenter exhibemus, liberam Imperij noſtri coronam divino tantum beneficio aſcribimus: ELECTIONIS primam vocem Moguntino Archiepiſcopo, deinde quod ſupereſt cæteris ſecundum ordinem principibus recognoſcimus; regalem unctionem Colonienſi: ſupremam verò, quæ Imperialis eſt, ſummo Pōtifici quid. Quid præter hæc eſt, ex abundanti eſt, à malo eſt.* Hic expreſsè etiam apparet, jus eligendi nō univerſis, ſed certis quibuſ-

dam

dam deferri: Moguntino ſcilicet,& cæteris ſecundum ordinem. Quæ verò vis particulæ *Cæteri*,ſit,non eſt obſcurum. nam Grãmatici quidem, teſte Linacro lib. 1. de ſtructura Latini ſermonis, tradidère, eam,ut & vocem *Alter*, *Alius*, & *Reliquus*, eſſe è numero dictionum partitivarũ, quæ aliquos ex multis ſignificet. Juris verò interpretes tradidère, eam eſſe repetitivam ſimilium: id eſt, appellatione Cæterorum venire ea quæ ſunt ſimilia expreſſis. Gloſſa in l. non ſolum. ſ. cæterum. in verbo Cæteros. & ibi Bart. ff. de procurat. Gloſſ. in l. ſi fugitivi. C. de ſervis fugitivis. & in c. deinde. 26 diſtinction. Bartholomæus Socinus in l. 1. ff. quis & à quo appelletur Jaſon in l. quæcunque nu. 27. de officio ejus cui mandata eſt juriſdictio.

Iacobus de Ardizone Azonis diſcipulus.

Quartò adjungo præcedentibus, teſtimonium Jacobi de Ardizone, vetuſtiſſimi feudiſtæ, ac Jureconſulti clariſſimi, qui ſe Azonis diſcipulum fuiſſe ipſemet fatetur: & ut ex ipſius ſcriptis apparet, Friderici ſecundi tempora attigit. Hic in ſua Summa feudali, ſub finem tituli de Succeſſione feudi, quæſt. 30. An Imperator poſſit tranſmittere Imperium ad hæredes, etiam expreſsè ac clarè dicit: *quòd quidam principes* (non univerſi, vel omnes) *Imperatorẽ eligant*. Quia autem

autem tota quæstio ista à nostro proposito non est usque adeò aliena, totum locum ascribere libet.

Item Imperator non transmittit Imperium ad hæredes per successionem: quia defertur electione, & non successione. ut in tit. ext. de electione & elect. potest. c. venerabilem. §. insuper si prædictus. & in tit. ext. de pact. c. accepimus. Et à Deo hominibus mittitur, ut C. de veteri jur. enucle. l. 2. §. quia verò imperialem. & in l. 1. in prin. in auth. de fide instr. §. 2. in authen. constit. quæ de digni. §. penult. in fin. in authen. In medio litis non fieri sic. jus. §. 1. in authen. de consulibus, in fin. Et ab ipso imperialis corona imponitur. Ut in authen. de moderatione Hellesponti. §. hanc. Et dicitur Imperialis fortuna, in auth. de consulibus, in fin. C. de iur. veter. enu. l. 2. §. quia verò imperialem. Imperium tamen semper dicitur esse: ut in auth. quomodo opor. episcopos. §. quæ igitur. Et in numero senatorum connumeratur, ut C. de digni. l. jus senatorum: quia senatores sunt pars corporis principis, ut C. ad l. Jul. majest. l. quisquis. in prin. Et jure Imperatoris non utitur, nisi susceperit infulam Imperialem. C. de quadrien. præs. l. ult. in fin. in authen. de cōsulibus in fin. quæ à Deo imponitur, ut in authen. de moderatione Hellsponti. §. hanc. Unde videtur, quòd ad posteros hæredes non transmittat. argu-

men. C. de aduo. diver. jud. l. petitionem. Nam & episcopus eligitur: in authen. de sanctis episcopis. §. 1. 2. & 3. & omnis dignitas & officium, ut ff. de decre. ab ordi. fac. l. 1. & ut notavi in summa, C. de decurio. §. sexto. Nam & praeses creatur ab ordine, & in ordine eorum remanet. ut ff. quando ap. sit. l. 1. §. solent. in fin. Et ita potest dici de principe, ut eligatur à senatu. & arg. C. de offi. præfec. l. 2. ut hodie à principibus eliguntur vel suffragio populi, ut in Institu. de jur. nat. §. sed quod principi. argumen. ff. de offi. quæsto. l. 1. Sed videtur quòd ipse princeps potuerit olim sibi eligere successorem, ut in Decretis distin. 63. in synodo congregata. & in decret. 23. distin. in nomine Domini, in medio. SED hodie quidem principes eligunt Imperatorem, qui potestatem eligendi ab Apostolica sede acceperunt: sed examinatio, promotio, unctio, consecratio, coronatio. & manus impositio, ad dominũ Papã spectant: ut in tit. ext. de elect. & elect. potest. c. venerabilem. §. 1. & 2. Unde & dominus papa ex causa poterit ipsum deponere: ut in authen. de defen. civi. §. non habẽte. ut in tit. de sac. & for. fide. c. fidelitatis. & c. alius itẽ Romanus. & argu. ff. de reg. jur. l. ejus est nolle. argum. C. de off. præfect. præt. l. si quos. in authen. de mand. prin. §. festinabis, in Lombard. de off. jud l. fin. Quòd successione deferatur, est argu. C. de fun. patri l. hi quibus. in Institu. de dona. §. sed primus quidem. in auth. ut

defunc. seu fune. §. si verò etiam quodam. Nam & Imperator Carolus fuit pater Pipini Imperatoris: Pipinus Imperator fuit pater alterius Caroli Imperatoris, & iste Carolus fuit pater Ludovici Imperatoris, & Ludovicus fuit pater Lotharii Imperatoris, ut in Lombar. de fur. l. si cuius libet. & tit. de episcopis & cler. l. & hoc & l. ut ibi tempore. de capitulis pro lege tenẽdis, l. prima. Nam & Imperator Fridericus videtur innuere in titulo, de pace Constantiæ. in §. in civitate illa, in fin. §. quod potest concedere regnum ejus filio Heinrico, & quod ejus filia in regno eidem succedat; sicut & de facto: & iste nunc Fridericus Rogerius Imperator, fuit filius Heinrici. Sed tu dicas, quod hoc contingit potius electione principũ, quam successione.

Quid clarius dici potuisset ꝓ sentẽtia nostra, q̃ certis principib. non universis, jus eligendi etiam ante tẽpora Friderici secundi cõpetiisse, q̃ hic ab Ardizonio dictum est? Ne verò quis hunc locũ corruptũ à quoquã putet, hic idẽ, iisdẽ verbis relat⁹ extat apud Baldũ de Ubaldis, de pace Cõstãtiæ, in verbis, Quis autẽ eliget. nu. 46. quẽ, qui volet, cũ hoc Jacobi de Ardizone cõferre poterit: & rursus apud eundem in commentario de pace Constantiæ, in §. in civitate. in verbo, concesserimus: per tot.

Quintò, quod jus eligẽdi Imperatoris nõ

ſaltem penes certos ac peculiares principes, ſed & hoſce qui hodierno die eo utuntur, ante tempora Friderici II fuerit: autor eſt omni exceptione major Hoſtienſis cardinalis, qui tempore Innocentii IIII pontificis (à quo Fridericus ſecundus excommunicatus & Imperio privatus eſt) non tantũ vixit: ſed & ei, ut & Alexandro IIII, ejus ſucceſſori, ob eximiam eruditionem perquam gratus & familiaris fuit. Hic namque in commentariis ſuis, quæ, teſte Matheſilano, in tract. de ſucceſſion. ab inteſtato, permagnæ ſunt authoritatis inter Jureconſultos, expoſiturus præallegatæ decretalis Venerabiles. §. qui incipit, Verùm, in verbo Illis. ſeptem Electores enumerat his verbis: ILLIS (inquiens) *ſcilicet Mogũtino, Colonienſi, Treverenſi archiepiſcopis, Comiti Rheni, Duci Saxoniæ, Marchioni Brandenburgenſi, & ſeptimus eſt dux Bohemiæ, qui modo eſt Rex. Sed iſte ſecundum quoſdam non eſt neceſſarius, niſi quando alii diſcordant: nec iſtud jus habuit ab antiquo, ſed de facto hodiè tenet.* Quid his verbis clarius dici poſſet? quæ ſola oſtendunt Onuphrii ſententiam falſam eſſe. An verò Hoſtienſis qui ſub Friderico II vixit, divinare potuit futura ſub Rodulpho? Minimè gentium. neq; etenim quiſquam futura divinare poteſt, ut

Hoſtienſis Cardinalis Heinricus de Seguſia dictus.

Septem Electores Fridreici ſecundi tempore.

noſtri

nostri loquuntur. l. si fidejuss. §. si cum debitor. l. si putator. in fine. ff. ad l. Aquil. c. 1. ut eccles. benef. ubi textus, & Glossa ibidem inquit: quòd Paulus, licet esset spiritu Dei plenus, non tamen potuit secreta divini consilii cognoscere. 22. q. 2. c. beatus. & notatur per Johannem Andreæ ext. de rescript. c. gratia. Ac philosophus præclarè dixit, quòd de futuris contingentibus non sit determinata veritas. ut & poeta:

——Præsentia scire Fas homini, soliq;
Deo præscire futura.

Ac ne quis existimet hoc glossema recentioribus temporibus, à quòdam alio, textui Hostiensis adjectum: hæc eadem ab Alberico de Rosate in suo dictionario, in verbo *Electores imperii*, de verbo ad verbum ex authoritate Hostiensis referri sciat. Qui quidem Albericus, æqualis Bartoli fuit, & temporibus Ludovici Bavari & Caroli IIII vixit. Ex quibus authoribus ac testimoniis virorum qui tempore ipsius Friderici II vixère, & ea quoque quodammodo antecessere, luce meridiana clarius apparet, septem Electores non tantum ipsius temporibus, sed & ante ea fuisse. Id quod etiam ex ipsa Innocentii decretali liquidò probari potest. Sic namque inquit: *Se illis principibus jus & potestatem eligendi regem in Im-*

peratorem postmodum promovẽdum recognoscere, AD quos de jure & antiqua consuetudine noscatur pertinere. Non itaque primùm temporibus Innocentii tertii, vel Philippi Suevi, ἀξίωμα Electoratus principes consecuti fuère, sed & ante ea id habuère. Nec ignotum est his qui in jure mediocriter versati sunt, quæ antiqua consuetudo, vel quod antiquum tempus dicatur. Nam etsi sint qui tempori antiquo solum spacium quadraginta annorum tribuant, ut Antoninus c. veniens. 1. de testibus & in c. quod per novale. de verbor. signif. Geminianus in c. 1. de rescriptis in 6. Alexander consil. 4. in 2. vol. Tamen alii centum annorum spacium ad hoc requiri sentiunt, ut res dicatur de antiquis. Ita Panormitanus & Innocentius in d. c. veniens. Imola in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aq. plu. arc. Archidiaconus 16. q. 7. c. si plures. & c. 1. & ibi Johannes Andreæ & Doctores, de jure patronatus. Et hanc communem esse sententiam, cui etiã assentiatur Innocentius, scribit Jason in l. cum aliquis. nu. 7. C. de jure delib. &c.

Antiquum tempus.

Video equidem quibusdam mirum videri posse, quam obrem in sententia communi firmanda, rationibus ac testimoniis po-

potius à Jurisperitis, quàm historicis sumptis, uti maluerim. Sed nulla alia hujus rei causa est, quàm quòd existimem juris nostri interpretes, & maximè hosce quos in hoc Capite allegavi, cùm non saltem vixerint temporibus Friderici, sed & in republica versati fuerint, majorem harum rerum noticiam habuisse: quàm Chronographos ejus temporis, qui in monasteriorum latibulis reconditi, ἀπολίτευτοι plerunque fuisse, & minus consona scripsisse deprehenduntur. sed me hîc reprimo.

Sexto: Electores jam temporibus Friderici Ænobarbi fuisse, indicio est id quod traditur, Heinricum Superbum cognomento Leonem, ducem Saxoniæ, in gratiam pontificis Alexandri à Friderico in obsessione Mediolani desciscentum, Electoratu Saxoniæ privatum, eumque Bernhardo Anhaldino collatum fuisse. Si itaque Heinricus Electoratu privatus fuit: id quod & duorum gladiorum à familia Heinrici Superbi ad Anhaldinos translatio, & historiæ veteres tam manuscriptæ quàm editæ testantur: Electoratum jam tum temporis fuisse necesse est. Ubi siquidem non est, vel esse non potest habitus, ibi non cadit privatio Lege

Heinricus Leo Superbus Elector Saxoniæ.

decem. & ibi Bartolus. ff. de verbor. obligat. l. manumissiones. ff. de just. & jur. & Institut. de libertinis, in prin. & in §. servus. & ibi not. Angel. Instit. de capit. diminut. cũ multis aliis similibus. Et si quis rectè consideret mutationem, quæ in Electoratu Saxonico sub Sigismundo Imperatore accidit: Anhaldinos magis dignitatem Electoralem, quàm totum Saxoniæ ducatum à Friderico Ænobarbo accepisse videbit. Sed de hoc (Deo volente) alibi copiosior dicendi occasio erit.

Septimò ad confirmationem sententiæ nostræ, nimirum quòd Electores temporibus Rudolphi Habspurgici minimè instituti sint, sed antè ea fuerint: facit non parũ, quòd cũ à Johanne Tritemio in suo Chronico, coronatio Guilhelmi comitis Hollandiæ in regem Romanorum describitur, ita expressè Electorum munia & nomina commemorantur, ut id clarius vel melius fieri non potuerit: cũ tamen electio Guilhelmi Hollandi Aquisgrani facta, electione Rodolphi Habspurgici ad minus omniũ supputatione octodecim annis antiquior fuerit. Locum verò Tritemii, qui extat sub abbate Volpoldo, folio 244. quia valde illustris est, integrum adscribere libet. *Cum eligeretur* (inquit de Vilhelmo) *adhuc juve-*

nis erat annorũ viginti, & fermè ſeptem annis regnavit: qui etſi coronã Imperii non obtinuit tamẽ ſatis magnã obedientiã habuit. Ultima verò die menſis Octobris, regiã civitatẽ Aquiſgranum cum agna procerũ multitudine intravit: & ſequenti die, hoc eſt, in feſto omniũ Sanctorũ, per duos Epiſcopos Mindenſem & Monaſterienſem, benedicendum Archiepiſcopo Colonienſi, in templo præſentatum, duo alii Epiſcopi Trajectenſis & Leodienſis in modum diaconi Dalmatica induerunt: quem præfatus Archiepiſcopus Cunradus, cum magna ſolennitate in Regem Romanorum unxit, & coronavit, Conſecratione autem peracta, idem Archiepiſcopus locavit eum in ſedem regni, dicens: Super thronum ſedis glorioſæ ſedeas, & judicium & juſticiam in terra facias. *Chriſtianus Archiepiſcopus Moguntinus, cum oleo ſanctificato dexteram ejus foris inũxit, dicens:* Conſecrare te dignetur omnipotens Deus in Regem Romanorum, qui David per manum Samuelis prophetæ inungi juſſit ſuper populum Hebræorum. *Arnoldus Archiepiſcopus Treverorum, manus ſuper caput ejus impoſuit, dicens:* Deſcendat ſuper te ſpiritus ſapientiæ, intelligentiæ, ſcientiæ, pietatis, fortitudinis & conſilii, replearis ſpiritu timoris Domini. *Ludovicus Comes Palatinus Rheni, archidapifer, globum aureum in*

Vilhelmi Hollandiæ Comitis coronatio.

Aquiſgrani coronatur Vuilhelmus rex Rom.

Archiepiſcopus Colonienſis.

Archiepiſcopus Moguntinus.

Archiepiſcopus Treverenſis.

Comes Palatinus.

manus ejus posuit, dicens: Accipe globum sphæricum, ut omnes terræ nationes Romano imperio subijcias, & Augustus gloriosus appellari valeas. *Marchio Brandenburgensis Camerarius, regis annulum in manum tradidit, dicens*: Accipe signaculum monarchiæ, ut Romanum imperium in suo vigore conserves, & invicta virtute ab omni barbarorũ incursu defendas. *Dux Saxoniæ, regis ensifer, gladium ei dedit dicens*: Accipe sceptrum regium, ut rebelles severa correptione potenter affligas, omnesq; benevolos in tranquilla pace gubernes. *Rex autem Bohemiæ, pincerna imperii, de consensu archiepiscopi Coloniensis, coronam argenteam capiti Regis imposuit, dicens*: Accipe diadema splendidum, ut sis virtuosis actionibus adeò chorufcus in terris, quatenus merearis coronam æternæ fœlicitatis habere in cœlis: Amen.

Marchio Brandenburgensis.

Dux Saxoniæ.

Rex Bohemiæ.

Rodolphus Habspurgicus per Electores electus.

Octavò oẽs. ferè Historici scribunt, vacante Imperio post interfectum Guilhelmũ à Frisiis, pontificem Gregorium monuisse Electores, ut infra certum tempus juxta facultatẽ sibi traditam, regem Imperio idoneum eligerent, alioquin se Imperio de rege idoneo provisurum. Ab Electoribus itaq; Rodolphũ Habspurgicum, hac conditione creatũ, ut sequenti anno Romã peteret

teret

teret coronæ accipiendæ causa: eaq́; conditione imperium à Ropolpho susceptum, licet postea quantumvis crebrò admoneretur, Romam ire noluerit: testes sunt Platina in vita Gregorii decimi: Tritemius sub vita Johannis abbatis Hirsaugiensis XXVI. M. Albertus in suo chronico: Paralipomena Urspergensis: Cuspinianus in vita Rodolphi: Nauclerus generatione 43. & alii plures. Si itaque pontifex Electioribus mandavit, ut Imperatorem eligerent, & hi Rodolphum creaverunt: quomodo sub ipso potuerint institui, qui antea fuêre?

Hic ergo rationib. ac testimoniis, aliisq́; compluribus, quib. recensendis in præsentia supersedeo, adductus principes Electores, non tantùm non Rodolphi Habspurgici temporib. institutos, sed & eos tam diu ante ea fuisse censeo, ut verè eorum institutio Othoni III. tribuatur. Nitantur cōtrariæ opinionis auth. suis argumentis, vel potius cōjecturis verisimiliter excogitatis: me solius Innocētii ac Hostiensis authoritati stare, minimè pœnitet. Non quidem, quòd more Canonistarū existimem, Papā omniscium ac plenū sapientiæ in tantū, ut omnia humana negocia & jura nō secus ac Deus in scrinio pectoris sui habeat, & ꝙ qcquid ille vel apꝓbat vel reprobat, id oēs apꝓbare vel repro- *Papa autoritas.*

reprobare debeant, ut multis authoritatib. docet Quintilianus Mendosius in regulis cancellariæ eiq; absolutè credendum sit, ne istud os mentiri asseramus, unde veritas oriri debet, ut Bonifacius in Clement. Si Romani 22. de præbendis constituit. Sed quod ejus sententiam cum Historiis ac aliorum præstantium authorũ testimoniis congruere videam, & eo tempore vixerit, quo ipse Reipub. præsidens, non potuit formæ ejus in Germania ignarus esse. Videant igitur qui contrarium sentiunt, ne os in cœlum ponere putentur: & dum cedere nolunt, in pulverem sufflent, inq; oculos suos terram excitent.

AVENTINUM SENTIENTEM, Usque ad Fridericum II. in Imperio magis successionem quàm electionem observatam, lapsum fuisse, ac contrarium verum esse, testimoniis autorum probatur.

Caput. V.

COMMUNI sententia de institutione Electorum rationibus & argumentis firmata, restat, ut contrarias sententias ventilemus, earumq́; infirmitatem ostendamus. Inter quas prima fuit Stabii, ac

Comitis

Comitis Novenarii. Earum verò diſcuſſionem ſuſcipi minimè neceſſe duco: quòd, quibus rationibus moti communem ſententiam de Electorum ordinatione improbarint, à Spiegelio non referatur. Nec de ratione, qua hic impulſus fuit, ut falſa ea putaret, quæ communiter de ordinatione iſta referuntur, prolixius diſputo, quòd de ea copiosè Capite VI. dicturus ſim. Ad Aventinum autem quod attinet, etſi ejus authoritas cum ob ſingularem eruditionem, & amorem veræ religionis, tum antiquitatis cognitionem eximiam tanta apud me ſit, quanta pauciſſimorum, ejusq; nomini ut quivis alius impensè faveam, quemadmodum (Deo volente) id re ipſa brevi comprobabo: tamen in hac re rationes ipſius non tanti momenti apud me ſunt, ut diverſum ab ipſis ſentire piaculum exiſtimem, vel ſtudio nominis ipſius veriorem ſententiam proiiciendam cenſeam. Veritatem ſiquidem, quæ cœli civis eſt, hujus terræ civibus præferri convenit: & quantumvis vel amicorum vel præceptorum authoritas nobis grata ſit, tamen ὅσιον μᾶλλον προτιμᾶσθαι τὴν ἀλήθειαν, ſecundum Ariſtotelem. Ac in hujus rei conſideratione veriſſimum eſſe conſpicio, quod Horatius in Arte poetica dixit:

Quan-

Quandoq; bonus dormitat Homerus.
Verum opere in longo fas est obrepere somnum.

Id quod non tam erroris in Aventino, ac lapsus exagitandi animo dictum volo, quã ut fatear tanto viro ignoscendum: qui Herculeo labore ferè exantlato, longitudine itineris tandem defessus cespitet: ut rectè veteres Græci dixerint, οὐδεὶς ἀνθρώπων ἐστὶν ἅπαντα σοφός. Porrò verò, ut hoc Aventino largiendum fateor, ne verbo quidem uno ab illis autoribus, quos nominat, sanctionis Gregorianæ mentionem factam: sic nõ statim inde inferri posse, ex dialecticorum præceptis judico, hoc quod ab illis scriptum non fuit: minimè factum esse, ac ob trium vel quatuor autoritatem reliquis omnibus fidem derogandam. Cumque opinionem multorum historicorum autoritate ac testimoniis suffultam, reiiciendam censuerit: quis ita facilè in ejus concedet, qui omnium scriptorum autoritate caret? Nam quod compertum habere se scribit, Imperium usque ad tempora Friderici II. successione, non electione delatum fuisse: id verò satis mirari non possum. Initio siquidem autoritas Innocentii III. in c. venerabilem, huic sententiæ expresse adversatur, cujus verba ita habent: *INSUPER si prædictus Dux Imperium obtineret, libertas*

libertas principum in electione periret, & Imperium obtinendi decætero cæteris fiducia tolleretur. Nam si, prout olim frater dicti ducis primi eorum, sic dux ipse fratri suo succederet: videretur Imperium non ex electione, sed ex successione deberi: & in præjudicium principum redundaret, si non nisi de domo ducis prædicti videretur aliquis ad Imperiū assumendus.

Ac etsi hæc sola autoritas ad lapsum doctissimi viri demonstrandū sufficere posset, adjungā tamen & testimoniū Othonis Frisingensis, ex lib. 2. cap. 1. quod omnino cum authoritate Innocencii III convenit. *Anno (inquit) ab Urbe condita M. DCCC. ab incarnatione verò Domini M. C. LII. decedente ab hac luce vernali tempore, id est, sexta feria proxima (ut dictū est) post caput ieiunii, in civitate Babenbergensi, piissimo rege Conrado* III, *nonas Martii, id est, tertia feria post Oculi mei, in oppido Franconefurt, de tam immensa transalpini regni latitudine, universum (mirum dictu) principū robur, non sine quibusdam ex Italia Baronib. tanquam in unum corpus coadunari potuit. Ubi cū de eligendo principe primates cōsultarent (nam id juris Romani Imperii apex, videlicet non per sanguinis propaginem descendere, sed per Principū electionem Reges creare, sibi tanquā ex singulari vendicat prærogativa) tandē ab omnib. Fridericus Suevorū dux,*

Friderici

Friderici ducis filius, petitur, cunctorumq́; favore in Regem sublimatur. Sic & Fridericus II, in epistola secunda, jam cura nostra, sub titulo Epistolarum Petri de Vineis edita, Imperium esse non ex successione, sed Electione Principum, ad universos reges & principes mundi scribit, his verbis:

Petrus de Vineis.

Quid etenim vobis & singulis Regibus singularum regionum à facie tanti principis sacerdotum timendum? Non superest, si nos EX PRINCIPUM ELECTIONE SOLENNI, ET ADPROBATIONE TOTIUS ECCLESIÆ, ac in Christianæ fidei religione viventium, Imperiali diademate divinitùs insignitos, & alia regna nobilia magnificè gubernantes, deponendos aggreditur: & cujus quo ad Imperiale diadema, non interest, aliquid in nos exercere rigoris, etiamsi causæ legitimæ probàrentur: verùm quod sacerdotalis sic infestat abusio potestatis, à summo nos conatur præcipitare deorsum. nec primi sumus, nec ultimi. hæc Fridericus II. Quid? quod & exempla Rodolphi ducis Sueviæ, Lotharii Saxonis, & Otthonis IIII, contrarium ostendunt? Lapsum itaque doctissimum virum in hac re esse, fateri necesse est: nec quenquam fore credo, qui nō malit autoritati Innocentii & testimonio Frisingensis, quàm conjecturis Aventini, licet

licet aliàs doctissimi viri, stare & acquiescere. Et tantum de ratione Aventini.

PRINCIPES ELECTORES, ETsi Generali principum nomine ab authoribus plerunq; vocentur, æquè tamen fuisse, quam cum nomen Electorum usurpare cœperint.

CAPUT. VI.

NUNC verò ad Onuphrii Panvinii rationes descendemus, quibus in libro suo *de comitiis Imperatoriis* evincere atque astruere nititur, Electores ante tempora Friderici II, minimè fuisse: sed temporibus Rodolphi Habspurgici primum cœpisse: Neque etenim alia; quæ in isto libro tractat, de varia creandi Imperatores ratione; à temporibus Augusti usque ad veteris Romani imperii declinationem observata; ac orientalis Imperii origine; & Occidentalis excidio, vel ratione quâ Imperatores Franci Occidentales creari consueverint; hic latius discutere constitui, quòd in istis omnibus, mihi cum illo conveniat; ut & in hoc, à temporibus Ludovici IIII, filii Arnolphi, usq; ad Othonem III, regem Germaniæ, vel Imperatorem, ab omnibus regni Germanici principibus tam Ec-

clesiasticis quàm secularibus eligi consuevisse. Quòd verò huic annectit, Romani pontificis Cardinales, Comitem Taurini, Marchionem Montisferrati, & alios quosdam, electioni Imperatoris, quæ per universos principes Germaniæ facta fuerit, interesse consuevisse: id ni clariora historicorum testimonia adduxerit, non facilè ei cōcesserim. Neque etenim autorum quos ipse citat, quisquam vel verbulo ejus mentionem facit. Ut autem Imperator præclarè dicit, se erubescere loqui sine lege. in Authen de triente & semiss. ∬. consideramus. Et Æschines sentit. δεῖν τὸ αὐτὸ φθέγγεσθαι τὸν ῥήτορα καὶ τὸν νόμον. Sic quoque existimo historici scripta, cum aliorum testimoniis ac rei veritate consentire non oportere. Hoc quidem ei facilè concedi poterit, venisse ipsos ad comitia, in quibus de Imperatoribus eligendis actum fuit: quòd verò habuerint vocem vel suffragia, non item. Quemadmodum & in proximis comitiis, quibus optimus & gloriosissimus princeps ac D. D. MAXIMILIANUS rex Romanorum, &c. declarabatur, multos Italorum principum legatos Francofurti fuisse constat, qui tamen nullo in Imperio suffragii jure utuntur. Quòd autem communi sententia de ordinatione seu origine Electorum rejecta,

eandem

eandem eligendi Imperatoris ſeu Regis formam à temporibus Othonis III, uſque ad tempora Friderici II, ſervatam contendit, quæ à temporibus Ludovici IIII, uſque ad Othonem III, in uſu fuerit; de eo controverſia exiſtit.

Etſi verò antequam ad diſcutiendas rationes ipſius acederem, mihi nonnulla meritò pro Germanis dicenda eſſent, in quibus ſuggillandis in ingreſſu tractationis hujus præter cauſam prolixior eſſe videtur: nè tamen in quo ipſum accuſandum puto, ipſemet peccē: & ante victoriam (quod ajunt) mihi encomium cecinisse videar, ab eo mihi temperabo: & rationes quibus ſententiam ſuam confirmat, breviter atquè ſimpliciter (Deo volente) ita infringere atque convellere conabor, ut Germanis injuriam factam eſſe quilibet ſit conſpecturus. Quod itaque ad rationes ejus attinet. Prima earum eſt. Ideo Electores non fuiſſe tempore Othonis III inſtitutos, quòd autorum nullus de electionis vel Electoris voce ſine officio ante Friderici tempora mentionem faciat: ſi vèrò hoc munus vel etiam vocabulum fuiſſet, veteres ſcriptores (ut putat) id non reticuiſſent, ſaltem ubi occaſio ſeſe offert loquendi de ſeptem Principibus, qui poſtea his titulis ſunt

insigniti. Quæ ratio ad tantam rem evincendam mihi perquam debilis atque infirma, quanta hæc est, esse videtur.

Nam etsi constet, imò ipse quoque concedat, temporibus Rodolphi, item Caroli IIII. Electores fuisse: tamen *Principes* tantnm, Electorum voce non expressa, nominari liquet. Videatur enim appendix ad Chronica Martini Poloni, in vita Rudolphi, Adolphi, Alberti, Heinrici VI. post eos Albertus Argentinensis, in suis Chronicis, de electione Adolphi Nassaviensis, Alberti Austriaci, Heinrici Lucelburgensis, Ludovici Bavari, itidem Nauclerus generat. 44. de electione & depositione Adolphi Nassaviensis: & rursus in eadem generatione, de electione Alberti Austriaci: item generatione 45. de electione Caroli IIII: novissimè generat. 49. de electione Friderici III Austriaci: & ita se rem, ut dixi, habere perspicietur.

Nec historici tantum eos *Principes* nominant, sed & Juris interpretes: qui tamē, utpote in republica versantes, majorem hujus constitutionis noticiam, quam monachi historici, in latibulis monasteriorum plerunque seclusi, habuère. Nam initio Glossa in c. ad Apostolicæ. de senten. & re jud. in 6 quamvis septem Electores nominarit.

narit, tamen postea eos simpliciter Principes vocat. Bartolus quoque, quem Carolo IIII, ob excellentem doctrinam, vitæq; ac judicii integritatem pergratum fuisse constat, ubi in l. fin. C. de legibus, Electorum meminit, eos simpliciter *Principes Germaniæ* nominat. Sic & Baldus, qui Bartoli contemporaneus fuit, in c. venerabilem. extrà de electione &c. eos Principes vocat. licet interdum voce *Electionariorum* utatur, ut in l. bene à Zenone. C. de quad. præsc. Itidem Principum vocabulo tantum eos nominat Franciscus Zabarella in c. 1. in fine principii, de jurejur. in Clem. ibi, *Quæro, si principes, ad quos spectat eligere Imperatorem, sint negligentes, an ad Papam potestas eligendi devolvatur?* Et Bartolomæus Salicetus in l. bene à Zenone. C. de qua. præsc. nu. 8. ubi inquit: *Ejusdem virtutis atque potestatis esse debere electionem factam à principibus Germaniæ, cujus virtutis fuerit electio facta à populo Romano,* &c. Vixit verò uterque horum, temporibus Sigismundi Imperatoris, & similia testimonia quam plurima quis inveniet, si iis opus erit.

Quinetiam si quis ipsorum Principum literas atque diplomata ab anno Christi 1274, quo tempore Rudolphus jam electus erat, usque ad annum Domini 1420, quo re-

xit Sigiſmundus, inſpiciet (id quod me diligenter feciſſe, dicere poſſunt) raro inveniet, quòd ipſi Electores titulum Electorum uſurpent, contenti officio cui dignitas Electoratus cohæret atque annexa eſt; ut pote Moguntinus titulo Archicancellarii Imperii, Saxo titulo Archimarſchalli, & ſic de reliquis. Quòd ſi itaque ratio Panvinii ſubſiſtere atque valere deberet, æquè inde conſequeretur, à temporibus Friderici II. Electores non fuiſſe atq; ante tẽpora ejus. Ipſe eos fuiſſe negat, cùm nomen id non uſque adeò frequenter apud authores qui intra Rhodolphi & Sigiſmundi Cæſarum tempora ſcripſerunt, inveniatur. Et quidem, qui aliquas ſaltem Principum, qui ante Caroli IIII tempora vixerunt, literas vel diplomata viderit, rem ita ſe habere, ut dixi, fatebitur. Neque enim olim veteres Germaniæ principes, de prolixis titulis, ut nunc fit, ſolliciti fuere: contenti nominum ſuorum expreſſione, ut Imperatorũ vetuſtæ literæ teſtantur, in quibus terræ hæreditariæ, vel ditiones quibus imperarunt, plerunque omiſſæ inveniuntur. Ita ut laudatiſſimæ ac fœliciſſimæ memoriæ Imperator Maximilianus, eo aliquando, in diplomate antiquo, q̃ præſente Friderico Electore Saxoniæ, principe nunquam ſatis lau-

Maximiliani Imperatoris de antiquis Ger-

dato,

dato, legerat, animadverso, cum admiratione dixisse feratur: *Haha, præstantes illos Heroes de titulis minimè laborasse apparet, Friderice: perpetuò etenim sese victuros existimarunt.* Quod itaque principes rarò Electorũ titulo ante tẽpora Sigismũdi imperatoris usi legãtur, nemini mirũ videatur.

manorum principum titulis indicium.

Porrò quoq; constat, Papæ vocabulum à nullo episcoporũ Romanorũ usurpatum fuisse usq; ad annum Christi sexcentesimũ. A tempore siquidẽ Petri usq; ad Sylvestrũ, *Episcopi.* Inde, scilicet ab anno Domini 320, usq; ad annum 520, *Archiepiscopi:* postea verò sub Justino Cæsare, & Hormisda pontifice, *Patriarchæ* dicti fuerunt, donec quod nomen Papale assumpsêre. Neq; tamẽ ob id (ut existimo) ꝙ nomen Papæ non fuerit, dignitatem fuisse negabit: inque eo cum ipso sentio. sive etenim Papa à nomine pappos, quod avũ significat: sive à pappo, carduorũ flore; sive à Scytico Jove Pappæo derivetur, ratio etymologiæ dignitati pontificali quadrat. Si verò Papa à papillis, nobilissima & delicatissima corporis parte dicatur, ut Gomesius in regulis cancellariæ sentit & loquitur: dubitarem quodammodo, an papalis dignitas ante Johannem octavum fuisset, ut pote qui solus officio papa, sed sexu fœmina, papillas delicatissimas

Papa unde dicatur.

habuit. Quod ergo pontificiæ dignitati nihil adimit: nec (ut spero) Electorum antiquitati obstabit.

Licet verò hæc, ut commemoravi, se ita habeant, ac ad redarguendam Panvinii rationem sint sufficientia, hoc tamen colophonis vice adjungam: quòd quantumvis principes Electores à plerisque ad tempora usque Sigismundi, communi Principum nomine vocentur, nec ipsi titulo Electorũ nisi rarissimè sint usi, inveniri tamen eos ab hisce qui Imperii Germanici rationis peritiores fuère, & ipsis temporibus Friderici II vixerunt, etiam Electores dici. Magnum verbum hoc esse quibusdam videbitur. Sed verum esse, duobus locis seu testimoniis Hostiensis, in sæpius allegato c. venerabilem. §. objectioni. probo, ubi primo inquit:

Electorũ nomen temporibus ipsius Friderici II.

„ *HOC ipso quòd Electores ducis, elegerunt*
„ *notoriè excommunicatum, ideo ad Electores*
„ *Regis* (scilicet Othonis) *fuit ad eos devoluta*
„ *eligendi potestas.*
„ Et rursus circa finem ejus §. *Electoribus*
„ *igitur negligentibus Imperatorem eligere, Papa eliget: & si plures electi sunt, de utrinsque jure cognoscet & definiet.*

Papa legatus non soli

Adde his, quòd ipse Innocentius III nomine Electoris utatur. Sic etenim inquit: *Inter*

Inter cætera verò quidam Principes hac præcipuè objectione sunt usi, dicentes quòd Apostolicæ sedis legatus aut Electoris gessit, aut cognitoris personam: si Electoris, in messem alienam miserat falcem suam, & electioni se ingerens, Principum derogaverat dignitati, &c. Ex quibus verbis (ut hoc obiter admoneam) non saltem hoc notandum est, Electoris nomen tempore Innocentii tertii & Philippi Suevi fuisse, licet non usq; adeò usitatum; sed & legatum pontificium electionibus Imperatoriis minimè solitum fuisse adhiberi. id quod toties Onuphrius inculcat. Si etenim id moris fuisset, quare Principes hac ojectione usi fuissent? & cur Pontifex scribendo ab Bertholdum Zaringiæ ducem, de jure suo cessisset, ut hæc verba jam allegata clarè testantur? Quare si legati pontificii interdum Electionibus Imperatoriis interfuisse ab Historicis referuntur, id non lege, jure vel consuetudine est factum: sed quòd faces istæ dissensionum tyrannide pontificia armatæ, sese ingererent, quo contentionum, certaminum, ac bellorum civilium semina inter Principes spargerent. idq; ita esse, diligentius historias intuenti apparet.

tus adhiberi in electionibus Imperatoriis.

PRINCIPUM QUORUNDAM, Qui jam Electores dicuntur, cur nulla mentio expressa in Comitiis Imperatorum fiat; cum cæteri Principes nominentur.

CAP. VII

SECUNDA ratio, qua Onuphrius Panvinius ostendere nititur, hos qui jam Electores dicuntur, minimè in ea dignitate ante tempora Friderici II fuisse constitutos: quòd cum in Imperatorum comitiis multorum Principum mentio fit, nunquam tamen Marchionis Brandenburgensis vel Comitis palatini Rheni mentio facta inveniatur, quum tamen cæteri Episcopi & Principes nominentur. Si verò hi duo ex præcipuis fuissent, negligentes fuisse historicos, qui eos ita silentio præterierint. Hæc ratio minus quàm prior est cõtemnenda, ac meo judicio ad id quod Panvinius intendit, probandum multo accommodatior priore: sed apud me tamen non tanti momenti est, ut patrocinium communis sententiæ propterea deserere velim. Nam ea ipsa ratio non unico modo refelli poterit. Initiò siquidem loca historicorum inspecta ostendunt, eos tam generalib. verbis uti, ut speciatim singulos Principes qui electioni

electioni interfuère, exprimi necesse non fuerit, sed ipsi hoc subjecerint, qui ipsis præ cæteris placuère. Jam etenim vel regni primates, vel regni vel aulæ palatinæ proceres nominantur: quibus nominibus hi æquè includebantur ac alii, interdum verò Officiales, quòd nemini nisi ipsis solis competebat: ut apud Vrspergensem, ubi describit comitia Philippi Suevi. *Officiales qui.*

Mortuo Heinrico VI Imperatore, Friderici primi filio, Philippus Suevorum dux, frater ejus, eo tẽpore exierat de Alemannia, ut veniret ad ipsum in Siciliam, processeratq́ usque ad montem Flasconem prope Viterbium, ubi de morte Imperatoris nunciatum est ei. Quare ipse statim ab Italia recessit, & laboriosè pervenit in Alemanniam, ubi jam Principes juramenta sua postponentes (nam procurante Heinrico Imperatore, principes Alemanniæ ferè omnes, filium parvulum ipsius Fridericum, Adhuc in cunis vagientem, sibi assumpserant in regem, fidelitatemq́ ei juraverant, & literas de hoc facto cum sigillis suis transmiserant Imperatori) de electione novi Imperatoris tractare cæperunt, cupientes diripere hæreditates, quæ ad præfatam Imperatoris generationẽ pertinebant. Sed Deus conterens omnẽ impietatem & perfidiam ipsorum, hoc fieri non permisit,

permisit, inspirans cordibus hominum ut suos nativos dominos nō derelinquant, & alienis adhæreant. Ideoq; præfatus Philippus ad partes Rheni se contulit in cōtinenti, & natalē Domini in castro Hagenou celebravit. UBI venerunt " ad eum & officiales & ministeriales, & quidam " de Principibus & Baronibus terræ, cum qui- " bus habuit mysterium consilii sui. Ubi etiam " aderat Cunradus Argentinensis Episcopus, qui etiam promisit favorem & auxilium suum Duci, de obtinendo Imperio. Volebat enim tenere Imperium, cum in potestate sua haberet insignia imperialia, ut pote coronam & crucē, & alia quæ attinebant. Non enim cautum esset sibi, ut ad alium transiret Imperium: & sic tam ipse quàm fratruelis suus, licet tunc parvulus, omni hæreditate sua privarentur, quod etiam non placuit altissimo, quamvis multa cœperint intervenire impedimenta, &c. Innocentius siquidem Papa III, tunc de novo in sede Apostolica sublimatus, omni studio cœpit adversari eidem, hoc agens ut ipsum impediret, ne ad sublimitatem culminis imperialis posset ascendere, improperans ei quæ frater suus & pater crudeliter peregerant contra Ecclesiā, &c. His interpositis, de oppositione sedis Apostolicæ, ut regium genus deperiret: redeamus ad describendum labores, quos iniquissimorum Principum machinatione sustinuit in Alemannia. Primum

Primùm equidem de prudenti consilio, quum videret sibi imminere adversitates & bella, adquisivit sibi favorem Principum & magnatum. De Saxonia quidem habuit ducẽ Bernhardum, Marchionem Misniæ, & alios Principes seculares potentissimos, insuper Archiepiscopos Magdeburgensem; & Bremensem, & suffraganeos eorundem. Videri hic Officiales Imperii nominari; eosq; electioni Philippi interfuisse? Porrò quòd Palitinus Rheni rarius historicis seu chronographis vetustioribus nominetur, ratione non caret. Siquidem olim Palatinorum nomen, non familiæ, ut nunc, sed officii fuit: Saxonia, Franconia, Bavaria, & Suevia suos Palatinos habente, eosq; non perpetuos seu hæreditarios, sed saltem ad tempus vitæ, ut & alios Ducatus & Comitatus fuisse constat, donec quòd temporibus Lotharii & Cunradi ad nepotes transire cœperunt. Cũ ergo Palatinatus tunc non constiterit in certa familia, sed nunc in hanc, nunc in aliam familiam pro voluntate Imperatorum tranferretur: fit ut qui ante Friderici Aenobarbi tempora Palatini fuère, magis ex nomine familiæ suæ appellentur, quàm Palatinorum: id quòd observatum, ad plurimarum mutationum, quæ tam in aliis Ducatibus, quàm Palatinatu acciderunt, explicationem

Quatuor Palatini olim.

onem proderit. Hujusmodi verò Ducatus, Marchionatus, aliaque ejus generis minimè ad hæredes transiisse, sed possessoribus eorum defunctis revocari consuevisse, non tantum Historiæ, sed & jura Feudalia testantur. c. 1. de his qui feud. dare possunt. in usib. feud.

Ad Brandenburgensem Marchionem quod attinet, & alia peculiaris ratio videtur, quo minus specificè nomen ejus etiam post tempora Lotharii, quo Ducatus & Marchionatus hæreditarii esse cœpère, exprimatur. Nam cum autores nomine Saxonum in genere plerumque utantur, nulla certa gente expressa: & Brandenburgenses, tanquam Saxonicæ gentis pars, hauddubiè appellatione Saxonum olim, ut & nunc vulgò, comprehensi fuère: maximè cum, antequam Electoratus Brandenburgicus ad inclytos Burggravios Norinbergensis, & Saxonicus ad Marchiones Misnenses pervenit; nobilissima familia Anhaldiana Saxonica, Electoratum utrumque & Saxonicum & Brandenburgicum, illum quidem à Friderici Ænobarbi, hunc verò à Lotharii Saxonis tempore obtinuerit.

Saxones qui. Autores autem in descriptione harum rerum, uti generali Saxonum nomine, varia loca testantur. Sed uno atque altero

contenti

contenti erimus. Primus ergo extat in historia Lamberti Schafnaburgensis, ubi describit electionem Rudolphi ducis Suevorum, tempore Heinrici IIII & ita inquit: " *INTEREA Moguntinus, Vuirtzburgensis & Metensis Episcopi, Rodolphus, Vuelff, Berdolphus, duces, & alii plerique ex principibus Teutonicis convenientes tractare de utilitatibus Reipublicæ statuerunt: ut principes Saxoniæ & quibuscunque respublica curæ foret, III idus Martii, in Forcheim occurrerent: & communi consilio quid facto opus esset, discernerent, præsertim cum per absentiam Regis tranquillis rebus tempus opportunum deliberationibus & consultationibus nacti fuissent.*

Alter locus apud Frisingensem lib. 7. historiarum cap. 22. extat, ubi Cunradi comitia describit his verbis: *Anno Domini M. C. XXVIII, defuncto in autumno, sine filiis Imp. Lothario, conventus generalis Principũ Moguntiæ in proximo Pentecoste indicitur. Quidam autem ex Principib. timentes, ne forte ex generali curia Heinricus Dux, qui tunc præcipui nominis & dignitatis in regno fuit, per potentiam prævaleret, circa mediã Quadragesimam, consilio habito in oppido Galliæ Confluẽtia conventum celebrant, ibiq; Cunradũ imperatorem Heinrici sororium, præsente Theodevino*

vino episcopo Cardinali ac S. R. E. legato summi põtificis, ac totius Romani Populi urbiumq; Italiæ assensum promittente, XXCIIII, ab Augusto regem creant; qui mox ad palatium Aquis veniens à prædicto Cardinale (nam Coloniensis qui id facere jure debuerat, noviter introniZatus pallio carebat) cooperantibus Coloniensi & Treverensi Archiepiscopis, in Regem inungitur. Proximum dehinc Pascha Coloniæ celebrans, Moguntiam postea venit. At Saxones & dux Heinricus aliiq; qui electioni non interfuerant, regem non legitimè, sed per subreptionem electum calumniabantur: quibus omnibus in proximo Pentecoste, generalis curia Bamberg indicitur. Itaque Cunradus Rex Pentecostem & curiam in præfata civitate, ut condictum erat, cum maximo regni fastigio, & maximo conventu principũ habuit: ubi omnes Saxones simul cum vidua Imperatrice RichinZa venientes, ultrò se suæ ditioni subdidere: solus ex Principibus, dux Heinricus regalia servans aberat, ad quæ reddenda in festivitate Apostolorum Petri & Pauli dies ei præfigitur Ratisbonæ.

Præter hos, locus Urspergensis in descriptione comitiorum Philippi Suevi cum primis illustris est. Ostendit namque tum temporis; cum Misniæ Marchionatus, Electoratui Saxonico nondum adjunctus esset,

Saxo-

Saxonum tamen nomine comprehensos. quē locum videre est sup. post principium hujus Capitis. Sed quid multis testimoniis opus est in re clara? cum præter Albertum Crantzium rerum Saxonicarum diligentissimum scriptorem, & Franciscus Irenicus Germaniæ præco, omni laude dignus, Saxonicum nomen multos populos claudere, & usque ad Oceanum & utrumque mare extendi observarit.

Tertiò, etsi labores defunctorum, quos in rebus patriæ ab oblivionis injuria vindicandis sustinuere, laudare quàm reprehendere malim: tamen verissimum est, à nostræ gentis hominibus, ut & aliis, pleraque ita conscripta fuisse, ut melius judicium, majorque reipublicę scientia in ipsis desideretur. Neque verò tantum mihi de ipsorum laboribus judicii sumerem, nisi ex doctissimi Melanchthonis, unicique Germaniæ ornamenti scriptis, prudentissimum Imperatorem Maximilianum de eo conqueri solitum fuisse constaret, ita ut constituerit certis hominibus doctis mandata dare, ut collectis undique Germanicis chronicis, quia alius alia annotasset, ex fragmentis illis Germanica historia integra, quantum fieri posset, componeretur. Ac utinam, ne aliis occupationibus impeditus, rē

Maximiliani Imperatoris de Historicis Germanicis querela.

tantam abſolviſſet: non inter minima laudum ſuarum decora hoc referendum fuiſſet. Quare cum certum ſit, pleraque non ea vel diligentia vel ratione ab ipſis ſcripta fuiſſe, qua optandum eſſet: non ita Panvinius ipſorum diligentiam hoc in loco prædicabit, ut rem quam vel ignorantia, vel negligẽtia, vel alia de cauſa prætermisère, minimè in rerum natura fuiſſe conceſſuri ſimus. Quid enim? ſi unius atq; alterius hiſtorici ſcriptis adquieſcere vellemus, non conſultis aliis, vel locis autorum inter ſe collatis, mira diſcrepantia atq; cõtrarietas in hiſtoriis futura eſſet. Non id aliis, quàm exẽplis ad materiam propoſiti noſtri ſpectantibus demonſtro. Abbas Urſpergenſis, præclarus hiſtoricus, electionẽ Friderici Ænobarbi referens: *Anno* (inquit) *Domini* M. C. LIII. *ab Verbe condita* M. DCCCC. V. *Fridericus hujus nominis primus, XCI ab Auguſto, regnum accepit, magis ex delegatione patrui ſui, quàm ex electione principũ.* Hæc quidem ille. At illum magis Imperium ex electione, quàm delegatione obtinuiſſe, non tantum memorabilis decretalis *Venerabilem*, ſuprà Capite quarto allegata, demonſtrat: ſed & Othonis Frinſingenſis locus, ſuprà Ca. v. citatus, oſtendit. Quin & ipſe Fridericus, apud Radevicum lib. 3. cap. 16: inquit:

Inquit: *Debitam patri nostro reverentiam exhibemus, liberam Imperii nostri coronam divino tantum adscribimus beneficio: ELECTIONIS primam vocem Archiepiscopo Moguntino; deinde quod superest, cæteris secundum ordinem Principibus.* Convenientia his, ut & alias, Guntherus in Ligurino lib. VI scribis his verbis:

Debita Pontifici faveat reverentia: regnum
Legibus antiquis & prisco more regatur.
Cujus ab æterno tantum collatio Rege
Provenit, ad proceres electio pertinet: in qua
Præcipuam vocem præsul de jure vetusto
Moguntinus habet, pastori prima recentis
Agrippina tuo conceditur unctio regis.

An non hi loci rectè considerati, Fridericum electione, non delegatione legatione patrui ad Imperiũ pervenisse, & Urspergensem lapsum fuisse demonstrant? Exiguus error nonnullis videri poterit, sed is non contemnendam inscitiam reipublicæ tunc temporis in optimo autore demonstrat. Nec verò solũmodo apud authores vetustiores, qui ante Rodolphi tempora vixere,

tales lapſus inveniuntur: ſed & (ut intra materiam propoſiti noſtri nos contineamus) ſi temporibus Rodulphi inſtitutio Electorũ (ut Panvinius exiſtimat, introducta fuiſſet) incuriâ plerorumque autorum ęquè incerta & dubia foret, quàm ſi temporib. Othonis factam dixerimus. Id quod ſi in hanc orationem delatus, locis ex hiſtoriis productis comprobem, quis mihi vitio vertet?

Extat Chronicon ſatis magnum Jacobi Philippi Bergomatis, fratris heremitæ, in quo multa utilia continentur, deductum ab exordio Mundi uſque ad annum 1510. Si verò quis minus inſtitutionis Electorum ex aliorum lectione gnarus eſſet, næ ipſe legẽdo chronica iſta, nullos Electores à temporibus Rodolphi uſque ad tempora Maximiliani fuiſſe diceret, quantumvis Electores à Gregorio V inſtitutos ſcripſerit. Nam ita de electione Imperatorum ſcribit, ut aut à ſummo Pontifice, aut ab univerſis Germanis eos creatos fuiſſe videri poſſit. Percurramus enim breviter quæ de ſingulorum Imperatorum electione à Rŏdolpho uſque ad Maximilianum ſcribit:

Lib. 13. I *Rodolphus Cornubiæ comes, 17 Germanorum Imperator, hoc anno omnium conſenſu in Lugdunenſi ſynodo Cæſar creatus, imperavit annis 19.*

Adolphus

Adolphus Anaxonæ Comarchus, 18 Germanorum Imperator, hoc anno omnium suffragiis Rex & Cæsar creatus & factus. II

Albertus ejus nominis primus, Rodolphi olim Imperatoris filius, Austriæ dux, Adolpho Imperatore oppreso & interfecto, decimus nonus Germanorum Imperator declaratus, imperavit annis 10. III

Heinricus ejus nominis septimus Lutzelburgensis Comarchus, vigesimus Germanorum Imperator, hoc anno à suis Germanis electus, imperavit annis 5, & mensibus 8. IIII

Ludovicus cognomento Bavarus, 21 Germanorum Imperator, hoc anno à quibusdam per contentionem electus, imperavit annis 32. V

Carolus ejus nominis quartus, Johannis Regis Bohemiæ filius, 22 Germanorum Imperator, hoc anno, jubente Clemente pontifice, ab Electoribus Imperator creatus. VI

Vuenceslaus Caroli Imperatoris prædicti filius, 23 Germanorum Imperator, hoc anno patre defuncto, cum jam una cum patre annis octo imperasset, post patrem confirmatus, imperavit annis 22. Lib. 14. VII

Rupertus Bavariæ dux, Rheniq; Comes Palatinus, hoc anno Vuenceslao prædicto Imperatore propter eius ignaviã & socordiã, Imperii dignitate privato, 24 Germanorũ Augustus delectus, imperavit annis novem: homo sanè Chri- VIII

ſtianus, juſticiæq; cultor. quas ob res & à Bonifacio pontifice quàm libentiſſimè Imperii corona donatus.

IX *Sigiſmundus Lucelburgenſis, Caroli Bohemorum Regis olim filius, Hungariæ & Bohemiæ Rex, hoc anno Johanne pontifice prædicto, nuper creato Papa, procurante, 25 Germanorum Imperator creatus, imperavit annis 27.*

Lib. 15. X *Albertus Auſtriæ dux, & Sigiſmundi Cæſaris gener, hoc anno ſocero Sigiſmūdo in Snoyma Moraviæ oppido, vita functo: cum mox in regna Hungariæ & Bohemiæ ſucceſſiſſet, & apud Albam regalem urbem primùm cum Heliſabeth dilectiſſima conjuge eorum regnorum diademata maximo cum triumpho ſucceſſiſſet, etiam à Teutonicis ſuis Romanum Imperium ſuſcepit.*

XI *Fridericus ejus nominis tertius, Auſtriæ Dux, hoc anno Alberto defuncto, 27 Germanorum Imperator creatus, imperavit annis 55.*

An non hic apparet, etiam eo tempore, quo lippis atque tonſoribus notum erat, Imperatores à Septemviris eligi: tamen eorum electionem ab hoc hiſtorico vel incuria vel alia de cauſa, ita obnubilari, quaſi nulli fuiſſent? Nam ne de hoc dicam, quòd Rodulphum Cornubiæ Comitem appellat, eumq; in Concilio Lugdunenſi electū ſcribit: item quòd Rupertum à Bonifacio

Imperii

Imperii corona donatum commemorat: quæ omnia falsissima esse, ex aliis historicis constat. Quis ullum ferè Imperatorũ ab Electoribus, testimonio ejus historici, electũ fuisse credet, à temporibus Rodolphi usq; ad Maximilianum, nisi id aliunde didicerit? Quinetiam hic idem, post Matthæum Palmerium, qui tempore Concilii Basiliensis vixit, scriptum reliquit, temporibus Othonis constitutum, ut Imperator per solos Germanos proceres, unà cum quibusdam Pannoniæ & Ungariæ principib. eligeretur. quis verò id unquam scripsit, Hungaros electioni Imperatoris Germanici adhibitos? Id quod non tam obtrectandi bonis viris animo dictum volo, quàm ut ostendam, non mirum videri debere, si vetustiores historici paulo negligentiores, in rebus compluribus narrandis fuerint: cùm id vitii cum multo recentioribus commune habeant. quibus tamen multis de causis ratio ac forma reipublicæ notior esse debuisset, quàm antiquioribus: qui seculo tali vixêre, quo res tales vel non curabantur, vel minus rectè intelligebantur.

NON REGEM (UT ONUphrius scribit) sed ducem Bohemiæ fuisse tradi, qui primus Elector factus sit temporibus Othnis III.

Cap. VIII.

TERTIAM Onuphrii rationem, quod nullus autorum qui ante tempora Friderici secundi, vitam Othonis aut Gregorii v scripserit, hujus institutionis mentionem faciat, silentio preterire constitueram, quod non tanti momenti videatur, ut accuratiore responsione opus habeat? hoc tamen quin sciscitet, prætermittere non possum, quomodo Romanistæ, ratione argumentandi ab authoritate negativè procedente, donationem Constantini, cui omnis ipsorum potentia, tanquam fundamēto inititur, probare velint? Minus etenim de ea in antiquis historiis aut chronicis invenitur, quam de institutione Electorum ab Othone facta, in tantum ut Antoninus archiepiscopus Florentinus, autor gravis, & inter sanctos relatus, in suis Chronicis parte prima ante finem tradat: nihil olim de ea in antiquis decretis habitum fuisse, ut & Johannes de Imola in rubrica, ff de verb. oblig. col, 2, Quinimò, quomodo papa se

Petri

Petri successorem probabit, cum nec Paulus nec Lucas, nec alii qui tunc temporis vixere, eum Romæ præsedisse, vel passum fuisse vel verbulo scribant? Sed quia argumentum ab authoritate etiam Præpositus in c. Constantinus, 96. distin. affirmativè tantum tenere docet. Hæc ulterius non prosequor, & ad rationem quantum accedo, quæ in hoc subsistit. Regem Bohemiæ, qui propter regiam dignitatem Elector factus scribitur temporibus Othonis, minimè Regem fuisse, sed Ducem. Falsum itaque esse, quod de jure Electionis, ei ratione regiæ dignitatis collato scribatur. Hæc illatio non mala esset, si qui authores hæc scripserint, allegarentur. Sanè qui inter communis sententiæ autores præcipuus est Martinus Consentinus non ratione regiæ dignitatis, sed quia officialis Imperii fuerit, Bohemum Electorem factum refert: licet eum Regem nominet, quòd tunc temporis esset. Cui etiam consentit Marsilius Patavinus de Translatione Imperii, cap. undecimo. Leopoldus de Babenberg de juribus regni & Imperii lib. 2. Et Cardinalis Hostiensis in c. Venerabilem, extra de electione & electi potest. expresse ait: *quòd tunc temporis cum Bohemus Elector factus sit, dux, non rex fuerit*: eumque sequitur Albericus

de Rosate in suo Dictionario, in verbo, *Electio Imperatoris*. Et cardinalis Zabarella in c. 1. in prin. ext. de jurejur. una cum aliis Canonistis in d. c. venerabilem. Ac meo judicio, si qui sunt authores, qui institutionis Electorum mentionem facientes, Bohemum Regem appellant, ut Nauclerus generat. 34. Cuspinianus in vita Othonis tertii, aliiq; nonnulli, hi nō id sentiunt, quòd Othonis tempore Rex fuerit: sed quòd tunc cum scripserint, Rex esset: utpote, qui ipsi tradiderint ducem Bohemiæ Uladislaum, anno Salutis 1158. à Friderico primo regio diademate insignitum. Cuspinianus quidem in vita Friderici Barbarossæ, Nauclerus verò generat. 39. duobus in locis. Cum itaque præcipui autores sententiæ communis de institutione Electorum, quantum ad Bohemum spectat, non respiciant regiam dignitatem, sed officium pincernæ: videt Onuphrius se ex ratione nihil, vel parum admodum extruere posse.

Ejusdem quoque momenti est ratio, quā huic accumulat, nimirum quòd cum in schismate Imperii, quod inter Philippum Suevum & Othonem quartum fuit, ab Urspergense referantur principes, qui utrunque elegerint: nullus tamen eorum principum secularium recenseatur, qui nunc Ele-

Ctores

ctores dicuntur: ſed utrorumque comitia ab iis potiſſimum Germaniæ principibus habita fuiſſe narrentur, quorum nullus noſtra ætate electionis jus, vel Electoris titulum habeat. Hic verò non incommodè vel intempeſtivè, malorum quæ fraudibus, ſcelere & tyrannide pontificum Romanorũ in Germania excitata fuère, meminiſſe, ac iis deploratis, reſpondere poſſem: id quod Græco proverbio fertur, τὸν πόλεμον ἁπάντων εἶναι πατέρα: ac veritatem veteris verſiculi, experientia tunc temporis comprobatam, quo fertur:

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς.

id eſt: Peſſimus ut quiſque eſt, ſic creſcere honoribus, orta
Seditione ſolet, premitur contrà optimus omnis.

Sed ne ea refricem, quorum recordatio nemini bono grata eſſe poteſt: hanc rationem ex ipſo Urſpergenſe, unde Onuphrius eam ſumpſit, rectiſſimè quoque ſolvi poſſe exiſtimo. Nec enim quod Onuphrius vult, Urſpergenſis quenquam iſtorum qui nunc Electores dicuntur, interfuiſſe comitiis iſtis ſchiſmaticis, negat: quin imò eos adfuiſſe oſtēdit, ſic etenim ſcribit: *NATALEM Domini in caſtro Hagenau celebravit, ubi*

„ *ubi venerunt ad eum officiales & misteriales,*
„ *& quidam de Principibus & Baronibus terræ,*
„ *cum quibus habuit mysteriũ consilii sui.* Quid enim sibi volunt verba: *Venerunt ad eum Officiales*? An alii officialium appellatione, quàm Electores intelliguntur? Sanè Martinus, Leopoldus, Marsilius Patavinus, Albericus & alii, Officialium nomine Electores comprehendi, jam diu tradiderunt: & eorum interpretationem veram esse, ipse Imperator Carolus IIII in aurea sua Bulla sub titulo, *De Juribus officialium*, dum principes feuda ab Imperatore vel Rege Romanorum recipiunt, dum inquit:

Officiales qui.

Decernimus hoc Imperiali edicto, ut principes Electores, Ecclesiastici, vel etiam seculares, dum feuda seu regalia ab Imperatore vel Rege recipiunt, ad dandum uel solvendum aliquid, nulli penitùs sint adstricti: nam pecunia quæ tali prætextu persolvitur, OFFICIATIS DEBETUR. CUM ERGO IPSI PRINCIPES ELECTORES CUNCTIS IMPERIALIS CURIÆ PRÆSINT OFFICIIS, SUOS ETIAM HABENTES IN OFFICIIS HUIUSMODI SUBSTITUTOS, datos ad hoc à Romanorũ principibus, & dotatos: videtur absurdum, quòd substituti officiales, à suis superiorib. quocunque quæsito colore, encænia postularent, nisi

forte

fortè ipsi principes Electores sponte & liberaliter his aliquid largirentur. Quis hic non videt, ipsum Imperatorem Officialium nomine ipsos Electores intelligere? Testimonio itaque tantorum autorum stamus, donec meliora allata fuerint.

Postremò, ad præcedẽtes rationes quod attinet, etsi probabilibus conjecturis nitantur, & historiarum perito ingeniosè sint excogitatæ: non tamen usque adeò firmæ ac validæ sunt, ut id quod sibi pollicetur Panvinius, evincere queant: quinimò rectè rem totam ac diligentius consideranti, communem sententiam scriptorum cõtra ipsas immotam subsistere apparet. Sed de rationibus Onuphrii satis.

QUA RATIONE COMITIIS Imperatoriis alii quoque principes, quàm Electores, apud Chronographos intervenisse legantur.

CAP. XI.

IAM excusis Onuphrii rationibus, earũque infirmitate demonstrata, ordo exigit, ut ad testimonia ex variis authoribus hinc inde pro confirmatione sententiæ suæ agglomerata, respondeam. Ac cum statuam ex communi authorum sententia, Septe-

Septemviros ante tempora Friderici II fuisſe institutos: exponam, qua ratione præter ſeptem principes Electores, alii quoque cõplures Electoria dignitate minimè inſigniti, comitiis Imperatoriis interfuiſſe, & crebrò ſuis ſuffragiis Imperatores elegiſſe, apud hiſtoricos in variis locis memorentur. Id etenim ni factum fuerit, fruſtra omnis labor in præcedentibus explicandis exhauſtus erit. Major ſiquidem in vera locorum accumulatorum conciliatione, quàm præcedentium rationum refutatione victoriæ ſpes ſita eſſe videtur. Idq; cum animadverterem, diligenter accurateque mihi cogitandum duxi, quomodo tot autorum teſtimonia inſtar aciei haſtatorum condenſata, uno impetu perrumpi poſſent. At quo magis magisque de ea re cogitavi, tanto inextricabilior difficiliorque eſt facta, ita ut ſæpius in Panvinii ſententiam concedendum, & haſta abjecta ex arena ſecendendũ arbitrarer. Verùm dum pertinacius inſto, ac nihil quod ad tam difficilis nodi diſſolutionem pertinere poſſet, inquirere atque rimari deſiſto, fit ut mihi fortè fortuna, quaſi Deus ex improviſo apparens, liber pervetuſtus *De jure Cæſareo, regio, feudali ac nationali inſcriptus* ad manus veniat: quem cũ avidè percurro, invenio in eo cùm alia

Liber de Iure Cæſareo & re-

multa

multa utilia circa feudales successiones, tum verò ritus ac jura olim in Imperio observari solita. Inter quæ & locum ad expediendum nodum ex variis autorum testimoniis, ab Onuphrio contra Septemvirorum veterem in eligendo Imperatore prærogativam convolutum, perquàm appositum. Eo ergo lecto, quin gaudio exultarem, continere me non potui. Etsi enim libri paucis hucusque cogniti, non eam fidem fore cernerem, ut ejus autoritate contra quoslibet irrefragabiliter niti possem: tamen cum in eo alia quàmplurima tradantur quæ hodie abrogata, olim autem in usu fuisse, ex historiis constat: nec ad horum locorum dissolutionem, ejus autoritatē sequi atq; amplecti dubitavi. Ut etenim aliis omnibus Juribus antiquis, tam publicis quàm privatis, quæ in eo commemorantur, omissis, eorum saltem unum atque alterum exemplum proferam, quæ autor libri istius circa jura Electorum in usu fuisse tradit, jam autem abrogata vel immutata esse cernuntur. Inter alia tradit, Moguntinum primam vocem in electione habere: & Palatino Rheni, Imperatore defuncto, jus convocandi Electores cum archiepiscopo Moguntino commune esse. Illi quidē sub pœna proscriptionis, huic verò

gio, &c. qui iam Francofurti im pressus est.

âpud me autoritatem libri ejus, quòd doctissimum virum ac rerum Germanicarum illustratorem eximium, Sebastianum Munsterum ex eo Cosmographiæ suæ Germanicæ lib. 3. non tantum peculiare caput (nescio qua de causa in Latino exemplari omissum) de Juribus nationalibus conditis post trãslationem Imperii ad Germanos, inseruisse: sed & eundem, tanquam vetera Germaniæ jura continentem laudasse compererim: ea commemoratione adjuncta, sibi primùm anno Domini 1543. à consule Basiliensi Adelbergo Meiero, omnis antiquitatis studioso communicatum fuisse. His ergo rationibus persuasus, autoritatem memorati libri, ad nodi ab Onuphrio variorũ testimoniorum coacervatione connexi, dissolutionem allegare atque proferre non vereor, omni dubitatione seposita, viros candidos atque sinceros, reipsa perpensa, concessuros hujus loci subsidio, nodum inexplicabilem aliàs, aptissimè atque facillimè tanquam Tenedia bipenni incidi posse. His itaque præmissis integrum caput, in quo de Electoribus agitur, numero tricesimum, de verbo ad verbum fideliter redditum subijciam, cujus titulus hic est:

Sebastianus Munsterus.

Adelbergus Meierus.

QUI REGEM ROMANUM eligere debeant.

REGEM Romanum tres principes seculares, & quatuor laici, creanto: Episcopus Moguntinus cācellarius per Germaniam, primā vocē in Electione habeto: Episcopus Treverensis secundā. Coloniensis tertiam. Laicorum principū duo eligunto: duo suffragātor. Primus in electione Comes Palatinus Rheni, Imperii dapifer, primā scutellam ponito in mensa ante Regē: Secūdus in electione Dux Saxoniæ, Imperii marschallus, Regi ensem præferto: Trevirensis cancellarius regni Arelatensis esto: & hæc tria officia Electorū connexa sunto. Tertius, Marchio Brādēburgēsis, Camerarius Imperii, Regi aquā abluendis manib. præbeto. Quartus, Rex Bohemiæ, Imperii pincerna, Regi Romanorū primum scyphum ad bibendū porrigito. Veruntamē sciatur, Regi Bohemiæ nullū jus electionis esse. nam Germanus nō est, reliqui autem quatuor & à patre & matre: vel ab altero tantū Germani sunto, & cum Electionē facere volēt, conventū Francofurtū indicunto: Moguntinus, sub pœna censuræ Ecclesiasticæ: Palatinus, sub pœna proscriptionis. Consortes electionis, qui cū ipsis eligent, deinde alios principes, quotquot eorū habere poterunt, convocāto. Numerus principū ideo inæqualis est cōstitutus, ut trib. unum eligentibus, & quatuor alium, tres

tan-

tanquam pauciores, sequantur quatuor: idq; ita in omni electione servatur.

Ex hoc ergo Capite quilibet mediocriter prudens, etiã me tacente, præter alia & hoc facilè videre potest, olim aliã in eligendo Imperatore vel Rege; formã ac rationẽ per Electores servatã, q̃ quæ hodie recepta est. Nã etsi tũc electores ęq; ac nũc essent, & in eligẽdo Romanorũ Rege vel Imperatore prærogativã haberẽt: tamẽ reliqui principes non penitùs ab electione excludebantur: sed ab Electorib. tanq̃ Imperii primoribus vocati, regis futuri electioni adhibebãtur. Hodie verò (ut notum est), aliis Principib. remotis, omnis eligẽdi potestas ad solos Septemviros translata est. Hujus rationis cum historici non meminerint, vel quòd usq; adeò tunc tẽporis nota fuerit, ut eã literis tradi minimè opus fuerit, vel ꝙ ipsos ea latuerit, nec Onuphrius (etsi aliàs in historiis exercitatissimus, ejus ꝓbabiliter gnarus esse potuerit: factũ est, ut dum tot authorũ loca à se summo studio observata cũ ratione eligẽdi Regis jã longissimo tẽpore observata, cõciliare ac conformare nequiverit: Electores tũ tẽporis fuisse neget, ac cõmuni authorum opinione de Electorum institutione reiecta, regem Romanorum, vel Imperatorem ab omnibus regni Germanici

principibus tam Ecclesiasticis quàm secularibus post tempora Othonis III æquè atque ante ea creatum fuisse statuat.

Verùm considerato eo quod jam diximus, nimirum vetustis temporibus Principes non penitùs à conventibus vel deliberationibus in quibus de electione Imperatoris vel Regis tractaretur, exclusos: imò ad eos per principes Electores vocatos fuisse, loca ab Onuphrio collecta, neutiquam opinioni communi de Electorum institutione adversantur; sed omni difficultate sublata, cum ea ad optimam facillimamque concordiam reducuntur. Nam tam Ecclesiastici quàm seculares à Moguntino ac Palatino vocati, Electionib. interesse, sunt soliti; ita tamen, ut Electores tanquam pręcipui, voce ac electione cæteris anteirent, ac quæ ex commodo & usu reipublicę esse arbitrarentur, proponerent, reliquis ea approbantibus: vel salute publica ac necessitate exigente, ea emendantibus. Atque hinc est, quòd aliquoties apud Chronographos legitur, Imperatorem ab universis Germaniæ principibus electum: non quòd potestas eligendi æquè apud omnes fuerit, sed quòd Electorum votis atque suffragiis aliorum Principum approbatio accesserit.

Etsi autem hi qui prærogativa eligendi caruere

caruère, Electorum autoritati ſuppreſſa, Imperatores interdum conſtituiſſe legantur, ut à Vuirtzburgenſi & Metenſi epiſcopis, Bavariæ & Carinthiæ Ducibus Rodolphum Sueviæ ducem tempore Heinrici IIII regem Forchemii electum eſſe; Urſpergenſis & Lambertus Schafnaburgenſis referunt, tamen id noſtræ ſententiæ parum obſtat. Nam etſi tales numero interdum ſuperiores fuerint; ſemper tamen in eorum factione fuerunt, quibus jus eligendi competiit, ut non tam ipſorum authoritate quã horum res geſta videatur. Sic namque in electione Rodulphi, prædicti epiſcopi & duces, Sigefridum Moguntinum, fautores Othonis IIII contra Philippum Suevum Colonienſem & Trevirenſem, capita factionis ſuæ habuerunt.

Et ſi quis juſto dolore excandeſcens taia non tam jure & conſuetudine, quàm celere pontificum Romanorum facta eſſe dicat, næ ille veritatis ſcopum attigerit. Quoties etenim pontifices Romani vel oio noſtrorum Imperatorum, vel veſana ominandi cupiditate incenſi, plus quàm vilia bella diabolico furore in Germania citarunt, ut Imperii majeſtate everſa ac ectorum ſuffragiis ſublatis, ipſi ſoli tyannidem ſuam liberè exercerent? Non to-

ta Ilias harum rerum historiam caperet. Et quàm horribiliter adhuc, vix centum ab hinc annis, pessimus Germaniæ deprædator & expilator insignis Æneas Sylvius, Dietherum Isenburgicum Archiepiscopũ Moguntinum, non tantum fulmine pontificio, sed & armis est prosecutus, quòd ad pontificis placitum se annatas soluturum & Electores convocaturum renuisset? Verùm quia querelæ, ne tunc quidem gratæ futuræ, quum necessariæ essent, hujus propositi non sunt: ideo me hic reprimo, & hæc molli tenuique brachio attigisse satis esse existimo.

Porrò verò, quia ex hac Principum convocatione & usurpatione autoritatis, quã sibi elatiores ac potentiores maximè Guelphi, aliquoties in electione præter jus arrogabant, & factionibus vel eorum ambitione, vel pontificis Romani instinctu excitatis magna sæpius incommoda (quorum Polyarchia nunquam expers fuit, nec erit) exorta fuère, ut cùm alia, tum verò horribilium bellorum civilium incendia contra Heinricum quartum, & Suevos Imperatores commota, luculenter ostendunt. Ideo subsequentibus temporibus ratio est inita, ut penes solos Imperii officiales, jure ac privilegio eligendi Imperatoris, tempore

Othonis

Othonis III donatos, electio Imperatoris vel regis Romanorum esset. Etsi autem quo tempore id fieri cœperit, nihil certi affimare ausim: tamen Electores post tẽpora Rodolphi Habspurgici non penitus à convocatione aliorum Principum abstinuisse, sed hos adhibuisse interdum, donec quod temporibus Caroli IIII penitus exclusi fuerint, historiæ innuunt. Siquidem electioni Rodolphi, cùm alios Principes Francofurti congregatos, tum Burggravium Norinbergensem interfuisse, M. Albertus Argentinensis in suo chronico refert. Et ad Comitia celebrata post obitum Heinrici VII, tres Austriæ duces ac fratres, Fridericus, Lupoldus & Albertus, cum Ludovico Bavaro, postea rege electo, venère: Nauclero teste, generat. 44. Adhæc Guntheri Schuuartzburgici, contra Carolum quartum designati, electioni, non tantum Electores, sed & alios proceres Francofurti interfuisse, ita tamen ut prærogativa eligendi Electoribus concederetur, idem Nauclerus generat. 46. his verbis autor est:

Eodem anno Guntherus comes de Schuuartzenburg ex Thuringia, vir strenuus & bellicosus, qui plures conflictus prosperè absolvit, à Principib, Carolo cõtrariis, ut se intromittat

de regno, rogatus, renuit: tandem eo pacto annuit, si in Francofordia daretur sententia à Principibus, Regnum vacare. Convenientibus igitur Francofordiæ quatuor ex Electorib. & multis proceribus: datur sententia ab his, Regnum vacare, & eisdem quatuor jus eligendi competere. Unde in die purificationis Mariæ, eodem anno, per Heinricum archiepiscopum Moguntinensem, Ludovicum marchionem in Brandenburg, Rudolphum comitem Palatinum Rheni, & Heinricum juniorem ducem Saxoniæ, electus est prædictus Guntherus in regem Germanorum.

Cui etiam astipulatur M. Albertus Argentinensis in suis chronicis, de Electione ejusdē Guntheri Schuuartzburgici, strenuissimi ac animosissimi comitis, sic scribēs: *Guntherus comes de Schuuartzenburg Turingen, circa quadraginta quinque annos, vir robustus & strenuus & prudens in bellis, qui in servitio Heinrici Moguntini, & quondam Ludovici Principis plurimùm laboravit: quiq; in pluribus conflictibus feliciter prævalens propriis, capiendo & vastando plurimùm est ditatus, à Principib. Carolo contrariis, ut se intromitteret de regno, rogatur: qui primò renuens, tandē eo pacto annuit: Si in Frākfurt per principes & nobiles sententiatū fuerit, vacare regnū & Imperium: majorq; pars principum, qui similiter*

militer per sententiam declarati fuerint, jus habere elgendi, ipsum absque omni Symonia elegerint propter Deum dicens, se expositurum periculis pro Deo & Imperio corpus suum. Hoc facto, cum exercitu suo in campo se posuit juxta Frankfurt, feria sexta post Hilarii, anno M. CCC. XLIX, convenientibusq; ibi principibus quatuor & multis aliis baronibus, & per sententiam decreto, Imperium vacare, & eisdem quatuor competere jus eligendi, electus est in Purificatione per Heinricum archiepiscopum Moguntinum, Ludovicum marchionem de Brandenburg, Rudolphum de Bavaria, Palatinum Rheni, annuente Ruperto suo fratre, capto cum Ruperto fratrueli eorum, & Ericum ducem Saxoniæ. &c.

Quæ quidem testimonia Chronographorum (meo judicio) satis clarè ostendunt, usque ad tempora Caroli IIII, alios principes ad comitia Imperatoria, in quibus de Electione Imperatoris vel Regis tractaretur, assumptos.

Verùm constitutione Carolina postea est introductum, ne cives Francofordenses defuncto Imperatore per omne tempus illud, quo super electione Imperatoris tractari & agi contigerit, neminem, civitatē Francofordensem, cujuscunque dignitatis, conditionis vel status extiterit, intro-

mittant, vel intrare quovis modo permittant, principibus Electoribus, eorumque nunciis & procuratoribus duntaxat exceptis, prout id in ea continetur sub titulo, *Qualis debeat esse conductus Electorum, & à quibus*, circa finem. Et ex eo tempore Electores in suis suffragiis aliorum principum præsentia ac adversatione onerosa liberati, privilegiisque Cæsareæ amplitudini paribus donati, titulum Electoratus, antea non usque adeò frequentem, officiis quæ gerunt addere, authoritate crescere, & bonis sibi per Imperatores collatis ditari cœperunt. Ita ut nec luminibus ipsorum, quibus antea multitudo aliorum principum offecerat, quicquam hodie illustrius, nec autoritate amplius sit.

ARGUMENTA ONUPHRII Coniicientis, Electorum institutionem sub Gregorio x, ac temporibus Rodolphi exortam infirma esse: aliis contrariis conjecturis probatur.

CAP. X. *& ultimum.*

EXPLICATA ratione quæ olim in comitiis Imperatoriis observata fuit, ita ut loca

loca ab Onuphrio congesta minimè cum opinione communi de institutione Electorum pugnare possint: minimè necessarium esset, ejus conjecturas de institutione Electorum à communi opinione alienas ulterius refellere; quòd eæ superius Cap. 4. per rationes adductas à me pro communis sententiæ confirmatione abundè & verè sint refutatæ: juxta id Euripideum, ἀλλ' οἱ λόγοι καταπαλαίουσι λόγους, Ratio rationē evertit. Veruntamen non tam necessitatis, quā superfluitatis gratia, quasdam his prioribus addere, & ejus cōjecturis opponere adhuc libet. Quarum prima est, quòd authores gravissimi, qui vel ipsis temporibus Rodolphi, vel paulo post ea vixère, hanc institutionem Electorum Othoni tribuant; minimè id facturi, si tale quid sub temporibus Rodolphi accidisset. Nam ut taceam, toties jam memoratos authores Leopoldum de Babenberg, Marsilium Patavinum, aliosque, qui nondum quadraginta annis exactis à tempore Rudolphi, maximis gravissimisque reipublicæ negociis, sub Ludovico Bavaro adhibiti fuère, & Othoni hanc institutionem tribuère, non autem Rudolpho: quin & Ptolemæus Lucensis, historicus celebris, *Ptolemæus Lucensis.*

qui

qui(ut Blondus lib. 8. Decade secunda testatur) temporibus Rudolphi & Adolphi Nassaviensis vixit,& historiam pontificum Romanorum, usque ad Celestinum v deduxit, referente Volaterrano: non Rudolpho, sed Othoni III hanc institutionem tribuit. Etsi enim ejus historia hactenus nondum edita,sed(Deo volente)brevi in lucem proditura sit, tamen quid de Electorum institutione scripserit, ex Platina cognosci potest, qui eum in vita Gregorii v de institutione Electorum citans, in hæc verba scribit:

Hos autem Imperatoris eligendi autoritatem primo habuisse Ptolemæus refert: Archiepiscopum Moguntinum, Germaniæ: Archiepiscopum Trevirensem, Galliæ: Archiepiscopũ Coloniensem, Italiæ nomine. His additi quatuor principes, Marchio Brandenburgensis, Imperatoris post electionem camerarius: Comes Palatinus, qui dapes: Dux Saxoniæ, qui ensem fert. Sunt qui scribant Bohemiæ Regem, septimum Electorem, Imperatoris pincernam esse: hisq; in eligendo additum esse, ad tollendam discordiam partium. ad utros enim inclinasset, ea pars certè potior habebatur. Tulisse hoc iniquo animo Francos ajunt.

Quis ex hoc loco non videt Ptolemæum, qui tempore Rodulphi vixit, nõ huic,

sed

ſed Othoni III inſtitutionem Electorum tribuere: & quantumvis Onuphrius vir doctus ſit, quis authoritatem Ptolemæi, quàm ejus conjecturas, ſequi non mallet? Antiquior ſiquidem, maximè in talibus rebus, melius præſumitur ſcire veritatem. 20. diſtinct. c. de quibus facit 16. q. 1. c. ſic vive. & ibi notatur, & in c. jejunium. 66. diſt. cum aliis multis ſimilib.

Secundò, cum Onuphrius hanc inſtitutionem Electorum, in magno Cõcilio Lugdunenſi receptam & confirmatam arbitretur, certè valde ineptos ac negligentes ſcriptores ejus ſeculi fuiſſe neceſſe eſſet, qui cũ res minimas ac futiliſſimas in eo Concilio decretas deſcripſerint, & ad poſteritatem tranſmiſerint (ut, in templis eſſe abſtinendum à confabulationibus: genua in miſſificatione flectenda: negociationes in cœmiteriis non eſſe faciendas: domus alienigenis uſurariis, ad exercendum fœnus, non eſſe locandas: cum aliis ejus generis infinitis, quæ ab Antonino tertia parte hiſtoriarum, tit. 20, capitulo 2 referuntur) rem tanti momenti ſilentio prætermiſerint. Id quod mihi tamen veriſimile non eſt: maximè cum Pontifices de hac inſtitutione Electorum, eque atq; de translatione Imperii, in omne evum gloriari potuiſſent.

Decreta concilii Lugdunenſis.

Tertiò

Tertiò, quis Rudolphum permissurum fuisse putabit, ut Othocarus Rex Bohemię, qui ejus electionem summis viribus impedire annixus erat, Electoratus dignitate insigniretur? Taceo bellum ab Othocaro contra Rodulphũ motum, quòd id post institutionẽ Electorum accidisse necesse sit. Hostis honorib. privari, non augeri vel condecorari consuevit. argumẽto l. naturalẽ. §. fin. ff. de acquir. rer. dom. & facit l. libertas. ff. de stat. hom. & Instit. de his qui sunt sui vel al. jur. §. 2. & l. ex hoc jur. ff. de justicia & jur.

Quartò, cum tempore concilii Lugdunensis, in quo hanc institutionẽ Onuphrius confirmatã putat, Rodulphus jam Imperator fuerit: & tantam rẽ ejus consilio adhibito, haud dubiè geri & confici oportuerit: cui verisimile erit, eũ extraneos filiis propriis præpositũros fuisse in dignitate longè amplissima? Certè ut ducatum Austriæ vacantem filio Alberto, non magno temporis spacio pòst interjecto, contulit: sic eũ haud dubiè ad dignitatem Electoratus evectur us fuisset. Unusquisq; etenim filios magis quã alienos diligere pręsumitur. l. isti quidem. ff. quod metus causa, l. si pupillorum. §. si pater. ff. de reb. eorum. l. nec ei. ff. de adopt. §. fin. Instit. de noxal. Et pater semper præsumitur capere salubrius consilium in favorẽ

filiorum

filiorum.l.nec in ea. ff. de adult. Et dilectio dicitur esse inter patrem & filium, 3. q. 5. c. non omnis.& not.per Ioh. Andr.de reg.jur. c. non est sine culpa. lib. 6.

Non addo hisce, quòd cum Austria jam inde à temporib. Friderici secundi (qui eā *cor ac clypeum Romani Imperii* appellavit) ejus potentiæ ac autoritatis, usq; ad tempora Rodolphi fuisset, ut nulli alii ducatui cederet, Rodolphus non minorē ejus, quàm alterius ducatus, rationē in distributione electoratuum verisimiliter habiturus fuisset. *Austria cor & clypeus Imperii.*

Cui denique persuadebitur, Gallos, qui jam inde ab Hugone Capeto quàm gravissimè tulerant, majestatem Imperii apud Germanos mansisse, omnemq; lapidem quàm sæpissimè moverant, de ea per quoddam Senatusconsultum in Galliā reducenda, eo tempore quo Pontificē tali præsidio circūseptū, iisq; locis inclusum tenebant, ut neutiquam ipsorum manibus elabi posset, permissuros fuisse, Lugduni talem constitutionem condi ac promulgari, qua omnis aditus Imperii recuperandi, ipsis quodammodo in perpetuum præscinderetur? Ita Gallorum animos Imperii cupidos esse cōstat, ut quis citius Conciliū hoc nunquam Lugduni celebratum, quàm tale quid præsentibus Gallis decretum fuisse, crediturus sit.

Ultimò

Ultimò, Onuphrius hac Electorum institutione, Pontifici Romano jus electionis, quod in Imperatoribus eligendis habuerit, è manu ereptum, atque in septem tãtum hominum potestatem collatum esse conqueritur: cum admiratione incredibilis hujus seculi ignaviæ, quæ id tam patienter ferat. At Pontifici Romano, vel ejus legato, jam temporibus Philippi Suevi & Innocentii tertii, nullum jus in electione competebat, nec etiam id Pontifex sibi arrogabat: ut clarè liquet in toties jam allegata decretali, *Venerabilem*, statim post principium: quomodo ergo jure eligendi Imperatoris, temporibus Philippi Suevi, Pontifici non competente, id temporibus Rodolphi ei adimi potuit? vel ejus ademptio ad ea tempora referri? Privatio siquidem præsupponit habitum. l. decem. & ibi Bartolus & doctores notant, ff. de verbor. oblig. cum aliis similibus

Verùm quid plures conjecturationes, ad evertendas Onuphrii, conquiri necesse est, cum eæ sua infirmitate vix consistentes facili momento corruant? Nam quale hoc sit argumentum, quòd post tempora Rodolphi multa Electorum mentio, nulla verò antea fiat: suprà capite sexto est declaratum.

Alterum

Alterum ut debilius, ſic ridiculum quoque nonnihil eſt, quo conjicit, errorem eorum qui hos ſeptem Electores à Gregorio v inſtitutos fuiſſe exiſtimant, ex ſimilitudine nominum ſubortum, v pro x ponentium. Si enim contra manifeſtam Chronographorum atque aliorum ſcriptorum autoritatem ita conjicere licet, quis mihi vitio verterit, ſi Electores tempore Gregorii II inſtitutos eſſe dixerim: quòd is Germanos è tenebris opera Bonifacii Angli monachi erutos, recepta veritatis luce ornare voluerit, Apoſtolo Germanorum Bonifacio præ cæteris primatum inter Electores conceſſo; aliis per errorem pro II, quæ linea recta ſcribenda ſunt, v flexu incurvato ſcribentibus? Vel ſi dixero, Electores à Gregorio nono inſtitutos, quò Fridericũ ſecundum ab eo excommunicatum deponerent, aliumq; Imperatorem crearent, an malè conjecturaſſe videbor? Nec tertium quod adfert, majoris momenti eſt, arbitrans, cum in eo Concilio nova Pontificis Romani electio inſtituta fuerit, fieri potuiſſe, ut de epiſcoporum Germaniæ conſenſu, idem de Imperatoriis comitiis factũ fuerit. Nam initio, ut prætermittam omnes rationes contrarias ſuperius poſitas, itidem conjecturas præcedentes, cum Pon-

tifices Imperii formam cum papatus ordinatione conformare voluerint, quare non totidem Electores, quot Cardinales, constituerunt: maximè cum quæ dignitas est Cardinalium, eadem quoque Electorum esse feratur? & tantà ne principes Germaniæ pontificis Romani mancipia fuisse existimabuntur, ut quicquid ipse statuerit, paucis Episcopis consentientibus; id ipsis absentibus & non consentientibus; ratum habendum fuerit? Id verò minimè mihi probabile videtur. nam quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet. c. quod omnes, de reg. jur. in 6. cum multis similibus. Nec præsumitur Princeps vel Papa velle auferre jus alterius contra justiciam. l. 2. §. meritò, & §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico. & est text. in c. ex tuarum. de usu & authoritate pallii. Felinus in c. causam quæ. in verbo Interpretatio. de rescriptis. Jason in l. 1. & in l. fin. in 4. col. ff. de constit. princip.

Quandoquidem itaque ex præcedentibus satis manifestè apparet, novam Onuphrii sententiam de electorum institutione, rationibus perquam infirmis suffultam, ita ut contra eas communis opinio historicorum, institutionem Electorum Otthoni tribuentium, inconcussa subsistat: ego in-

stituto

stituto meo ad exitum (Dei fauore) perducto, finem huic opellæ impono. Cætera, quæ de Electorum numero & privilegiis, aliisq; ad hos pertinentibus dici possent, in alium locum reservans: ac hæc qualiacunque sint, judicio æqui lectoris permittens; Neq; etenim adeò mihi mea arrident, ut ea potius instar Suffeni ipsemet mirari atq; extollere, quam aliorũ censuræ subjicere malim: memor dicti Platonici, quod lib. 5. de Legibus extat. τὸ γὰρ ἀληθείᾳ γε πάντων ἁμαρτημάτων, διὰ τὴν σφόδρα ἑαυτοῦ φιλίαν αἴτιον ἑκάστῳ γίγνεται ἑκάστοτε. τυφλοῦται γὰρ περὶ τὸ φιλούμενον ὁ φιλῶν· ὥστε τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τὰ καλὰ κακῶς κρίνει, τὸ αὑτοῦ πρὸ τοῦ ἀληθοῦς ἀεὶ τιμᾶν δεῖν ἡγούμενος. οὔτε γὰρ ἑαυτὸν, οὔτε τὰ ἑαυτοῦ χρὴ τόν γε μέγαν ἄνδρα ἐσόμενον στέργειν. ἀλλὰ τὰ δίκαια, ἐάντε παρ᾽ αὑτῷ, ἐάντε παρ᾽ ἄλλῳ μᾶλλον τυγχάνῃ πραττόμενα. Ac ut à viris bonis omnia æqua mihi polliceor, sic ut Onuprius statuat velim, hoc qualecunq; sit, non eo animo à me susceptum, ut laudibus ejus, quæ ei ob multarum rerum utilissimarum investigationem debentur, detraherem: sed ut veritas rei tam nobilis, ac nõ solum dignæ, sed & necessariæ cognitu, erueretur. Cognita est Germanis plerisque ejus, in antiquitatibus indagandis industria, & probata eruditio. At si quis ejus sententiæ in rebus patriis, quarum fortè æq; ac ille studiosus est, minimè subscribat, ac ut ex

Ἀνάμνησις

JURIS QUOD IN APPROBANDIS PONTIFICIBUS IMPERATORES HABUERUNT CUM BREVI commemoratione, quomodo vice versa, Imperatoriæ Majestatis confirmatio à Pontificibus introducta & usurpata sit:

COLLECTA EX VERIS ET FIdelibus historiarum monumentis.

ARENTORATI,

Impensis LAZARI ZETZNERI Bibliopol.

M. DC. VIII.

HISTORICA NARRATIO JURIS, QUOD IMPERATORES IN APPROBANDIS Pontificibus Romanis habuère, & quomodo vice versa, eo Imperatoribus adempto, Pontifices, Cæsarum confirmandorum rejiciendorùmve autoritatem sibi usurpare cœperint.

SÆPIUS mihi de rerum humanarum vicissitudine cogitanti non minima admiratione digna est visa, juris Imperialis in Pontificibus Romanis approbandis, in ;ontrarium vice versa mutati consideratio. Quis enim non admiraretur, eos qui olim ervi servorum fuère, suasq; cervices Imperatoribus secandas non tantum humillimè ræbuerũt, sed & omnib. Christianis, sub i-e divinæ comminatione minimè ipsis restendum esse præceperunt: eò potentiæ ectos esse, ut Imperatores, qui postea, eliorib. temporibus divina gratia illucentibus, ipsorum defensores approbato-s que fuissent, miserabili rerum vicissitune, non solum ipsos confirmatores, sed

& oppressores & hostes dignitatis suæ agnoscere & ferre cogerentur? Quare cum & ejus vicissitudinis cõsiderationem ingeniis bonis dignam, & ad multarum maximarum rerum commonefactionem utilẽ putarem; quæ olim Pontificum approbationis ab Imperatoribus impetrandæ ratio fuerit, & quomodo ea fraude ac scelere Pontificum abolita, hi quod antea acceperant, postea dare cœperint, ex fidelibus historiarum monumentis breviter explicabo: de hoc æquum ac candidum lectorem commonefaciens, in hac narratione id observatum, ut non tantum autorum, ex quibus ea collecta est, sententiæ, sed & verba, quoad id fieri potuit, retinerentur. Cui itaque suspicio qualiscunque suboritur, is autores ipsos adeat, perspecturus nihil hic affectibus tributum, sed omnia fide ac veritate historica relata esse. idque cum bonos citra amarulentiam facturos sperem, & de improborum judiciis non curem, quæ Juris Cæsarei in approbatione Pontificum ratio fuerit, quo tempore cœperit, quibus rationibus confirmata sit, ac quando & quibus Pontificum machinationibus desierit, brevissimis exponam.

Electionem itaque Episcopi seu Pontificis Romani in initio nascentis Ecclesiæ, ut & alio-

& aliorum Episcoporum, penes populum & clerum fuisse, historiæ tradunt. Testatur id præter alios Nicephorus libro v. capite 26. Ecclesiasticæ historiæ, cum Fabianum xxi Pontificem Romanum, populi & Episcoporum suffragatione in Episcopalẽ thronum collocatum refert.

Ac duravit hæc eligendi Pontifices ratio, ad ea usque tempora, quibus Imperatores Romani Christiana fide recepta, Ecclesiarum curam mandato divino ad se quoq; pertinere, & plurimum Ecclesiæ Christianæ interesse, ut idonei, pii ac boni viri Pontificatui præficerentur, cognoverunt. Tunc enim vana cleri ac populi electio habita fuit, nisi Imperatoris autoritate confirmata fuisset: & si quis, consensu Imperatoris neglecto, sedem Pontificalem invasisset, mox ea dejectus, etiam exilio temeritatis suæ pœnas dedit. *Platina in vita Severini primi.*

Hinc Justinus Imperator Hormisdæ primo, Mauritius Tiberii gener Pelagio secundo & Gregorio primo, alii aliis sedis apostolicæ autoritatem confirmasse leguntur. Ediverso verò dissensione in electione Bonifacii primi inter Eulalium competitorem & ipsum exorta, Honorius Imperator Occidentis Mediolani re cognita, ambos ex urbe pelli jussit: Bonifacio tamen *Luitbrandus in vitis Pontificũ.*

deinceps

deinceps revocato, & Urbis Præsule constituto, eo quòd literis ad Imperatorẽ suppliciter scriptis, Episcopatum sibi ab Imperatore confirmari, & super electione ac ordinatione Romani Episcopi legem contra sacerdotum ambitionẽ ferri rogarit, ut est textus in c. 1. Distinct. 97. continens epistolam illam supplicem, cum responso Honorii truncato, altera ejus parte posita in c. si duo. 79. D.

Cuspinianus in vita Iustiniani minoris.

Cum autẽ Imperatores Constantinopoli habitantes, suos Ravennæ vicarios, quos Hexarchos dixerunt, constituerent, eos in huus juris societatẽ admiserũt: ipsisq; inter cætera dignitatis privilegia, Pontificis quoque Romani approbandi autoritatem contulerunt. sicuti de Severino legitur, quod in demortui Papæ Honorii locũ surrogatus, ab Isaacio totius Italiæ Hexarcho in Pontificatu confirmatus sit.

Nicephorus lib. 16. cap. 35.

Quin & Italia à barbaris atque tyrannis cum omnibus juribus Imperialibus occupata, illi quoq; Episcopi Romani constituẽdi autoritatẽ usurpavère, Romanis ipsorũ ordinationi humillimè acquiescentib. Testatur id historia schismatis inter Symmachũ & Laurentiũ à Theodorico Veronense sublati, & cõfirmatio Agapeti primi & Sylverii primi à Theodato Gotho, eoque Arriano, facta.

Etsi

Etsi autem Symmachus Simplicius Theodorico sese Ravennæ continente, cristas erigere, ac laicorum ordinationes convellere attentarit, Romæ synodo habita, in qua contra canones esse decrevit, ut laicis religiosorum electio concedatur: tamen res ipsa clamat, ac temporum præcedentium & subsequentium historia evincit, institutionem Pontificis non tantū penes legitimos Imperatores, sed & Imperii usurpatores fuisse: eamq; non tam contra Canones (Symmacho ejusq; symmystis videtur) quam contra irregularem ipsorum dominandi libidinem & effrenatam ambitionē esse, Bonifacii tertii, qui judicio Phocæ primatum obtinuit, constitutio ostendit, qua statuit electionem Episcopi à clero pariter & populo fieri, eamque ita ratam haberi, si à principe civitatis sit approbata, quod hac via antiquis canonibus conformi, vix simonia aut alia corruptela ingredi possit, ut est textus in c. In nomine Domini. versic. Mox Christi clericos. 23. dist.

c. bene qu de. 96. di.

At illam confirmationem non gratuitam, sed pecunia redimi solitam fuisse, inde conjicere licet, quod Agatho Papa apud Imperatores, Constantinum, Heraclium & Tiberiū, obtinuerit, ut quantitas illa, quę solita erat dari pro ordinatione Pontificis

Romani,

Romani, remitteretur, prout id ex gestis Pontificum Romanorum refertur c. Agatho. 63. distinct.

Platina in vita Benedicti. Supplement. Chronicorum.

Cæterùm circiter annum Domini MC. LXXXV. ab hac ratione aliquantulum recessum est. Constantinus enim Quartus, cognomento Barbatus, cum Imperio præesset, Pontifice Romano Benedicto secundo, hominis sanctitate permotus, sanctionem emisit, ut quem deinceps clerus, populus, exercitusque Romanus Pontificem delegisset, is plenam obtineret potestatem, nulla aut Constantinopolitani Principis, aut Italiæ Exarchi expectata autoritate, ut antea fieri consueverat.

Hæc Constitutio deinceps usq; ad tempora Caroli Magni observata, magnis turbis aliquoties occasionem dedit, clero in electione sæpius ab exercitu dissentiente, & qualibet suæ factionis partes acriter propugnante, ut ejus rei exempla videre est cùm in vitis aliorum, tum verò Cononis & Sergii primi.

Carolo autem Magno post debellatum Desiderium Longobardorum regem, regnumque eorum eversum, [Ro]mam veniente, Adrianus Papa, donatione eorum quę Pipinus Gregorio tertio dederat, amplioribus privilegiis à Carolo confirmata, benemerita

merita Caroli remuneraturus, cum centũ quinquagintatribus Episcopis, quos convocarat, decretum perpetuum fecit, *Nullum posthac fore neque Romanum, neque aliorum templorum Antistitem, nisi quem Carolus successoresq; ejus sciverint & jusserint*, refragantes hujusmodi Patrum decreto, diris devoti: & nisi resipuerint, adjecta proscriptio. Defuncto itaque Præsule quopiam, sacerdotos lituum cum annulo ad aulam mittebant, cui ea Princeps solenni ritu tradebat, is ejusdem templi Rector designatus erat. *c. Adrianus. 63. distinct.* *Aventinus lib. 4.*

Sic igitur jure Pontifices approbandi, quod Constantiniana lege ab Imperatoribus ad clerum, populum, exercitumq; Romanum translatum erat, Carolo ejusque successoribus restituto, factum est, ut nullus Pontificatum inire voluerit, nisi Imperatoris approbatione intercedente, & clarisimi atque amplissimi quique viri, spe dignitatis augendæ, & adipiscendi sacerdotii illecti, absque stipendio in omnibus Principis dicto obedientes aulam frequentarent. *Aventinus ubi supra.*

Hinc filio Caroli *Ludovico* Pio imperante Stephanus IIII. Pontifex nulla interposita Imperatoris autoritate electus, ipsemet ad Ludovicum pro consensu obtinendo in Gallias Aureliam profectus est, & à Guido-

no

ne Comite de consecratione Episcopi Reatini recens à clero populoque electi, rogatus, creatum Canonicè & unanimiter ordinare negavit, quòd Imperialem absolutionis epistolam pro more non attulisset.

c. Lectis. 63. dist.

Platina in vita Pasch.

Paschalis quoque ejus successor inconsulto Imperatore Pontifex creatus, hanc ob rem ubi Pontificatum iniit, statim legatos ad Ludovicum misit, qui ejus rei culpã omnem in clerum & populum rejicerent, quòd ab his vi coactus esset Pontificum munus obire. Accepta hac satisfactione, Ludovicus respondit, populo & clero, *Majorum pacta servanda esse, caverent ne deinceps majestatem læderent.*

Bibliothecarius, referente Platina, scriptum reliquit, Ludovicum Paschali cęterisque post eum, confirmasse possessionem bonorum à majoribus ipsius Ecclesiæ collatorum, & electionem permisisse liberam, ut quẽ omnes Romani judicassent eo munere dignum, is pro Pontifice haberetur. Idque pactum, ut & alia ejusdem farinæ, Gratianus decretis suis infarsit. Verùm quantum fidei ejusmodi scriptis tribuendũ sit, quilibet sani judicii facilimè perspicit. Nam ad Bibliothecarium quod attinet, ejus autoritas ut suspecta meritò rejicitur, utpote qui Papæ domesticus, magis domini sui favorem

c. ego Ludovicus. 63. dist.

Anastasius.

favorem quàm veritatem historiæ respexisse credatur. Gratianus verò, præterquam quod sua ita inconsiderate consarcinavit, ut quid sequendum in ipsis sit intelligi nequeat, & ipse ambitioni Pontificum quantum potuit adulatus est, ut multi loci ab ipso turpissimè falsati manifestè commonstrant. Et si historiis ejus temporis credendum est, rerum gestarum series maximè cum narratione utriusque dissentire videtur. Si etenim Ludovicus jure suo approbandi Pontificis cessit, ut cum Bibliothecario Gratianus refert, cur Gregorius IIII, à Paschale Tertius, non prius Pontificatum suscipere voluit, quàm à legatis Ludovici Imperatoris ob eam causam Romam missis, quo diligenter electionem Pontificiam discuterent, confirmatus esset? Adeóne vel Gregorius juris sui negligens, vel Ludovicus obliviosus fuit, ut iste, quæ ad amplificationem sedis apostolicæ spectarent, remitteret; hic verò eorum quæ inter se & Paschalem acta fuissent, non recordaretur? Sanè Platina & ipse Pontificius scriptor, in narratione hujus rei Ludovicum id non superbia motum fecisse, sed ne jura imperii amitteret, clarè atque expressè commemorat. Quod si antè electionem liberam Romanis permisisset, an non jure suo excidis- *Gratianus.*

c. Cum Adrianus, 63. dist.

ſe diceretur? Quid quòd Ludovico nepoti Pii idem jus fuiſſe præter hiſtoricos etiam Gratianus teſtetur. Cum etenim Ludovico Secundo regnante inter alios Adrianus ſecundus, legatis Cæſareis, qui tum in urbe erant, non vocatis, à nobilitate Romana, civibus ac clero (quem vocant) creatus eſſet, legatis id graviter moleſteq; ferentibus, id reſponſum fuiſſe tradit, non cauſa contemptus Auguſti, ſed futuri temporis proſpectu hoc commiſſum, ne videlicet legatos Principum in electione Romanorũ Præſulum expectandi mos per hujuſmodi occaſionem inoleſceret? Quod ſi Ludovicus Primus liberam eis electionem conceſſit, ut ajunt; quid ipſis excuſatione apud Ludovicum nepotem ejus opus fuit? Vel cur is injuriam ſibi factam putare potuit? Quare quidquid Gratianus cum Bibliothecario narret, id decretum ſeu pactum ſuſpicione minimè carere liquet: ea etiam de cauſa quod poſt mortem Ludovici II. Carolus Calvus quoque ejus patruus Imperator factus electionem Johannis Noni, approbarit, haud dubiè Pontificibus minimè confirmationem Imperatoriam requiſituris, ſi quocunque pacti prætextu id ipſis facere licuiſſet. Verùm poſt iſta tempora, cũ poſteri Caroli Magni mutua diſſenſionè con-

ne conflictarentur, & Galliæ reges Nordmannorum incursionibus infestarentur, Pontifices autoritatis Imperialis excutiendæ occasionem nacti, minimè eam prætermisêre. Nam initio Martinus Secundus malis artibus Pontificatum invasit. Deinde verò Adrianus Tertius anno Domini DCCCXCV. sine autoritate Imperiali, Pontificatum adeptus, ad Senatum populumq; Romanum referre non dubitavit, ne in creando Pontifice Imperatoris autoritas expectaretur, utq; libera essent populi & cleri suffagia. *Sabel. Aenead. lib. 9 Platina in Vita Ad 3.*

Ea verò Adriani constitutio quam perniciosa fuerit, violentiæ, cædes, veneficia, & omnis generis mala, quæ per septuaginta annos & ultra, scelere vigintiquatuor Paparum invicem se excutientium, Ecclesiam afflixerunt, liquidò docent. Tanta rabie ipsis inter sese decertantibus, ut magis Neronis, Caligulæ, Domitiani, ac Heliogabali quàm Petri successores videretur, eo qui fraude, dolo ac scelere præstaret, Pontificię sedi incubante.

Tandem cum Ottho cognomine Magnus ad Italiæ motus componendos evocatus, Johanni decimotertio ob flagitiosissimam vitam Pontificatum abrogasset, & Leoni à se confirmato Populus Romanus

Benedictum ſuffeciſſet, iratus Ottho eos vi & armis compulit, dedito etiam Benedicto, Leonem ſuſcipere. Qui ſtatim Romanorum inconſtantiam pertæſus; autoritatem omnem eligendi Pontificis à clero populoque Romano ad Imperatorem, ejusque ſucceſſores in perpetuum, rurſus tranſtulit, Imperialia jura de approbando Pontifice, ſub interregno ſopita, reſuſcitans. Verba privilegii apud Gratianum extant in c. in ſynodo. 63. diſt. & apud Theodoricum Nyem, qui præter hoc privilegium, & aliud, quo per eundem Leonem omnia bona, quæ à Romanis Imperatoribus Eccleſiæ Romanæ collata fuiſſent, Imperio reſtituta eſſe commemorat, adjicit.

Verùm ut nulla ſunt ſuperiorum Imperatorum privilegia, contra quæ alia apud Gratianum conficta non extent: ſic & hoc Leonis privilegium Pontificii formulâ juriſiurandi, quo Otthonem Johanni Papæ ſe devinxiſſe tradunt, elidere conantur. Sed quam ſuſpecta, futilis atque nullius momenti illa ſit formula, vel pueri perſpiciūt. Præterquàm enim, quòd ne verbum quidem, quis ille fuerit Johannes, & quotus ejus nominis, quotus etiam Ottho: quis crederet Imperatorem virtute, conſtantia, fide ac religione præſtantiſſimum, iſti mon-

c. tibi domino. 63. diſt.

ſtro,

ſtro, quod homicidii, periurii, ſacrilegii, inceſtus crimine pollutiſſimum eſſe ſciebat, quodque convocata Synodo, Pontificali ſede dejiciendum duxit, jurejurando obſtringi voluiſſe? Et ut id factum fuerit, ſubſequenti Leonis Conſtitutione eo Othonem liberatum, ac Jura Imperialia eũ non tantum recepiſſe, ſed & ad poſteros transmiſiſſe conſtat. Nam & Ottho Tertius Gregorium Quintum Pontificem creaſſe, eumq; factione Johannis decimiooctavi pulſum in ſedem reſtituiſſe legitur, Antipapa oculis prius effoſſis, Pontificatu ſimul & vita privato. Et Heinricus cognomine Claudus juris iſtius poſſeſſionem, Benedicto contra adulterinum Pontificem defenſo, Imperatoribus firmavit.

Defuncto verò Heinrico, & in ejus locũ triennio pòſt legitimis ſuffragiis Cunrado primo creato, factum eſt ut interregni occaſione, Imperii poteſtas defectione multarum Italicarum civitatum turbata afflictaque ſit: & eò Pontificatus devenerit, ut qui plus ambitione & largitione valeret, is tantummodo dignitatis gradum, bonis oppreſſis & rejectis, obtineret: & plures per poſticum ut fures & latrones, quàm per oſtium ad ſacerdotium intrarent. *Platina in vita Sylveſtri.*

Decertantibus itaque de Papatu Bene-

Platina in vita Grego r.j.

dicto Nono, Sylvestro Tertio, & Gregorio Sexto, Heinricus cognomento Niger, patri Cunrado succedens, rebus per Germaniam constitutis, in Italiam cum exercitu contendit. Ac habita Synodo, cum Benedictum, Sylvestrum atque Gregorium, tanquam tria teterrima monstra, abdicare se magistratu coegisset, Suydegerum Bambergensem Episcopum, cui Clementi secundo appellatio fuit, Pontificem creat. A quo accepta Imperii corona, Romanos in verba sua jurare compulit, *Pontificum electioni nequaquam se interfuturos, nisi id jussu Imperatoris ipsis concederetur.* Videbat enim optimus Imperator, eò licentiæ factiosum quemque & potentem quamvis ignobilem devenisse, ut corruptis suffragiis tantam dignitatem consequeretur: quę nisi sanctitate & doctrina bene meritis, volente Deo cuipiam demandari non deberet.

Adeò verò hic mos jam inoleverat, ut cuique seditioso & scelerato liceret Petri sedem invadere, ut abeunte Imperatore Damasus secundus natione Bavarus, veneno in hos usus parato, Clementem sustulerit; quem virtus dare consuevit Episcopatũ, scelere comparaturus. Sed obstitit Deus justus vindex, illum tertio & vicesimo Põtificatus sui die è Pontificatu ad nigra Tartara detrudens. Quare

Quare ab obitu Damasi, Romani juxta jusiurandum Imperatori præstitum, legatos ad ipsum miserunt anno M. XLIX. oratum ut optimum Pontificem sibi daret. *Platina in Vita Leonis Noni.*

Qui statim Baunonem Episcopum Tullensem, virum bonum & simplicis ingenii, legatis & Ecclesiæ Romanæ obtulit, Leonem nonum postea dictum. Ejus ergo simplicitate Hildebrandus monachus versutissimus, antè in Teutonicas partes cum Gregorio Sexto ob maleficia deportatus, tunc verò intempestiva Imperatoris clementia dimissus, cognita ei Romam Pontificio habitu petenti, partim Imperatoris odiò, partim ut suæ ambitioni viam præstrueret, persuasit, ut deposito Pontificali ornatu, Romam privatus ingrederetur, quòd diceret Heinricum nullam creandi Pontificis potestatem à Deo habere, sed ad clerum populumque Romanum eam pertinere. Voce etiam quadam quasi cœlesti conficta, *magis pacis cogitationes quàm afflictionis sequendas esse*, sonante. Qua quidem ipse commotus Urbem privatus ingreditur. At verò Romanus clerus suadente Hildebrando eundem Baunonem Pontificem eligit, eo libentius quod omnẽ autoritatẽ eligendorũ Pontificũ ab Imperatore, ipsorũ judicio transtulisse videretur. *Benno Cardinalis eũ Brunonem vocat.* *Vide eundem Bennonem. Nam Platina & Sabellicus Pontificij adulatores cum laudibus efferre conantur.*

Tulit quidem Hildebrandus doli sui præmium Cardinalatum, ac gubernationem Ecclesiæ S. Pauli: non tamen quod Romanistæ moliebantur, penitus obtinere potuerunt: quin Leone mortuo, clerus populusque Romanus Heinrici potentiam reformidantes, Victorem secundum, Heinrici magis gratia quā liberis suffragiis adducti, Pontificem reciperent, legato Hildebrando ob eam rem ad Heinricum misso. Victori successit Fridericus è familia Lotharingica, dictus Stephanus Nonus: quem sunt qui dicant in Heinricum Imperatorē invectum, quod summorum Pontificum autoritatem diminueret. Sed id haud dubiè post mortem Heinrici Nigri, quæ ejus tempore incidit, factum est.

Platina in vita Victoris.

Nam quoad Heinricus vixit, majestatē Imperii foriter defendit, & potestate Imperiali Ecclesiam ordinavit, tribus Episcopis remotis, totidemq; restitutis.

Cæterum post mortem Heinrici Nigri ac Stephani Pontificis, Heinrico quarto adhuc impubere Rege designato, mox quasi præsagia futurarum contentionum sese ostenderunt. Nam Benedictus quidam auxilio suorum inconsulto Cæsare Papatum invasit, ejus nominis decimus. Tulit id graviter molesteq; Godfridus dux limitis Hetrusci,

Aventinus lib. 5. Ann.

trusci. quare eundem vi Roma pellit, legatos Romanos in Germaniam ad Cæsarem proficisci, ab eoq; petere ex consilii decreto, more majorum Episcopum jubens. Illi itaque Augustam profecti, Gerardum Florentinum Episcopum, virum bonum studiosumq;, pastorem postulant. Is ergo continuò Pontifex approbatus, nomen Nicolai Secundi assumpsit.

Hic anno salutis MLIX. mense Aprili, Indictione XII. quod ambitus lethalis Romæ invaluerat, decreto sanxit, ut defuncto Pontifice, primò Cardinales, deinde cæteri sacerdotes, Senatus populusq; Romanus coeant, in communeq; de creando Pontifice consultent: *Salvo tamen*, inquit *debito honore & reverentia filii nostri Heinrici, qui impræsentiarum Rex habetur, & futurus Imperator Deo cõcedẽte speratur*. Id quoq; addẽs, ut si quis pecunia vel gratia humana, aut populari militarive tumultu, sine concordi & canonica electione Cardinalium fuerit in throno Petri collocatus, is non Apostolicus, sed Apostaticus meritò vocetur: liceatq; Cardinalibus, clericis & laicis Deum colentibus, illum ut prædonem anathematizare, & quovis humano auxilio à sede Apostolica propellere. c. si quis. 79. Dist. *c. In nomine Domini 23. dist.*

Sed non tanta ejus decreti fuit sanctitas,

quin biennio pòst, etiam cruore fuso, pro Papatu certaretur. Nam statim Nicolao mortuo, inter Cadolum Parmensem, postea Honorii secundi nomine appellatum, & Anselmum Lucensem Episcopum, schisma exortum fuit. De quo alii alia, pro suo affectu, prodidère. Aventinus siquidem dissensione inter Lucensem à Nordmannis Pontificatui impositum, & Honorium lituo à Cæsare donatum exorta, refert, autoritate Cæsaris partium causa cognita, auspicio ejus Alexandro Lucensi Pontificatum addictum, ac inde turbis majoribus ab Honorio motis, nec eo citato comparente, Alexandrum ritu solenni in concilio Mantuano Pontificem renunciatum. At Platina suo more, Paparum quam Cæsarum autoritati addictior, etiam invito Cæsare, ope Mathildę ditissimæ fœminæ, Alexandro Pontificatum obtigisse commemorat: ea subjungens de Hildebrando, quæ à Romanistis Pontificis electionem usurpatam fuisse indicent. Sed quoquo modo illa sese habeant, primò in pratis Neronianis, secundò ad urbem Leoninam, infestissimis animis inter Honorianos & Alexādrinos dimicatum, & Hildebrandinæ factionis acerrimè Imperatori adversantis, fundamenta tunc jacta constat. Nam & Alexā-

drum

drum arte sua Pontificem constituit, ac eo electionem suam invito Cæsare factam, tanquam minus legitimam improbante, rē eò deduxit, ut Alexander durissimis pugnis tractatus, ac omni reditu præterquā quinque solidorum Lucensium privatus; sub miserabili jugo vitam finierit, prout Benno Cardinalis, qui eo tempore vixit, memoriȩ prodidit. *Benno.*

Extincto itaq; quodam vespere Alexandro, tum quȩ longo tempore sese occultarat, & multorum annorum spacio se cumularat dominandi libido, quasi repagulis remotis effundere cepit. Nā Hildebrandus armis Nordmannorum (qui tum per Apuliā, Calabriam, Campaniā, quas vi occuparant, debacchabantur) fretus, confisus etiā opib. Mathildæ mulieris potentissimæ, & discordia Episcoporū Germanicorū, quos arte ab Imperatore alienarat: primus contra morem majorum, Imperatoris autoritate manifestè contempta, Pontificatū occupavit: ac ne ab Imperatore reliqui Episcopi sui cōfirmationē peterēt, decreto edixit; de facto tū dantes, tum petentes investituram excōmunicans: utramq; personā sibi impositā esse à Christo, se quodcūq; ut liberet ligare & solvere posse jactitare: omnē potestatem in se transferre; temporalē supremāq; jurisdictio

Aventinus libro 5.

Non audet Stygius Pluto tentare, quod audet Effrenis monachus, &c.

Formula decreti extat c. si quis deinceps c. quoniā investituras. 16. q. 7.

dictio

dictionem lege lata usurpare: Cæsares, Reges, Augustos ut precario regnantes flocci-facere: Cæsari leges de familiaribus dimittendis sub interminatione excommunicationis præscribere: nuncios Cæsareos conatibus ipsius obstituros in vincula conjicere, ac per Urbem circumductos Roma pellere cœpit. Id facinus plerisque Ecclesiasticis, Senatui populoq; Romano perquàm displicuit. Quare in concilio Wuormatiensi ea de causa indicto, legatis qui Roma venerant, auditis, & literis de Hildebrandi sceleribus lectis, decretum Episcoporum Galliæ atque Germaniæ ejusmodi fit: *Ut cũ primus sine consensu ipsorum, adversus Imperatoris Romani, rerum domini à Deo constituti voluntatem, contra morem majorum, contra leges, contra auspicia, Pontificatum maximum Monachus desertor invaserit, utrunq; & Imperium & Pontificatum sicut Decij, & falsorum deorum cultores factitare consueverunt, usurpet, &c.*

Aventinus ubi supra.

Hasce ob causas Imperatorem, Pontifices Senatum populumq; Christianum, Hildebrãdum abdicandum, neque oves lupo committendas, censuisse

Deinde Cæsar & Hildebrando, & sacerdotibus populoq; Romano scribit, impegans ex consilii decreto, ut ille ad privatam

vitam

vitam redeat: hi deserto Hildebrando, more majorum pastorem sibi deligant. Hildebrandus nuncio harum rerum accepto, adeò nihil commotus est, ut & furiosius exarserit, insolentiorque evaserit. Nam cum antè quosdam Imperatoris familiares excommunicasset, quorum consiliis eum ad tales actiones impelli existimabat; Cæsarem jam ipsum in conciliabulo suo, contra ordinem judicandi sacris canonibus determinatum, novo exemplo excommunicat, proscribit, Cæsarea dignitate privat: idque per orbem terrarum omnibus Christianis atrocissimis bullis denunciat.

Hildebrandus primus omniũ pontificũ Heinricum Imperatorẽ anathemate ferit.

Nec his cæcis fulminibus ac terrificis fumis contentus, omnes subditos ejus præstito juramento solutos cõtra eum instigat, & per emissarios suos Episcopos & Monachos, & hostes ejus Saxonas, tanta incendia bellorum, tantasq; cædes excitat, ut post innumerabiles victorias Heinricus in angustiis positus, atque in periculum abrogationis Imperii veniens, supplex Pontificem de absolutione rogare, culpam deprecari, & leges sibi ab Hildebrando præscriptas recipere cogeretur, non sine gravi & indelebili Imperii macula, Italiæ procerib. eum suggillantibus, quod tam fœdè, tamq; indignè se submisisset illi, qui pessimis artibus

Papatum

Papatum invasisset, quiq; cædibus & adulteriis omnia polluisset. Hoc itaque Cæsar ad animum revocato, licet quibus calamitatibus premeretur, quæq: mala pactionum præscriptarum repudiatione sibi imminerent, perspiceret, Imperii tamen majestatem, & existimationis Cæsareæ decus commodis propriis præferendum ratus, pactiones ut turpes & iniquas rejicit. Ideoq; copiis collectis, Rodulphum Sueviæ Ducem, quem prioribus extinctis, Papa illi adversariũ excitarat, tertio conflictu superat: eoq; ex vulnere mortuo, denuò Episcoporũ Germaniæ, Galliæ, Italiæ conventum Brixiæ, haud procul à valle Tridentina sitæ, indicit. Quò omnibus convenientibus, & actis Hildebrandi examinatis in hæc verba, decretum fertur:

Ablas Vrspergensis.

Quia non à Deo electum illum constat, sed à seipso in fraude ac pecunia objectum, qui Ecclesiasticum subvertit ordinem, qui Christiani Imperii perturbavit regnum, qui regi Catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem, qui perjurum defendit regem, qui inter concordes seminavit discordiam, &c. Nos autore Deo congregati in unum, legatis ac literis freti XIX. Episcoporum die S. Pentecostes Moguntiæ congregatorum, contra eundem Hildebrandum procacissimè sacrilegia ac incendia

vendia prædicantem, perjuria ac homicidia defendentem, divinationum ac somniorum cultorem, manifestum necromanticum, Pythonico spiritu laborantem, & idcirco à vera fide exorbitantem, judicamus Canonicè deponendum & expellendum: & nisi ab ipsa sede, his auditis, descenderit, condemnandum.

Post hæc Imperator motibus in Germania qualitercunque sedatis, cum exercitu Romam contendens, urbe potitur, ac Pontificem in mole Hadriani obsessum ad pacem compellit: qui ea simulata, fugæq; ornatu dissimulato, Salernum ad Nordmannos, ut antè desertor monachus, sic nunc desertor miles aufugit.

Cæsar itaque procerum ac Episcoporũ senatu coacto, more majorum pontificalia comitia habet, in quibus Hildebrandus *tanquam fur ac latro, veluti perfidus transfuga, ovium desertor, gregis proditor, Christianæ charitatis osor*, omniũ consensu abdicatur. ac Guibertus Ravẽnatensiũ Archiepiscop⁹ cõcordiæ ac pacis studiosus, vir bonus ac eruditus, Episcopus eligitur, qui mox à Clero nomine Clemẽtis Tertii inauguratus anno Christianæ salutis M. LXXXIIII. Cæsarẽ cum Bertha uxore cõsecrat, & Augustos acclamãte populo salutat. Hildebrãdus autẽ interim sive cõscientia scelerũ, sive mœrore, extorris aris & focis Salerni decedit. Non

Aventinus ubi supra.

Mors Hildebrandi.

Non tamen hac face bellorum extincta, rabies aliorum Pontificum deferbuit, ac pax orbi, & majestas Imperio est reddita. Siquidem Urbanus post Victorem Secundum paucorum dierum Pontificem, factione Hildebrandina Carstungi ad pontificatum evectus, cum ab Imperatore ac majori procerum parte irreligiositatis accusatus, ac in impiorum numerum relatus, diu sine lare, ac sine grege obertasset, ita artificiose scelerum telam ab Hildebrando inchoatã pertexuit, ut & pro Urbano Turbanus diceretur, & magistrum Hildebrandum longissimè superare videretur.

Papæ filios in patrẽ armant, unde pietas eorũ notanda.

Nam cum aliis nocendi artibus Heinricum petere non posset, filium Cunradum ex prima conjuge natum, quem pater Italię præfecerat, in eum parricidialiter concitat, data illi Rogerii Nordmanni uxore, ejusq; auxilio Clementem Tertium à patre Pontificem constitutum sede pellit.

Et mox utroque & Urbano atque Cunrado sublatis, Paschalis secundus, ne à prædecessore scelere superatus esset, nec quid spacii Heinrico ad se colligendũ relinqueretur, Urbani exemplo alterum filium Heinricum (quem jurejurando adactum, se nunquam à patre defecturum Principes Aquisgrani Cæsarem consalutarant) ad

parricidia-

parricidialem rebellionem impellit: ejusq;, Saxonum viribus suffulti opera, rem eò deducit, ut vir fortissimus, & majestatis Imperii vindex acerrimus, longis certaminibus, & crudelissimis exagitationibus Paparum defatigatus, tandem contra fidem datam captus, magistratu se abdicare cogeretur.

Oppressere itaq; pontificii tum temporis Imperatorem de Repub. præclarè meritum, & pro juribus Imperii viriliter pugnantem: sed scelere, dolo, & perfidia, eoq; bonorũ judicio, ut qui eo tempore scripsere, Heinrici conditionem deplorent, eumque contra Gregorium ejusq; successores defendant, tum privatim tum publicè id indignè factum clamitantes. In his Benno Cardinalis, Venericus Vercellensis, Sigisbertus Monachus Gemblacensis, autor libri de Unitate Ecclesiæ, & Leodienses, quorum scriptum secundo Tomo Conciliorum insertum reperitur.

Utut verò res ceciderit, quem illi contra parentem filium armarant, hunc rapacitate ipsorum sese exserente sibi adversarium antè quàm præda petita potirentur, sensere, Nam cum Heinricus, Heinrici prioris filius, à Papa & sacrificis ad juvandam patris oppressionem seductus, quorsum tyrannis ipsorum evaderet, serò nimis cognosce-

ret, jus Imperiale in conferendis Episcopatibus, Abbatiis & prælaturis defendere cœpit: ac capto Romæ propter perfidiam Papa Paschali, ei omnia jura Imperii quæ pater aliiq; prædecessores habuisset, extorquet. Confirmat omnia Papa, literis, sigillis, & juramentis, & contrà ab Imperatore amplissimis donis ornatur: sed justo Dei judicio filii peccatum vindicantis factum est, ut quam ipse parenti fidem non servasset, nec ipse in aliis experiretur: & quibus ipse patre deserto, sese conjúxisset, hos hostes crudelissimos sentiret.

Frisingensis lib.7 capit. 14.

Nam mox ubi ille anno M. CXVI. in Germaniam rediit Papa, ingenti symmystarum synodo coacta, & peccato q; remissione istius privilegii cõmisisset deplorato, Gregoriiq; Septimi decretis confirmatis, omnia post lõgam discussionem mutat atque invertit: ac Imperatorẽ, more jam recens exorto, excommunicat. Ea res multos Germaniæ Principes, in his maximè Mogũtinum, ad rebellionem commovit. Cæsar itaq; ad Pontificem legatis missis de pace actionem instituit, sed ea morte Pontificis abrumpitur.

c. si quis. c. constitutiones. 16. q. 7.

Ab ejus obitu cum Gelasius Pontifex à Cardinalib. crearetur, Cæsare nõ interpellato, Imperator nullam sui rationem habitam

tam esse molestè ferens, mox Romã venit, & Mauritium Bracharensem Archiepiscopum Papam constituit. Gelasius verò dejectus Cæsare abeunte, eum cum Papa devovet: & per Germaniam legatis missis, exẽplo prædecessorum subditos ad defectionẽ hortatur. Quare Heinricus rebus suis metuens, in Germaniam revertitur.

Tandem mortuo Gelasio, cum qui in ejus locum suffectus erat, Calixtus secundus sede deturbasset Antipapam ab Heinrico (ut diximus) constitutum, & Heinricus potentiam Papæ Nordmannorũ viribus suffulti, crescere, seq; iisdem artibus peti, quibus pater eversus fuerat, videret, anno Domini M. C. XXII. Hostiensi Episcopo allaborante ita conciliatur Papæ, ut Imperator investituram oẽm per annulum & baculũ dimitteret, & concederet in omnib. Ecclesiis fieri electionẽ ac liberam consecrationem: ac regalia ablata, si quà haberet, restitueret: aut ut restituerentur procuraret. Pontifex rursus concessit electionẽ Episcoporum & Abbatum in præsentia Imperatoris fieri sine violentia, ità ut electus regalia per sceptrum ab Imperatore reciperet. Cõcordia hæc est facta Vuormatiæ nono Kal. Octob. Anno M. C. XXII.

Cessio iuris imperialis tanta, quãta nulla maior fieri potuisset.

Ursp. fol. 271. Naucle rus generat. 37. Otho Frisingensis lib. 7. cap. 16. Cuspinianus in Vita Heinrici V.

Sic jura Imperii, quæ penes Imperatorem

jam inde à temporibus Constantini fuerãt, autore Hildebrando sceleratissimo monacho Pontifices Romani ad se rapuerunt, nõ cõcessu Imperatorũ, vel jure ullo, sed seditionibus, horribilib. tumultib., & tantis bellis, ut virib. Imperii accisis, subsequẽtes Imperatores quantumvis potentes, vel exẽplo Heinricorum cõmonefacti, vel metu tyrãnidis Pontificalis deterriti, ea negligere & quasi pro derelicto habere coacti sint.

Abbas Vrsperg. Testis ejus rei est Lotharius Saxo, Heinrici v. successor, quo licet vix alius inde à Carolo Magno in Italia res majores gessisse feratur, non tamen vi vel armis causam recuperationis juriũ amissorum, sed querelis & precibus agendam censuit. Siquidem eũ ab eo Leodii (ut puto) Innocentius Secundus factione Petri Leonis Roma pulsus opẽ petiisset, pollicitus quidem eam est, sed ita ut vires Imperii graviter attenuatas esse cõquereretur, cũ ei Papa jus conferendi Episcopatus & Abbatias ademerit, & eo in sedem Barionæ restituto Imperator Germaniam repetiturus, sive persuasione Bernhardi, quem secum Romam duxerat, sive metu majorum motuum, sive superstitione ductus, rogare cœpit, ut investituras Episcoporum, quas Imperatores multo tempore ante se habuissent, restitueret. Sed ut-

ut

ut bene meritus de Innocentio esset, nihil precib. vel querelis efficere potuit, cũ quæ istæ Harpyiæ semel inuncaverint, non facilè ipsis extorqueantur.

Etsi autem jus constituendi Pontificis Heinrico ereptum subsequentes Imperatores Lotharius & Cunradus neglexerint, & Cardinalibus (quorum exinde potentia clero excluso augeri cœpit) reliquerint, tamen qui generosioris animi, & majestatis Imperii amantiores fuère, idem jus sibi asserere non dubitarunt. Nam Fridericus Primus, qui circiter annum Domini M. CLIIII. regere cœpit, majestatem Imperii totis triginta annis, quibus Imperio præfuit, feliciter defendit. Post ortum etenim inter Alexandrum & Victorẽ schisma, hoc mortuo, illo Romã tenente, Fridericus apud Vuirtzburgum omnium Imperii ordinum frequẽtissimo cõventu coacto, ipsorum consensu Guidonem Cremensem, Paschalem postea nominatum, Pontificem legit, ac decretum fieri promulgariq; curat: *Nullum postea Põtificem fore, nisi qui more majorum, consensu Imperatoris creetur: atque nuncius duntaxat Christi, successorq; Petri, non etiam Cæsareæ potentiæ pertinax æmulus esse velit.* Atq; singulis juramẽto adactis, haud alium aut recepturis aut passuris Pontificem, etiam mortuo

Aventinus lib. 6. Radevicus lib. 3. cap. 55.

Imperatore, edicto præcipit, ut novi Episcopi à Moguntino inaugurentur. Ac mox dissoluto conventu, Romam profectus, Paschalem vi introducit, & in Germania Episcopatus & Abbatias more majorum confert, quòd Heinrici concessionem Pontifici factam, nulla ratione in præjudicium Imperii valere, & quod principes Germaniæ ei minimè consensisse sciret.

C. ss. in Auth. quomod. opor. Episc. verbo conferês generi. Pet. de Bell. per. in proœm. Inst. Alberic. de Ros. in l. Bene à Zenone. C. de quadr. præsc. quem vide.

Secundus ab hoc Fridericus Junior, in initio quidem maxima immunitate sacerdotũ genus donavit, ut privilegia clero ab ipso concessa, testantur: sed cum mox Romanenses illis adversus eum abuterentur, & Gregorius Nonus regnandi cupiditate captus Imperium discordia debilitare, & Fridericum diris è fastigio rerum humanarum deturbare moliretur, pro commissa sibi à Deo potestate, enseq; divinitus tradito, ei fortiter restitit; & ut eundem abdicata regnorum & humanarum litium cura, profanorumq; negociorum administratione, quibus illi interdictum esset, ad æmulanda pauperis Christi, cujus vicarium se jactitaret, vestigia cogeret, omni animi contentione incubuit. Namque hæc (inquit) perniciem esse religionis, adeò, *ut homo ille qui dicitur Papa, divitiis nimium auctus, maxime pietatis Christianæ detrimento omnia sibi licere,*

Aventinus lib. 6.

cere, more tyrannorum pessimorum putet, rationem actuum nemini, quasi Deus sit, reddere velit, &c. Ac sanè hic Imperator, tum forensi, tum bellica laude clarissimus, Imperio suam majestatem reddidisset, nisi in ea secula incidisset, quibus & Principum & vulgi animi falsa religionis opinione fascinati, Pontificiæ sedi adversari piaculum duxère: potiorem ejus quàm patriæ, libertatis, ac majestatis Imperii rationem ducentes. Tanta vis religionis, si animos semel occuparit, esse solet. Quòd si hæc ætas nostra illum Imperatorem vidisset, nec Imperio Germanico quicquam amplius atque augustius, nec Pontificia sede abjectius contemptiusq; fuisset: adeò ille tyrannidi Pontificiæ infestus fuit.

Cæterùm hoc generosissimo Principe extincto, tum Pontifices cornua superba erigere, suam potentiam atq; tyrannidem amplificare, & pro libito toti mundo dominari cœperunt: quod à morte ejus per annos circiter LVII. Italia, & ob interregnum (quod ad vigintiduos ferè annos duravit) & ob civiles dissensiones à nostris Imperatoribus negligeretur; & regno Neapolitano à familia Friderici ad Andegavenses translato, Pontifices armis Gallicis subnixi Imperatoribus non temerè oppugnandi viderentur.

Donec quod rerum summa anno Domini M. CCC. XIIII. ad Ludovicum Bavarũ delata: is jura imperii obliterata, sua assertione contra Johannem XXII. nitori pristino restituere cœpit. Nam cum à Pontifice excõmunicatus esset, quòd Italiam cũ exercitu ingressus, municipiis & oppidis præfectos, ipso repugnante cõstituisset, & quod statim post electionem, antequam à Papa juberetur, nomẽ jusq; Imperii sibi usurpare nõ dubitasset: ille de consilio procerũ, Petrũ Corbariensem ordinis Minorum ex Reatino agro oriundum, more majorum Pontificem creavit: & hominib. divini humaniq; juris consultissimis convocatis ostẽdit, Papam nullum omnino jus supra Cæsarẽ habere, imò contrà, *Papam cum omnib. spiritualibus, summis & infimis, debere esse subjectum superiori potestati.* Simulq; sine discrimine omnes Episcopatus & Prælaturas Imperii, frendentibus & varia contra ipsum bella excitantibus Romanistis, contulit.

Vide Aventinũ lib 7. & seq. Nauclerum & alios.

Qui deinceps hunc subsecuti fuere, vel artibus Pontificum impediti, vel falsa & superstitiosa religione victi, parum contra Pontifices moverunt, sed illos in quieta juris possessione vel quasi reliquerunt, iis interdum ad hæc ipsorum libidini permissis, quibus Imperii majestas non parum defor-

mata

mata imminutaq; fuit. Nam & successor Ludovici Carolus IIII. de consensu Papæ Innocẽtii VI. qui in Galliis tum erat, ab Hostiensi Cardinale, se Romæ ea lege coronari passus est, *ne vel Romæ vel in Italia diutius hæreret*, & Sigismundus Imperii sui tempore, duplici trium Paparum schismate exorto, quos suo jure pellere debuisset, non sine gravissimis laboribus, sumptibus & periculis, regna Christiani orbis ferè omnia pervagatus, autoritate Concilii generalis Constãtiæ indicti, Pontificatu moveri voluit.

Nauclerus gener. 46. Cuspinianus, & alii.

Postremò verò cũ Fridericus Austriacus ejus nominis III. anno M. CCCC. XLI. conventu Imperii Moguntiæ indicto, ac Rege Galliæ ad eum per literas invitato, magnũ quid pro Imperii honore ac commodo moliretur, ejus præclari conatus arte Pontificis, regi Gallorũ frequentationem istius conventus dissuadentis, repressi fuère.

Epistola extat in fine Clemangis, & in Fasciculo rerum expetendarum, Coloniæ impresso.

Ex eo licet talis in religione mutatio inciderit, quæ occasionem recuperandi jura Imperialia insignem ostenderit: tamen civili nostra dissensione, ac mutua animorũ alienatione factum est, ut de reliquorũ conservatione potius, quàm amissorum recuperatione consilia suscipienda fuerint: ac id nobis metuendum, ut à quo jampridem jura amissa extorquenda fuissent, is occasio

ne nostræ dissensionis fretus, ea tentet, quibus vel majora sibi acquirat, vel nobis incendio excitato insignem aliquam cladem conciliet. Non etenim, ut Practicus Ferrariensis ante annos centum & sexaginta tres verissimè scripsit, homo ille, *In formul. vel conventi verb. præscriptionis. num. 24.*

Cui licet unanimes armare in prœlia fratres.

Atque odiis versare domos, & verbera tectis.

Funereasq; inferre faces, &c:

quiescet, dum Ecclesia (ut vocant) civitates ac castra possidet, nec donatio eidem facta à Constantino, per aliquem probum & potentem Imperatorem penitus sit revocata, cum non concordet Psalterium cum cithara, nec dictum sit à Christo, nec à beato Petro, quòd possidere debeant talia; sed quod Cæsaris est, reddatur Cæsari, & quod est Dei, Deo, &c.

DE MORE UNGENDI, APPRObandiq; Cæsares, converso rerum ordine, per Papas introducto.

AGE verò ut hactenus ea quæ de confirmatione Pontificum olim per Imperatores fieri solita, hinc inde inveniuntur, historica fide retulimus: sic nunc

de

de unctione Imperatorum videamus, ea illi annectentes, quæ Pontificii ad imminuẽdam potestatem & autoritatem Imperialem de confirmatione Imperatoris commenti, Papam in temporalibus Imperatore majorem, & eum illius vasallum constituere conantur. Iis etenim cognitis, quàm sententia eorum vi magis ac fraude Pontificia, quàm jure constabilia sit, facillimè judicatu erit.

Canonistæ c.1. de Iure iur. & c.1. de maior et obed. c. novit. ext. de iudic.

Unctio itaque ab Hebræis cœpit, apud quos(ut in Bibliis legitur) oleum super capite fusum, regiæ cõsecrationis & sacerdotalis electionis signum habitũ fuit. Sic Saul à Samuele 1. Reg. cap. 9. David à viris Judę 2. Reg. cap. 2. Salomõ à Nathã 3. Re. ca. 1. Haabel & Jehu filius Nausi ab Helia, reges inũguntur, Aron à Mose sacerdos. Levit. 8.

Imperio autẽ Constantinopolim translato, cæteris electionis regiæ ceremõiis imitatione Hebręorum, hęc addita fuit, ut qui primũ Imperator renũciatus esset, à Patriarcha Constãtinopolitano in magna Byzãtii basilica oleo unctꝰ diademate aureo coronaretur. Idque primum (ut conjectura est) Justino Justiniani avunculo, intro ducẽte, qui primus à Joanne Pontifice unctus & coronatus legitur, quo augustius ei magisque ratum Imperium foret. Constantinopolitanis deinceps Patriarchis eam cere-

moniam administrantibus, ea ratione, ut quamvis nihil juris in Imperium sibi arrogarent, vitæ tamen Imperatorum examinatione habita, eos qui ad Ecclesiam coronæ accipiendæ gratia, manifestis atq; notoriis delictis polluti venissent, ritu Ecclesiæ Græcæ, donec quòd pœnitentiam egissent, liberrimè arcerent.

Cum verò Leo Papa Tertius populi Romani scito, cleriq; rogatu Carolum Magnũ ob egregia in se inq; Christianũ nomen merita, in magno illo natalis Saluatoris nostri die anno salutis DCCCL. Romanorum Occidentis Imperatorem pronũciasset, eũ quoq; unà cum filio Pipino, more Imperatorum Orientalium, oleo unctum aureo diademate insignivit.

Hunc morem à Leone institutum tam Pontificatus quàm Imperii successores deinde quasi sibi per manus traditũ, religiosè observarunt, cum in initio Pontificib. adhuc humilioribus, & more nondum cõfirmato, ipsi sua sponte ad reges ungendos in remotissimas terras proficiscerẽtur, & Imperatores minimè eã ceremoniam aversarẽtur, sed animis libentibus reciperent non quod jurisdictionem se inde cõsequi arbitrarentur, sed Ecclesiæ precibus & benedictione ea dona sibi interius conferri & augeri cuperent,

Sigübertus de Ludovico Pio. Cuspinianus in vita Ludovici Tertii.

perent, quæ exterior atque visibilis unctio præfiguraret, ut Albericus de Rosate rectè existimavit ex c.1.de sacra.unct.ext. unde & peritiores rerum gestarum scriptores Frisingensis, Sigisbertus, Urspergensis, Nauclerus & alii ejus ritus mentionem facientes, benedictionis appellatione eum nominare consueverunt.

l.Bene à Zenone.nū. 19.C.de quadr.præscript.

Ut verò hi quibus post assumptam regni administrationẽ unctio seu benedictio Papalis imparita esset, prærogativa quadam uterentur, tempore Caroli cognomento Crassi, libero procerum arbitrio, nullaque Pontificis autoritate inter cedẽte, est introductum, ut ij speciosum Cæsaris nomen, & omnes antiquorum Augustorum titulos usurparent: qui verò ea carerent, Reges tãtummodo vocarentur; differentia quæ nomine magis quam re constet. Cum & olim qui Imperatores dicebantur, Reges nihilominus nominarentur: & qui post hanc differentiam fuêre Reges non consecrati, eadẽ potestate fuerint, qua Imperatores: quippe cum Imperialis potestas ex electione non unctione conferatur, communi Jureconsultorum sententiâ.

Onuph.Pãvin. in lib. de comitiis Imp. cap.5.

d.l.Bene à Zenone, & ibi Alberic. num.19.

b.

Sensisse id mihi rectissimè vidẽtur cùm alii oẽs, qui titulo regio contenti consecrationem Pontificiam neglexère, tum verò Hein-

Decius consil.194.lib. 1.Martinus Laud.in

Heinricus cognomento Auceps: cui cum Regi Romanorū designato, unctio à summo Pontifice, qui eo tempore Herigerus erat, offerretur: *Satis* (respondit) *est me divina annuente vestraq; pietate Regem dici: tanto honore nos indignos arbitramur: sit penes eos unctio qui meliores esse cupiunt: hac sumus appellatione contenti.* Haud dubiè significare volens, se unctione quæ præter speciosos titulos & sumptus inanes nil juris adferret, facile carere posse.

tract. de princi. not. 25. Io. And. & Dd. in c. 1. de constit. Abbas Ursperg. & Cuspin. in Vita Heinrici.

Ac si votis præterita emendari possent, optandum esset complures Imperatores, qui benedictionem Pontificiam receperūt, ejusdem cum Heinrico sententiæ fuisse, non tam Pontificia tyrannis adaucta, Germania tot vanis sumptibus vexata, deniq; suo sanguine aliquoties repleta fuisset. Quis etenim historiarum nō penitus ignarus, est, qui nesciat, magno civitatum ac prædiorum Imperialium munere Imperatores oleum Pontificale mercari, aut Pontifices pulsos sedi Barionæ restituere, aut provincias vel urbes Ecclesiæ adversantes subigere, denique omnes donationes in præjudicium Imperii factas confirmare, coactos fuisse.

Interea verò quæ expensæ vasallis aut dominum comitantibus, aut pro feudi quā-

titate

titate stipendium militiæ solventibus faciendæ fuerint, cum nullo suo vel patriæ cōmodo, nemo usq; adeò rerū imperitus est qui non intelligat. Ac ut illa ferenda, dignitati Principum condonanda essent; quis nā dissensiones, turbas, tumultus, clades denique publicas unctionis occasione sæpius exortas considerans, eam neglectam potius quàm servatam fuisse nollet? *§. fin. de allod. in usib. feud.*

Cum etenim superbia Pontificum, qui Imperatorum pia beneficentia ditati, auctiq; potētia essent, indies crescente, illi cōtra institutū moremq; majorū, sub ritu seu unctionis seu benedictionis, Imperatoriam majestatē suo suffragio cōfirmare, eāq; sibi fidelē & subditā videri vellēt; nec Romani Principes præposterā Pontificū ambitionē ferendā imperiive autoritatē projiciendam esse censerēt, tantorum certaminū semina sunt nata, ut Germania sæpius sanguine redundans, cædibus magis, quàm oleo Cæsares suos consecratos possit dicere. *Confirmationis initiū ex unctione.* *Cuspin. in vita Friderici.*

Ejus verò mali (ut & suprà diximus) autor fuit sceleratissim9 ille Monachus Papa Hildebrādus: Nā cum is unctiōe in supremi dominii jus falsissima interpretatiōe transformata mundi Imperium à se pendére, Imperatorem cum regibus precariò regere, sibi utrumque gladium à Christo datum impudentissimè jactitaret: ac per *Aventinus lib. 5.*

successores suos, Imperatorem Heinricum autoritatem suam ac Imperii jura non tantùm ense & armis, sed & scriptis eruditorũ strenuè defendentem, pòst tot prælia, quot à nullo unquam facta leguntur, in eas angustias, parricidiali filiorum conspiratione redegisset, ut Imperio se abdicare cogeretur, reliqui deinceps Pontifices, qui animos Imperatorum ob exemplum Heinrici remissiores perspicerent, in oẽs fimbriæ Papalis extendendæ occasiones intenti, id quæsivere, ut si nõ vi aperta ac manifesta, machinationib. tamen, dictis ac scriptis, quasi cuniculis quibusdam, Imperatorum majestatem imminutam convellerent, eosque suæ subjectionis jugo depressos tenere viderentur.

Radevicus lib. 3. ca. 10. Quare cum ab imperio Heinricorũ Lotarius Saxo Imperator omni laude dignissimus, vel persuasione aliorum, vel superstitione adductus, coronam accipiendo sese ad pedes Pontificis abjecisset, Romanistæ ut in præjudicium aliorum Imperatorum id factum contorquerent, & ad posteros trãsmitterent, eo abunte in palatio Lateranensi picturam cum hujusmodi inscriptione posuerunt:

Rex venit ante fores, jurãs prius urbis honores.
Post homo fit Papæ: sumit quo dante coronam.

Cæte-

Cæterùm cum aliquot annis interjectis Fridericus I. Romam venisset (ut opinor) coronæ causa, ei pictura per fideles Imperii monstrata summopere displicuit. Nam *Papæ hominem* fieri, idem ei erat ac servum vel subditum. Quare amica objurgatione præcedente, cum Papa de scriptura & pictura tollenda agit, ita ut ipse postulatis Imperatoris subscriberet, ne tam vana res summis in orbe viris discordiæ materiam præbere posset. Verùm cum Cæsar in Germaniam discessisset, Papa re cũ suis deliberata, metiensq; hunc Imperatorem minimè ea ratione, qua Lotharium, sedi Pontificiæ subjici velle, statuit generosioris animi istius motus retundere, & monstrare eum revera suum subditum esse, & à se coronam ac dignitatem Imperialem accipere.

Nactus itaque suæ sententiæ declarandæ occasionem, ratione Lundonensis Archiepiscopi, quem captum ac rebus omnibus spoliatũ, nescio quis in carcere detinere dicebatur, mittit ad eum superbam legationem, simulatq; se expostulare cũ illo, quòd non liberet Episcopum ex captivitate: sed tamen interea, ea & literis & oratione legati effundit, quæ, qua ratione Imperatorem sibi subjectũ esse velit, abundè testarentur. Nam & literis eum admonuit, ut præ ocu- *Radevicus lib. 3. cap. 9. & 10.*

lis haberet, ut insigne Imperialis coronæ ab ipso accepisset; & ex lectione literarū turba inter optimates regni exorta, legatorum aliquis dicere non dubitavit: *Romanum Imperium à Græcis tranlatum est ad Alemannos, ut rex Teutonicorum, non antè quàm ab Apostolico coronaretur, Imperator vocaretur; ante consecrationem rex, pòst Imperator. Unde igitur habet Imperium, nisi à Papa? Ex electione suorum principum habet nomen Regis, ex consecratione Papæ habet nomen Imperatoris & Augusti & Cæsaris. Ergo per Papam imperat. Recolite antiqua. Zacharias promovit Carolum, fecit ei nomen grande, ut esset Imperator: & ut posthac perpetuò Rex Teuthonicus esset Imperator, & advocatus sedis Apostolicæ ut Romano Episcopo Apulia per eum pacata esset subiecta, quæ Papæ cum urbe Romana est, non Imperatoris. Roma Papæ sedes est, Imperatoris est Aquis in Arduenna, quæ est sylva Galliæ. Imperator quod habet, totum habet à Papa. sicut Zacharias transtulit Imperium à Græcis ad Teuthonicos, ita Papa potest id ab Alemannis transferre ad Græcos. Ecce in potestate eius est, ut det illud cui vult. Propterea constitutus à Deo super gentes & regna, ut ædificet & destruat, plantet & evellat.*

Superba & Thrasonica legati Pontificii oratio. de qua vide Aventinū lib. 6.

His verò auditis & Imperator debitam indignationem concepit, & omnes proceres

Radevicus ubi suprà.

tante

tãta ira exarſere, ut Ottho de Vuittelſpach stricto enſe, quem ante Imperatorem pro motũ gerebat, in legatum irruerit, confoſſurus niſi Imperator interceſſiſſet: eas deinceps rationes ſuſcipiens, quib. hac vana jactantia Papæ ſeſe graviter offenſum cõprobaret. Nã & legatos ad ſua habitacula deductos primo mane viam ingredi juſſit, cum mãdato, ne hac vel illac in terris Epiſcoporũ ſeu Abbatũ vagarentur: ſed recta via, nec ad dextram, nec ad ſiniſtram declinãtes, ad Urbẽ reverterentur. Et ne quis aliquid prçter meritum ipſis accidiſſe putaret, vel inde aliquis motus oriretur, Cæſar cũ procerib. literas per totum Imperium mittit, quib. rei geſtç ſeriem exponens, de Imperii honore violato, graviſſimè conqueritur, cũ declaratione, *Per electionem Principũ à ſolo Deo regnũ & Imperiũ eſſe. Quare quicunq; Imperatorẽ à Papa Imperialem coronam pro beneficio ſuſcepiſſe diceret, hunc ut divinæ inſtitutioni & doctrinæ Petri contrarium & mendacii reum damnandum eſſe.*

Epiſtola extat apud Radevicum loco ſuprà allegato.

Sic itaque vana Pontificis jactantia, virtute Imperatoris & magnanimitate procerum repreſſa, cõquievit. Donec quod Heinrico filio Friderici defuncto, Germania novis motibus ob diſcordem electionem Otthonis IIII. & Philippi Imperatoris

implicata, Innocentius Tertius occasionẽ illorum, quæ hactenus dubia & controversa fuissent, ex animi sui libidine definendorum nactus, ea constituit, quibus Imperialis culminis majestas depressa, Pontificio examini subjiceretur. Siquidem cum à Constantinopolitano Imperatore, Patriarchæ urbis ejusdem, non eum qui sibi videretur, sedis honorem assignari, sed in sinistra parte scabelli pedum collocari intellexisset, arrogantius quam religosius literis scriptis eũ reprehendit, Regnum sacerdotio præesse asserens, & tantam inter Reges & Pontifices differentiam esse, quanta inter Solem & Lunam sit, Pontificatu Soli, regno Lunæ comparato, ut videre licet *c. Solitæ. De major. & obed.* Et Philippo Imperatore Germanico electo, quem ipse odisset, legatum suum, qui ejus ut periuri & persecutoris Ecclesiæ electionem reprobaret, in Germaniam misit: non sine Principum Imperii adversatione, qui à sede Apostolica falcem in alienam messem mitti, nec legato vel electoris, vel cognitoris vices competere dicerent. Pontifex itaq; hoc cognito, de tota re ad Bertholdum Zaringiæ Ducem, quem pecuniosum Philippo adversarium obtrudere conabatur, prolixè scribit: ac objectionibus Principum Pontificali autoritate dilutis,

Isidorus in glossa super Genesin. cõtrarium intellectum sequitur, de quo vide Iohannẽ Parrhisium de potestate regia & Papali, art. (ni fallor) 12.

c. venerabilem. de elect. pot.

Iutis, jus ac potestatem eligendi Regem ad Electores, autoritatem verò examinandi personam electã ad se pertinere dicit, *quòd jus examinatio & approbatio, cujus unctio & consecratio sit.*

Ea itaq; Pontificis sententia quamvis vel jure vel consensu procerum Imperii nullo approbata, quippe ad concitandos Philippo Imperatori hostes Bertholdo Zaringiæ Duci, arte qua potuit exposita: tamen à Petro Beneventano subdiacono Innocentii compilationi Decretalium inserta, ac à Pōtificæ tyrannidis adulatoribus scholis illata, & discentibus pro vera obtrusa, præeminentiam Papalem, & Pontificiæ confirmationis petendæ morem constabilivit, conjunctum non solum cum insigni Imperii diminutione, sed & multorum præstantissimorum Principum gravissimis injuriis.

Quorum etenim Imperatorum confirmatio post hæc tempora facta legitur, quæ, dum præfecturæ, urbes, Ducatus ac regiones Italiæ Imperatoribus adhuc parentes superessent, non insigni aliquo istorũ munere redimenda fuerit? Hinc etenim plęræq; Imperatorum, justæ liberalitatis modum excedentes donationes; quæ in Pontificiis libris cōmemorantur, fluxere. Nam & Otthoni, Philippo reprobato, Innocē- *c. 1. de Iurei ur.* *Naucler. generat. 41.*

tius imperium ideo ratum firmumque esse jussit, quod ducatum Hetruriæ quem alter invaserat, recuperatum Ecclesiæ donaret; & Fridericus de bonis & prædiis Imperii in Italia sitis tam multa Ecclesiæ Petri non alia de causa contulisse refertur, quàm ut Honorii Papæ Friderici familię infestissimi, confirmationem minimè Imperatorię majestati necessariam eliceret. Et qui huic post longam Imperii vacationem & civilia bella successit Rodulphus Habspurgicus, quamvis diadematis Imperialis accipiendi gratia Italiam adire refugerit, quòd Cæsarum in Italiam vestigia læta, magnificaplenaq; spei; ex Italia verò referentia, tristia, misera, luctuosaque esse diceret, cum recitatione apologi Aesopici de vulpe & leone; tamen Gregorio x. electionem ipsius ratam habenti, Bononiam, præfecturas atque ducatus hactenus Imperio parentes, quæ quotanis millia drachmarum septingenties pensitarent, concessit: ea tamen lege adjecta, ut ista pecunia ad expeditionem Palæstinam, & ad Græcos Ecclesiæ Romanæ subigendos uteretur.

Abbas Vrsperg.

Paralipom. Vrsperg.

Id Maximilianus Imperator Principibus aperuit anno M.D.XI. ut in Gravaminibus refertur.

Mox verò cum exuviis Imperii ornati, & erronea opinione autoritatis Cæsaris cõfirmandi rejiciendive muniti essent, in tã tyrannicum fastum se erexerunt, ut optimum

mum ac præstantissimum quenq; non saltem approbatione seu confirmatione sua dedignarentur, sed & cõviciis ac opprobriis nefandis superbissimè notatum reprobarẽt. Non hic ejus demonstrandi causa commemoro, quibus injuriis Innocentius III. Philippum in sua decretali onerarit, ei contra divinę scripturę mandata improperans quę frater & parentes peregerint; nec quàm Thrasonicè jactitarit, se aut Phlippo diadema regium, aut ipsum sibi insigne Apostolicum ablaturum, quòd quæ Apostolico in hostes libeant, ea quoque licita ei putẽtur. Illa verò generosissimorum Austriæ Ducum, Alberti nimirum & Friderici, non malè de Ecclesia Romana meritorum superbissima reprobatio, minimè injuriæ insignis expers haberi poterit. *d.c. Venerabilem.* *Abbas Vrsperg. Naucl. generat. 40.*

Nam cum Albertus patris Rodulphi exemplo electionis suæ confirmationem à Bonifacio octavo, qui se totius Mundi dominum jactitabat, per oratores peteret, is ense accinctus, coronaq; Imperatoria ornatus, in publicum prodiens, tyrannica voce exclamavit: *Ego sum Cæsar & Pontifex*: indignabundus electionem, quæ sine sua autoritate facta esset, ut nullam & frivolam rejiciens, & cõfirmationem recusans ipsum cõtumelioso opprobrio *Homicidam* appel- *Paralib. Vrsperg Cuspinianus in vita Alb. Naucleris generat. 44.*

litavit. Hæccine, ô Petre, digna tuo successore? vel tuo vicario salutifer Christe? vel toleranda in servo servorum tuorum?

Insignis quidem hæc Bonifacii arrogantia in reprobando Principe clarissimo: sed non minor ea, quam Fridericus ejusdem familiæ Princeps, aliquot deinceps interjectis annis à Johanne XXII. pertulit. Hic siquidem Cunrado Gurcensi Episcopo, ab Austriacis ad se misso, ut Ludovico Bavaro in ordinem redacto, Friderici Imperium ratum esse decerneret, petenti, & avos atavosq; Friderici collaudanti, ac fortes fortibus atq; bonis procreari, & in jumentis atque equis esse patrũ virtutem, nec imbellẽ columbam feris aquilis progenerari, multis commemoranti, respondisse fertur; *Salomonem omnium mortalium haud dubiè sapientissimum, filium tamen stolidissimũ genuisse*, scommate, quod ut Fridericum à majoribus degenerare latenter innueret, sic Pontificem nihil minus quàm virtuti prædecessoris Petri respondere clarè ostenderet.

Aventinus lib. 7.

Hóc ergo jure approbandi rejiciendìue Cæsares, post extortas Episcoporum investituras aucti, cupiditate inexplebili opprimendæ dignitatis Cæsareæ ac fimbriæ Pontificalis extendendæ, æstuantes, ad alia mox

animum

animum converterunt. Nam(ut dicitur, *nō missura cutem, nisi plena cruoris hirudo*. Quare ut in omnium, quæ per fas ac nefas Imperatoribus ademissent, secura possessione manerent, de Imperatoribus fidelitatis juramento obstringendis cogitarunt: gnari, quæ fides, ac quanta religionis observantia in nostris Principibus esset. Etsi enim & juramenti à Ludovico Pio, & Otthone Primo præstiti formulæ ipsorum libris insertæ essent, & pro ipsorum intentione allegarentur, tamen cum (ut antè diximus)eæ tales essent, quæ fide carerent, nec quam ipsi volebant fidelitatis probationem evincerent, id tentandum duxère, ut quacunq; ratione voti sui compotes redderentur.

Cum itaq; Heinricus ejus nominis septimus, post Albertum Cæsar designatus, ad res Italicas, partim Pontificum ambitione, partim intestinis dissensionibus, denique sexagenaria nostrorum Imperatorum absentia turbatas animum adjecisset, ac multorum populorum dissensione sublata, Romam usque uenisset, motus à Roberto Siciliæ rege excitatos compressurus; Clemens v. qui tum Avinione degeret, & Roberto tāquam Ecclesiæ vasallo faveret, utrique sub juramento fidelitatis, qua Ecclesiæ tenerētur, per literas pacem imperavit. Heinri- *Nauclerus gener. 44.* *c.1. de Iureiu. in Clem.*

cus itaque, qui novi exempli rem esse, nec usurpatam antecessorum suorum ætate videret, Principem principum, ac orbis terrarum dominum Servo servorum fidelitatis juramento teneri: requisitis tabellionibus, & accersita hominum multitudine copiosa, respondit, *Quod nunquam juramentum præstiterit, nec eo cuiquam obligari velit*, nihilominus Columnēsium fideli opera à Cardinalibus, ad id missis coronam accipiens. Cæterùm Heinrico paulò pòst scelere Bernhardi Dominicani, ipsi hostiam toxico oblitam porrigentis, extincto, Clemens qui contradictore careret, ut in posterum Imperatores Pontificibus ad fidelitatem jurandam promptiores efficeret, quid eo juramento contineatur, demonstrat, nimirum, ut *Cæsar Ecclesiam Romanam defendat, hæreticos exterminet, neque cum impiis ullum commercium habeat, ut Pontificum dignitatem modis omnibus tueatur, ut privilegia quondam Ecclesiæ Romanæ concessa quocunq; tempore conservet, in primis ea quæ profecta sunt à Constantino, Carolo Magno, Heinrico, Otthone IIII. Friderico Secundo, Radulpho; ne quid juris in illas Ecclesiæ Romanæ facultates atque possessiones quacunque titulo sibi vendicet, ut reliquas etiam ubivis Ecclesias, earumq; libertatem ac jura protegat*, &c. Et ut certior

certior ejus rei noticia extaret, rescriptum id in concilio Viennensi conceptū inter decretales referri curat, quæ à nomine ipsius Clementinæ dicuntur, sub Tit, *de Jurejura.*

Cæterùm aliquot elapsis annis, cum rerum potiretur Ludovicus IIII. & Johannis XXII. (qui cum Imperatore acerrimas contentiones habuerat) successor Benedictus XII. non tantum odium in innocentē continuaret, sed & diris devotum Ducatu Bavariæ, omniq; honore regio sentētiis privaret; Imperator Francofurti solenni conventu indicto, in quo præter Imperii proceres, & Angliæ rex nihil imperio debens adsuit; ea publico procerum & omnium ordinum consensu pro Imperialis dignitatis assertione statuit, quibus omnia ferè superiora Pontificum acta atque decreta ad nihilum redigerentur. Inter alia verò, *Quòd electus à principib. aut à majori & saniore parte, administrationem habeat, citra assensum Pontificis.* Nam ea quæ præter hæc introducta sunt, nec divino jure, nec ulla patrum ordinatione, sed blanda quorundam assentatione & spontanea ingestione Romanorum Pontificum provenerint. Electus insinuetur Romano Pontifici, quòd sit Princeps Catholicus, justus: petaturque coronatio, quæ (nisi obstiterit manifesta causa) si negetur, sumatur consecratio

Verba Alberti Krātz. lib. 9 Sax. cap. 15.

à quovis Catholico Pontifice. Nam omnes illæ solennitates per Ecclesiam introductæ fuerunt. Quis enim Romanus Pontifex cõsecravit Constantinopolitanos Imperatores? & quis ante Carolum multos Christianos Cæsares? & ante Constantinum quis consecravit Ethnicos Imperatores? Deinde ordinatum est, quod Imperator præstabit Pontifici & Ecclesiæ devotionis & humilitatis, non fidelitatis, homagii, aut subjectionis juramentum; quia temporalis dominii Papa Imperatori nihil tribuit, imò Ecclesia omnia illa q̃ habet sumpsit ab Imperio. Gladius enim uterque nihil habet invicẽ commune; cum alter animam, alter corpus solũ conficiat. Ibiq; decreto firmatum est, *quòd Papa vacantis Imperii administrationem habeat*, nulla scriptura, nulla ratio, sed sola usurpatio introduxit. Hæc tum Principib. in cœtum Imperii congregatis visa fuere in rẽ Christianam observanda. Hactenus Krantius. Nec verò hisce decretis Ludovicus cõtentus, etiam constitutionem (ut Albericus Rosates refert) edidit, qua, qui Imperatorẽ electum confirmatione Pontificia indigere, ac Imperium à Papa pendère dicerent, læsæ majestatis reos, & omnibus feudis ac privilegiis, quæ ab Imperio haberent, ipso facto & jure privatos esse sanxit. Quæ utinã

invio-

inviolabiliter ad hæcusque tempora observata fuisset, non ea quæ jam ex Pontificiæ autoritatis defensione, animorum disiunctio ac alienatio conspicitur, maxima cum Imperii jactura enata fuisset; nec plerique Pontificis quàm Imperialis majestatis dignitati addictiores esse invenirentur. Verum ab hac ingrata & intempestiva querela abstinentes, Imperatorem jure optimo autoritatem suam gravissima constitutione à Pontificæ confirmationis autoritate asserentem, & evanida Pontificum rescripta obterentem, audiamus.

CONSTITUTIO DOMINI LUDOVICI IIII. IMPERATORIS RELATA, & de verbo ad verbum posita apud Albericum de Rosate l. Bene à Zenone. C. de quad. præsc.

LICET jura utriusq; Testamenti manifestè declarent, Imperialem dignitatem & potestatem immediatè in filio Dei ab antiquo processisse, & Deum per Imperatorem & Reges mundi jura humano generi apertè tribuisse, & quòd Imperator ex sola electione eorũ ad quos pertinet, verius efficitur Imperator: nec alicujus alterius eget confirmatione, seu approbatione; quoniam in temporalibus non habet superiorem in terris, sed eidem subsunt nationes, & ipse Dominus noster Jesus Christus mandaverit, quæ sunt Dei Deo, & quæ sunt Cæsaris Cæsari reddenda. Quia tamen quidam avaricia & ambitionis cæcitate devicti, & nullius scripturæ intelligentiam se habere dicentes, sed divertentes à tramite recti sensus, in quædam iniqua & prava commenta, & in assertiones detestabiles prorumpunt, contra potestatem & autoritatem Imperialem, & jura Imperatorum, Electorum, & aliorum Principum & fidelium committentes; fallaciter asserentes, quòd Imperialis dignitas & potestas est à Papa, & quòd

electus

electus in Imperatorē non est verus Imperator nec Rex, nisi prius per Papam sive sedem Apostolicam confirmetur, approbetur, & coronetur; & per hujusmodi pravas assertiones, & pestifera dogmata, hostis antiquus movet lites, & jurgia suscitat, contentiones parit, & seditiones procurat: Ideo ad tantum malum evitandum, de consilio & consensu Electorum & aliorū Principū Imperii declaramus, q Imperialis dignitas & potestas est immediatè à solo Deo, & quòd de jure, & Imperii consuetudine approbata, postquam aliquis eligitur in Imperatorem sive Regem ab Electoribus Imperii concorditer, vel majori parte eorundem, statim ex sola electione est verus Rex, & Imperator Romanorum censendus & nominandus: & eidem debet ab omnib. Imperio subjectis obediri, & administrādi jura Imperii & cætera faciendi quæ ad Imperatorem verum pertinent, habet plenariam potestatem: nec Papæ sive Apostolicæ sedis, aut alicujus alterius approbatione, confirmatione, autoritate indiget, vel consensu. Et hac in perpetuum valitura lege decernimus, ut electus in Imperatorem concorditer, vel à majorè parte Electorum, ex sola electione censeatur & habeatur ab omnibus pro vero & legitimo Imperatore: & eidem ab omnibus subjectis Imperio debeat obediri, & administrationem & jurisdictionē Imperialem, & Imperialis potesta-
tis

tis plenitudinem habeat, & habere ac obtine-re ab omnibus censeatur, & firmiter asseratur. Quicunque autem contra haec declarata, decreta vel definita, aut aliquid eorum, asserere seu dicere, aut asserentibus seu dicentibus consentire, vel eorum mandatis, vel literis, vel praeceptis obedire praesumpserint, eos omnibus feudis quae ab Imperio detinent, & omnibus gratiis, Jurisdictionibus privilegiis & immunitatibus à nobis, vel praedecessoribus nostris eis concessis, ex nunc privamus, & ipso iure & facto decernimus esse privatos. Insuper eos crimen laesae majestatis decernimus incurrisse, & paenis omnib. crimen laesae maiestatis committentibus subiacere. Datum in Coloniensi civitate Alemanniae.

Caesaris accipiat Caesar, quae sunt sua Praesul,
Ut Christus jussit Petro solvente tributum.

FINIS.